

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Annegret Reisi

**NÕUDE AEGUMISE KOHALDAMATA JÄTMINE VASTUOLU TÕTTU HEA USU
PÕHIMÕTTEGA**

Magistritöö

Juhendaja
dr. iur. Urmas Volens

Tallinn
2023

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. AEGUMISE KOHALDAMATA JÄTMISE ÕIGUSTEOREETILINE KÄSITLUS JA ÕIGUSLIK ALUS	9
1.1. Aegumise regulatsiooni seos aegumise kohaldamata jätmisega	9
1.1.1. Aegumist iseloomustavad peamised elemendid	9
1.1.2. Objektiivne ja subjektiivne aegumise süsteem tsiviilseadustiku üldosa seaduses .	13
1.1.3. Aegumise süsteemide lähtepunktid Hollandi õiguses	15
1.1.4. Aegumise süsteemide lähtepunktid Saksa õiguses	16
1.1.5. Aegumise süsteemide mõju aegumise kohaldamata jätmisele	18
1.2. Aegumise kohaldamata jätmise õiguslik alus	23
1.2.1. Hea usu põhimõtte kui õiguslik alus võlaõigusseaduses	23
1.2.2. Hea usu põhimõtte piirav funktsioon õiguste kuritarvitamise tõkestamisel	26
1.3. Aegumise kohaldamata jätmise allikad Hollandi õiguses	28
1.3.1. Mõistlikkuse ja õigluse põhimõtte Hollandi tsiviilseadustikus	28
1.3.2. Aegumise kohaldamata jätmise Madalmaade ülemkohtu praktikas	31
1.4. Järeldused	38
2. AEGUMISE KOHALDAMATA JÄTMISE ÕIGUSTATUS JA PÕHJUSED RIIGIKOHTU PRAKTIKA NÄITEL	41
2.1. Tehingust tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmise	41
2.1.1. Ülevaade tehinguliste nõuete aegumise regulatsioonist	41
2.1.2. Töövõtulepingu rikkumisest tulenev kahju hüvitamise nõue	42
2.1.3. Äriühingu kahju hüvitamise nõue juhatuse liikme vastu	47
2.2. Seadusest tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmise	52
2.2.1. Ülevaade seadusest tulenevate nõuete aegumise regulatsioonist	52
2.2.2. Äriühingu nõudest teadasaamine juhatuse liikme osalemisel õigusvastaselt kahju tekitamises	54
2.2.3. Ebaõige kannatanu nimel esitatud tsiviilhagi	57

2.2.4. Soorituse saaja vastuoluline käitumine ebaõige ettekujutuse loomisega alusetu rikastumise korral	59
2.2.5. Kaasomaniku loodud õigusnäivus kui vastuoluline käitumine	63
2.3. Järeldused	64
KOKKUVÕTE	69
DECLARING THE EXPIRY OF THE LIMITATION PERIOD INAPPLICABLE ON THE BASIS OF THE PRINCIPLE OF GOOD FAITH	74
LÜHENDITE LOETELU.....	82
KASUTATUD ALLIKAD	83
Kasutatud kirjandus	83
Kasutatud õigusaktid	85
Kasutatud kohtupraktika.....	85

SISSEJUHATUS

Enamasti esitab võlausaldaja oma nõude enne selle aegumist. Aegumise all peetakse silmas nõude aegumist tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹ (TsÜS) tähenduses. TsÜS § 142 lg 1 esimese lause järgi aegub õigus nõuda teiselt isikult teo tegemist või sellest hoidumist (nõue) seaduses sätestatud tähtaja (aegumistähtaeg) jooksul. Sama sätte teise lause järgi tekib kohustatud isikul pärast nõude aegumistähtaja möödumist õigus keelduda oma kohustuse täitmisest, mis välistab reeglina võlausaldaja nõude rahuldamise. Tegemist oleks klassikalise aegumise kohaldamise olukorraga, kus aegumine piirab nõude esitaja õiguste teostamist, kuna viimane on jäänud nõude esitamisega hiljaks.

Kuigi pole ka erandlik olukord, kus võlausaldaja esitab nõude pärast aegumistähtaja möödumist, millele võlgnikul tekib seadusest tulenev õigus esitada aegumise vastuväide. Nõude aegumise vastuväite esitamine ei pruugi alati tuua kaasa võlgniku õigust kohustuse täitmisest keelduda. Mõningatel juhtudel võib hea usu põhimõtte aegumisega kaasneva õiguskindluse üle prevaleerida. Teisisõnu võib võlasuhtes aegumise kohaldamine olla võlaõigusseaduse² (VÕS) § 6 lg 2 alusel hea usu põhimõttest tulenevalt lubamatu ja seda on Riigikohus korduvalt kinnitanud³. Juba eeltoodud sätte sõnastusest ilmneb, et hea usu põhimõtte annab võimaluse jätta mistahes muu norm kohaldamata. Õigusteoorias on hea usu põhimõtet peetud nii õigusnormiks kui ka üldiseks õiguspõhimõtteks, sest kohustus käituda heas usus on küll normi kujul seaduses sätestatud, kuid teiselt poolt on hea usu põhimõtte kohaldamisala oluliselt laiem kui ülejäänud normidel – hea usu põhimõtte võimaldab leida lahenduse olukorras, kus teised õigusnormid seda ei paku.⁴ Üheks olukorraks, kus aegumine ja hea usu põhimõtte omavahel võivad vastanduda, on küsimus nõude aegumise kohaldamata jätmisest. Just taoliste erandlike olukordadele magistritöö keskendubki.⁵

Aegumise kohaldamata jätmise tulenevalt hea usu põhimõttest on erandlik lahendus ja tõstatanud vajaduse kohtuliku arutamise järele. Mõistetavalt sõltub selliste olukordade lahendamine iga üksikjuhtumi asjaoludest. Samas peaks õigusteooria ja kohtupraktika pinnalt olema võimalik jõuda abstraktsete suunisteni, mis annaksid ühetaolised juhised aegumise

¹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 20.06.2022, 32.

² Võlaõigusseadus. – RT I, 15.03.2022, 15.

³ RKTkm 2-16-8446/32, p 11 ja 3-2-1-151-14, p 15; RKTko 2-18-8699/180, p 20; 2-18-8695/140, p 22; 2-16-14644/50, p 16; 3-2-1-135-14, p 14, 2-18-7948/81, p 23; 3-2-1-169-15, p 11 ja 3-2-1-146-13, p 28.

⁴ Kull, I. Hea usu põhimõtte kaasaegses lepinguõiguses. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2002, lk 19.

⁵ Võrdluseks võib märkida, et kohtupraktikas aktsepteeritakse ka vastupidist olukorda, kus erandlikel asjaoludel kaotab võlausaldaja aegumistähtaja sees õiguse nõuet esitada, kuna see oleks vastuolus hea usu põhimõttega, näiteks jättes võlgnikule ebaõige mulje nõude esitamisest loobumisest. Vt RKTko 2-14-25115, p 13.2; 3-2-1-128-14, p 11; 3-2-1-137-06, p 23; 3-2-1-105-08, p 16; 3-2-1-132-09, p 12; 3-2-1-70-09, p 11.

kohaldamata jätmiseks ning arvestaksid nii aegumise kui ka hea usu põhimõtte eesmärkidega. Kuigi aegumisele tuginemine on seadusega tagatud õigus, siis peab olema võimalik tuvastada ka põhjused, mis aegumise kohaldamata jätmise vajaduse on tinginud – tegemist on siiski erandliku olukorraga.

Magistritöö põhieesmärk on selgitada välja, millistele kriteeriumidele tuginedes võib aegumise kohaldamine olla hea usu põhimõttest tulenevalt vastuvõetatu ja millest selline vajadus on tõusetunud. Magistritööga soovitakse sõnastada abstraktsed suunised, millest aegumise kohaldamata jätmise hindamisel lähtuda ning jõuda erinevate juhtumite pinnalt aegumise kohaldamata jätmise vajaduse põhjusteni. Juhul kui ilmneb, et õiguspraktikas aegumise kohaldamata jätmise põhjustele on võimalik magistritöös käsitletava pinnalt pakkuda lahendusi või aidata nendeni jõudmiseni kaasa, on lisaeesmärgiks seatud ka soovituslike ettepanekute tegemine.

Eesmärkide saavutamiseks on töö jaotatud kahte peatükki. Esimene peatükk põhineb enamjaolt teoreetilisel käsitlusel, milles uuritakse hea usu põhimõtte alusel aegumise kohaldamata jätmise õigusteoreetilist käsitlust ja õiguslikku alust, et edasises töös nende pinnalt kohtupraktika analüüsi käigus hinnanguid anda. Esimeses peatükis hinnatakse aegumise regulatsiooni seoseid aegumise kohaldamata jätmise vajadusega, mille jaoks selgitatakse aegumise funktsioone ja antakse ülevaade aegumise süsteemide olemusest. Põhjalik analüüs aegumise regulatsioonist ei ole magistritöö fookuseks, kuid aegumise süsteemid ja neid õigustavad kaalutlused on olulised mõistmaks süsteemide seost aegumise kohaldamata jätmisega. Samuti käsitletakse hea usu põhimõtte kui õigusliku aluse funktsioone koos aegumise kohaldamata jätmise eeskujusätte funktsioonide ja rakendamisega. VÕS § 6 lg 2 peamised normitehnilised eeskujusätted on Saksa tsiviilseadustiku (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB)⁶ § 242 ja Hollandi tsiviilseadustiku (*Burgerlijk Wetboek*, BW)⁷ art 6:2.⁸

Kuigi õigusliku aluse põhilised eeskujud on nii Saksa kui ka Hollandi õiguses, keskendutakse peamiselt just BW art-ga 6:2 seotud õiguskirjandusele ja rakenduspraktikale. Seda põhjusel, et Eesti teadusmaastikul on hea usu põhimõtet käsitlevas õiguskirjanduses tuginetud eelkõige Saksa õigusele ja analüüsitud sätte rakenduspraktikat läbi Saksa õiguse prisma. Hollandi õigus on Saksa õiguse allikate kõrval samaväärselt oluline: juba 01.07.2002 jõustunud TsÜS-i eelnõu

---

⁶ Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 15. Juli 2022 (BGBl. I S. 1146) geändert worden ist. <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (18.04.2023).

⁷ Burgerlijk Wetboek Boek 6. Gelden van 01-10-2022 t/m 31-12-2022. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005289/2022-10-01/0> (18.04.2023).

⁸ Kull, I. VÕS § 6, komm 2. – Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1–207). Komm. vlj. Tallinn: Juura 2016.

seletuskirjas on kinnitatud BW tähendust eelnõu koostamisel, millel on Euroopa tsiviilõiguse arengule eriliselt oluline mõju.⁹ Samas ei ole Hollandi erialakirjandusele ja praktikale seoses BW art-ga 6:2 varasemalt Eesti õiguskirjanduses suuremat tähelepanu pööratud. Võimalik, et eeskujusättega seotud õiguskirjandus ja kohtupraktika annavad oma panuse eesmärgi saavutamiseks. Riigikohus on korduvalt andnud mõista, et „teiste riikide analoogilisi seadusi ja praktikat võib vähemalt eraõigusnormide puhul arvestada võrdlusmaterjalina Eesti seaduse mõtte ja eesmärgi väljaselgitamisel“¹⁰.

Ilma aegumise süsteeme, hea usu põhimõtte funktsioone ja eeskujusätte kohaldamise praktikat mõistmata pole võimalik jõuda eesmärgipäraste järeldusteni aegumise kohaldamata jätmise põhjendatuse kohta. Seega aitavad õigusliku aluse eeskujusätetega seotud õiguskirjandus ja kohtupraktika mõista seadusandja tahet aegumise kohaldamata jätmisel VÕS § 6 lg 2 alusel. Ühtlasi kinnitab võrdlus ja järelduste tegemine Hollandi õigusteooria ja -praktika toel magistritöö aktuaalsust, kuivõrd varasemalt ei ole VÕS § 6 lg 2 kohaldamisega seotud temaatikat Hollandi õiguse abil Eestis põhjalikumalt avatud ega analüüsitud.

Teises peatükis pühendatakse kohtupraktika analüüsile, mis on jaotatud kahte suuremasse ossa. Käsitletakse vastavalt tehinguliste ja seadusjärgsete nõuete aegumise kohaldamata jätmist vastuolu tõttu hea usu põhimõttega kohtupraktikas. Tehingust ja osade seadusest tulenevate nõuete aegumise reeglistik ei kattu, mistõttu on parema arusaadavuse huvides nende analüüs jagatud kahte erinevasse alapeatükki. Kohtupraktika analüüsis piirduakse Riigikohtu lahendites¹¹ käsitletud eluliste juhtumite ja seisukohtadega, kuivõrd sealt pärinevad peamised põhimõttelised suunised aegumise kohaldamata jätmise kohta. Näiteks käsitletakse juhatuse liikme vastu esitatud nõude ja projekteerimislepingu rikkumisest tuleneva kahju hüvitamise nõude aegumise kohaldamata jätmise võimalust. Seaduse alusel tekkinud nõuetest analüüsitakse näiteks deliktiõiguslike ja alusetust rikastumisest tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmisega seotud seisukohti. Kui kohtupraktika analüüsi käigus selguvad teatud probleemid seoses aegumine kohaldamata jätmise või aegumise regulatsiooniga, juhitakse neile tähelepanu. Mõlema peatüki põhjal on võimalik jõuda järeldusteni, kuidas on lahendatud aegumise ja hea usu põhimõtte vastandumise probleem, selgitada välja aegumise kohaldamata

---

⁹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. 121 SE. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse eelnõu seletuskiri, p 1. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/56e364a7-3ea9-3b57-80f7-7736809cdf05/Tsiviilseadustiku+%C3%BCldosa+seadus> (18.04.2023).

¹⁰ RKO 3-2-1-145-04, p 39. Vt ka RKO 3-2-1-9-03, p 30.

¹¹ Kohtulahendeid otsiti Riigikohtu lahendite hulgast kahe otsingufraasi kombinatsiooniga „VÕS § 6“ ja „aegumine“ ning "hea usu põhimõte" ja "aegumine". Otsingutulemuste hulgast analüüsitakse lahendeid, kus Riigikohus oli sisuliselt hinnanud asjaolusid, mis võisid anda aluse aegumise kohaldamata jätmiseks. Lahendid, kus viidati teoreetilisele võimalusele jätta aegumine kohaldamata, kuid ilma sisuliste selgitusteta ega asjaoludele õiguslikku hinnangut andmata, valimisse ei kuulu.

jätmise vajadus (põhjused) ning koondada kokku lähtepunktid, millest aegumise kohaldamata jätmisel saab juhinduda.

Magistritöö kaks peatükki on erineva metoodikaga. Esimest peatükki iseloomustab suuremas osas võrdlev metoodiline analüüs, kus omab olulist tähendust aegumise kohaldamata jätmist puudutav õigusteooria, s.t seisukohad Eesti, Hollandi ja Saksa õiguskirjandusest. Teine peatükk põhineb kohtupraktika empiirilisel analüüsil (andmekogumismeetod). Eesmärgi saavutamiseks langeb oluline rõhk Riigikohtu praktikas tõusetunud võimalike aegumise kohaldamata jätmise juhtumite analüüsile. Üksikjuhtumite pinnalt on võimalik jõuda abstraktsete suunisteni, millal on jäetud ja võiks jätta aegumise kohaldamata ning selgitada välja aegumise kohaldamata jätmise peamised põhjused. Õigusteoreetilise käsitluse ja empiirilise analüüsi ühendamise tulemusel on sisu poolest kasutusel kombineeritud sünteetilis-kvantitatiivne meetod.

Probleemi aktuaalsust kinnitab suuresti Riigikohtunike Peeter Jerofejevi, Ants Kulli ja Villu Kõve eriarvamuses tsiviilasjas nr 1-17-2359 antud selge signaal, mille kohaselt „ei ole senistes seisukohavõttudes ega ka üldkogu praeguses otsuses esitatud põhjendustes aegumisega piisava põhjalikkusega tegeletud, mis on toonud kaasa järelduste pinnapealsuse.“¹² Põhjus, miks aegumise regulatsiooni põhjalikuma käsitluse vajadusele tähelepanu juhiti, on ajendatud Riigikohtu üldkogu seisukohast samas tsiviilasjas: Riigikohus otsustas osauhingu juhatuse liikme vastu esitatavale kahju hüvitamise nõudele kohaldada kümneaastast aegumistähtaega ning leidis, et see on erinorm äriseadustiku¹³ (ÄS) § 187 lg 3 järgse viieaastase aegumistähtaja suhtes.¹⁴ Eriarvamusele jäänud riigikohtunikud pooldasid varasema praktika juurde jäämist ega pidanud aegumistähtaja pikendamist viielt kümnele aastale põhjendatuks. Samas juhiti tähelepanu võimalusele jätta aegumine hea usu põhimõttest tulenevalt kohaldamata.¹⁵

Samuti ajendas magistritööd kirjutama Riigikohtu seisukoht, mille järgi ei ole hea usu põhimõttega kooskõlas arvestada aegumistähtaja kulgemist hetkest, kui juhatuse liige, kelle teadmise järgi sai ka juriidiline isik kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust teada, osales ise kahju tekitamisel.¹⁶ Lahendis viidati küll kitsamalt aegumistähtaja reegli kulgema hakkamise kohaldamata jätmisele (mitte otseselt aegumise kohaldamata jätmisele), kuid laiemas plaanis kannab see sama ideed.

---

¹² Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 3.

¹³ Äriseadustik. – RT I, 20.06.2022, 40.

¹⁴ RKÜKo 1-17-2359/122.

¹⁵ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p-d 1–2.

¹⁶ RKTko 2-19-3736/84, p 12.

Aegumise kohaldamata jätmise kontseptsiooni, põhjendatust ja rakendamise võimalusi ei ole õiguskirjanduses süvitsi analüüsitud. Õiguskirjanduses on käsitletud aegumise temaatikat, kuid mitte aegumise kohaldamata jätmise kontekstis. Näiteks on Martin Käerdi selgitanud aegumise ajaloolist arengut ja väljavaateid 2001. aasta seisuga¹⁷, Kairi Tuulmägi aegumistähtaegade eristamist teistest seaduses sätestatud tähtaegadest¹⁸ ning Margit Vutt koostanud kohtupraktika analüüsi aegumise teemal tsiviilõiguses¹⁹. Juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumist Riigikohtu lahendite näitel on käsitlenud Kärt Pormeister 2013. aasta seisuga.²⁰ Hea usu põhimõtte kohta lepinguõiguses kirjutas 2002. aastal doktoritöö Irene Kull.²¹ 2011. aastal avaldas Urmas Volens usaldusvastutuse teemal doktoritöö, milles selgitas hea usu põhimõtte vastase käitumisega tekkivat usaldusvastutust ning hea usu põhimõttest tuleneva õiguste kuritarvitamise keelu olemust ja õiguslikke tagajärgi.²² Aegumise kohaldamata jätmise probleemiga on tihedalt seotud aegumistähtaja kulgema hakkamise algushetke kindlaksmääramine. Veidi aega enne käesoleva magistritöö valmimist ilmus ka K. Pormeisteri subjektiivse aegumise süsteemi puhul teadmist ja teadma pidamist käsitlev artikkel²³, kus järeldati Saksa kohtupraktika toel, et Riigikohtu praktika on subjektiivse aegumise süsteemi puhul aegumistähtaja kulgema hakkamise hetke määratlemisel vastuolus kehtiva õigusega²⁴.

Arvestades Riigikohtu viiteid aegumisega tegelemise ebapiisavusele²⁵ ja korduvale aegumise kohaldamata jätmise võimalusele²⁶ on tegemist tähelepanu vääriva probleemiga. Aegumise kohaldamata jätmise põhjused võivad olla ühtlasi sügavama diskussiooni algeks aegumise kohaldamise ja võimalik, et ka aegumise regulatsiooni ühtlustamise teemal. Kokkuvõttes soovitakse selgitada välja, kuidas on kohtupraktikas lahendatud ja võiks edaspidi lahendada aegumise vastuväitele tuginemise ja hea usu põhimõtte vastandumine.

Magistritööd iseloomustavad märksõnad: aegumine, heausksus, võlaõigus, tsiviilõiguse üldosa.

---

¹⁷ Käerdi, M. Regulation of Limitation Periods in Estonian Private Law: Historical Overview and Prospects. – *Juridica International*, VI/2001, lk 66–77.

¹⁸ Tuulmägi, K. Aegumistähtajad ja teised seaduses sätestatud tähtajad ning nende eristamise probleeme praktikas. *Juridica V/2009*, lk 267–275.

¹⁹ Vutt, M. Aegumine tsiviilõiguses. Kohtupraktika analüüs. Riigikohtu õigusteabe osakond. Tartu, 2009. https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyyisid/2009/aegumine_margit_vutt.pdf (18.04.2023).

²⁰ Pormeister, K. Juhatuse liikme vastu esitatavate nõuete aegumise erandlik viieaastane tähtaeg: kas õigustatud anomaalia või põhjendamatu kõrvalekalle? *Juridica V/2013*, lk 339–345.

²¹ Kull, I. Hea usu põhimõtte.

²² Volens, U. Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2011, vt ptk 2.2.

²³ Pormeister, K. Teadmine ja teadma pidamine: mis hetkest ikkagi algab kahju õigusvastase tekitamise ja alusetu rikastumise puhul subjektiivse aegumistähtaja kulgemine? *Juridica 2/2023*, lk 160–172.

²⁴ *Ibid*, lk 160.

²⁵ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 3.

²⁶ RKTkm 2-16-8446/32, p 11 ja 3-2-1-151-14, p 15; RKTko 2-18-8699/180, p 20; 2-18-8695/140, p 22; 2-16-14644/50, p 16; 3-2-1-135-14, p 14, 2-18-7948/81, p 23; 3-2-1-169-15, p 11 ja 3-2-1-146-13, p 28.

1. AEGUMISE KOHALDAMATA JÄTMISE ÕIGUSTEOREETILINE KÄSITLUS JA ÕIGUSLIK ALUS

1.1. Aegumise regulatsiooni seos aegumise kohaldamata jätmisega

1.1.1. Aegumist iseloomustavad peamised elemendid

Selleks, et hinnata aegumise kohaldamata jätmise võimalikkust ja põhjendatust, tuleb esmalt mõista aegumise funktsioone ja selle lahutamatuks osaks olevaid elemente. Võimalik, et vajadus aegumise kohaldamata jätmise järele tuleneb aegumise regulatsioonist endast.

Aegumise all peetakse silmas aegumist tsiviilseadustiku üldosa seaduse tähenduses, mida tuleb eristada teistest tsiviilõiguslikest tähtaegadest. Aegumise legaalseaduse järgi aegub õigus nõuda teiselt isikult teo tegemist või sellest hoidumist (nõue) seaduses sätestatud tähtaja (aegumistähtaeg) jooksul (TsÜS § 142 lg 1). Pärast nõude aegumist võib kohustatud isik keelduda oma kohustuse täitmisest. K. Tuulmägi on aegumise legaalseadusest järeldanud, et aegumist saab rakendada ainult nõudeõiguse olemasolul – nõudeõigus võimaldab eristada aegumistähtaegadest menetlustähtaegadest ja õigust lõpetavatest tähtaegadest. Viimaste eristamine aegumistähtaegadest võib olla problemaatiline.²⁷

Õigust lõpetav tähtaeg (välistustähtaeg) lõpetab kindlaksmääratud aja möödudes „nõude või muu õiguse või välistab selle maksmapaneku“.²⁸ Riigikohus on õigust lõpetavat tähtaega nimetanud ka preklusioonitähtajaks.²⁹ Saksa õiguskirjanduses on peamist erinevust õigust lõpetava tähtaja (*Ausschlussfrist*) ja aegumistähtaja (*Verjährungsfrist*) vahel selgitatud nende õigusliku tagajärje kaudu: õigust lõpetav tähtaeg ei anna võlgnikule lihtsalt õigust esitada vastuväide võlausaldaja nõudele, vaid lõpetab automaatselt nõude ning seda peab kohus arvestama *ex officio*.³⁰ Seevastu aegumist saab kohus arvestada ainult õigustatud isiku taotluse alusel (TsÜS § 143).

Seoses aegumistähtaja ja õigust lõpetava tähtaja eristamisega vajab märkimist, et seadusandja pole õigust lõpetavate ja aegumistähtaegade sätestamisel järginud ühtset terminoloogiat. Näiteks on ÄS § 178 lg 1 teise lause järgi osanike otsuse vaidlustamise „aegumistähtaeg“ kolm kuud alates osanike otsuse vastuvõtmisest. Riigikohus selgitas aga järgmist: „ÄS § 178 lg 2

²⁷ Tuulmägi, K., lk 267.

²⁸ Kõve, V. TsÜS VI osa sissejuhatus, kamm 4.2.3. – Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2010.

²⁹ RKTko 3-2-1-29-05, p 14.

³⁰ MüKoBGB/Groethe, BGB § 194, vnr 10 koos edasiste viidetega.

kohaselt ei saa nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist, kui /.../ otsuse kohta ei ole ÄS § 178 lg-s 1 nimetatud tähtaja jooksul esitatud samas lõikes nimetatud hagi.³¹ Sellest seisukohast järeldub, et kolme kuu möödudes on välistatud osanike otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitamine ja tegemist on hoopis õigust lõpetava tähtajaga. Ometi kasutatakse ÄS § 178 lg 2 teises lauses terminit „aegumistähtaeg“, mis on olemuslikult õigust lõpetav.

Võrdluseks on ÄS § 187 lg 3 kohaselt juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaeg viis aastat ning seda peetakse kohtupraktikas nn päris aegumistähtajaks, millele saab kostja tema vastu nõude esitamisel tugineda.³² Eeltoodud näide ilmestab aegumistähtaja ebaühtlase terminoloogia kasutamist: nii ÄS § 178 lg 2 teine lause kui ka ÄS § 187 lg 3 sisaldavad sama terminit „aegumistähtaeg“, kuid nende õiguslik toime on täiesti erinev. Esimene neist on õigust lõpetav tähtaeg, mida kohus kohaldab omal algatusel ning teine vastuväide, mille tagajärjel saab nõude jätta rahuldamata ainult poole taotlusel, kui ta tugineb aegumisele.

Seadusandja loodud ebaselgust on Riigikohus proovinud parandada. Näiteks tehti Riigikohtu praktikas põhimõtteline muudatus töövaidluskomisjoni otsuse saamise järel kohtusse pöördumise tähtaja tõlgendamise osas. Kui varasemalt kehtis tõlgendus, et töövaidluskomisjoni otsuse vaidlustamiseks mõeldud 30-päevane tähtaeg on aegumistähtaeg TsÜS § 143 mõttes,³³ siis kehtiva praktika järgi ei ole tegemist aegumistähtajaga, vaid „seaduses sätestatud menetlustähtajaga, mida on võimalik TsMS § 67 järgi ennistada“.³⁴ Seda tähtaega tuleb kohtul kontrollida omal algatusel ja selle kohaldamine ei sõltu poole taotlusest.³⁵ Seega on tegemist olemuslikult samuti õigust lõpetava tähtajaga, mitte varasema praktika tõlgenduse järgse aegumistähtajaga.

Aegumise regulatsioon on TsÜS §-st 145 tulenevalt dispositiivne, võimaldades sõlmida aegumise tingimuste muutmiseks kokkuleppe.³⁶ Vastava kokkuleppe sõlmimine on võimalik enne aegumise kulgema hakkamist, aegumistähtaja sees ning teoreetiliselt ka aegumistähtaja möödumise korral.³⁷ TsÜS § 145 lg 1 võimaldab tehinguga nõude aegumise tingimusi kergendada, v.a juhul, kui kohustatud isik rikkus oma kohustusi tahtlikult (sama lõike teine lause). Aegumise kergendamine on võimalik näiteks aegumistähtaja lühendamisega, kuid see hõlmab endas ka mistahes muid aegumise tingimuste kergendamise viise, mis jäävad

---

³¹ RKTko 3-2-1-145-08, p 13.

³² RKÜko 1-17-2359, p 61 jj; RKTkm 3-2-1-8-17, p 19.

³³ RKTkm 2-20-4765, p 14.

³⁴ *Ibid*, p 14.2.

³⁵ *Ibid*, p 15.

³⁶ Kõve, V. TsÜS § 145, komm 3.1.

³⁷ *Ibid*.

TsÜS § 145 lg-s 3 sätestatud piiridesse.³⁸ Lisaks on väljendatud seisukohta, et TsÜS § 145 lg 1 teises lauses sätestatud piirang tahtliku rikkumise puhuks võib osutada problemaatiliseks: mõeldav oleks selle kohaldamine kahju hüvitamise nõuetele, kuid pole lõpuni selge, kas seda saaks kohaldada ka tasu maksmise kohustuste rikkumise korral – tahtluse sisustamine oleks sel juhul problemaatiline nagu ka TsÜS § 146 lg 4 puhul.³⁹ Samas võib aegumise tingimuste muutmise kokkuleppele tuginemine olla hea usu põhimõttega vastuolus, kui kokkuleppele vastava aegumise vastuväite esitamine kujutab endast õiguste kuritarvitamist. Näiteks juhul, kui võlausaldajal ei olnud võimalik nõuet õigeaegselt esitada, sest ta ei saanud teada nõude aegumisest. Vastav põhimõte väljendub ka erinormina TsÜS § 145 lg 1 teises lauses.⁴⁰

Piirang aegumise tingimuste kergendamisele sisaldub TsÜS § 145 lg-s 3, mille kohaselt on loobumine õigusest nõuda aegumise kohaldamist tühine. Probleemaatilise sätte tõlgendamisel on õiguskirjanduses leitud, et loobumine saaks olla tühine vaid vastavasisulise kokkuleppe sõlmimisel, kuid kehtiv peaks olema loobumine ühepoolse tahteavaldusega. Nii on sätet sisustades selgitatud, et „[j]äreldusliku käitumise saab aegumise vastuväitest loobumiseks lugeda aga üksnes juhul, kui võlgnik aegumise algusajast teadis või pidi sellega arvestama“.⁴¹ Näiteks on Riigikohus pidanud aegumise vastuväitele tuginemisest loobumiseks nõude tunnustamist.⁴²

Lisaks kokkuleppel aegumise kergendamisele on võimalik aegumistähtaja pikendamine: TsÜS § 145 lg 2 võimaldab vähem kui kümneaastast aegumistähtaega kokkuleppel pikendada, kuid mitte rohkem kui kümneks aastaks. Õiguskirjanduses on selgitatud, et tegemist on n-ö aegumise raskendamise juhtumiga ning sätte tüginedes peaks olema võimalik ka muul viisil aegumise tingimusi raskendada, näiteks aegumise kulgema hakkamise hetke edasi lükata.⁴³

Eeltoodust tekib küsimus, kas ja kuidas mõjutab võimalus sõlmida aegumise tingimuste muutmise kokkuleppe aegumise kohaldamata jätmise probleemi. Kuivõrd aegumise regulatsiooni dispositiivsusest tulenevalt on võimalik kokkuleppega aegumise tingimused paika panna, arvestades seaduses ettenähtud piiranguid, saavad pooled juba õigussuhte alguses, selle kestel või lõppedes aegumisega seotud vaidlusega kaasnevaid riske maandada. Nii saaksid pooled kokku leppida, et juhul kui võlausaldajal ei ole võimalik aegumistähtaja jooksul nõudest teada saada, siis ei hakka aegumine kulgema enne, kui nõude aluseks olevad asjaolud on

³⁸ Kõve, V. TsÜS § 145, komm 3.3.1.

³⁹ *Ibid*, komm 3.3.2.

⁴⁰ *Ibid*, komm 3.8.

⁴¹ *Ibid*, komm 3.5.

⁴² RKTko 3-2-1-103-16, p 23; 3-2-1-146-13, p 24; 3-2-1-129-16, p 49.

⁴³ Kõve, V. TsÜS § 145, komm 3.4.

võlausaldajale teada. Kui vastav kokkulepe puudub ja üks pool tugineb aegumisele ning see on teise poole jaoks hea usu põhimõttest tulenevalt vastuvõtmatu, oleks saanud sellise vaidluse tõusetumise juba lepingueelsetel läbirääkimisel teoreetiliselt välistada. Samas tuleb tõdeda, et teoreetiline võimalus selline kokkulepe sõlmida ja aegumisega seotud küsimusi juba võlasuhtesse astudes reguleerida, ei pruugi praktikas tagada piisavat ettenägelikkust, et vastav kokkulepe sõlmida.

Õiguskirjanduses on aegumise kohaldamata jätmise hindamisel peetud oluliseks mõista ka aegumise regulatsiooni ülesandeid. Aegumisele tuginemine peaks välistama olukorra, kus võlgniku vastu esitatakse pärast mõistliku aja möödumist nõue, mis on vastuolus nii võlgniku õiguspärase ootusega kui ka avaliku huviga õigusvaidluste efektiivse lahendamise ja õigusrahu saavutamise osas. Samas peab aegumise regulatsioon arvestama ka võlausaldaja huviga omada mõistlikku võimalust oma nõue maksma panna. See tähendab, et võlausaldajale peab olema tagatud piisav aeg, mille jooksul ta saab veenduda nõude olemasolus ja koguda selle esitamiseks vajalikke tõendeid.⁴⁴

Ennekõike iseloomustavad Euroopa õiguskordades aegumise funktsiooni kolm peamist põhimõtet: (1) mida rohkem on nõude tekkimisest aega möödunud, seda raskem on võlgnikul leida võimalusi ennast võlausaldaja nõude vastu kaitsta; (2) kui võlausaldaja ei ole oma nõuet pikema aja jooksul esitanud, võib võlgnikul tekkida õigustatud ootus, et seda ei esitata; (3) õigusvaidluste võimalikult efektiivne lahendamine või õigusrahu taastamine muul viisil on vajalik avalikes huvides.⁴⁵ Ka kohtupraktikas on kinnitatud, et võlgnik ei pea täitma nõudeid, mida ei ole tema vastu pikema aja jooksul esitatud – see teenib nii õigusrahu, õiguskindluse kui ka üldise majanduskäibe huve.⁴⁶

Nõude aegumist iseloomustavad kaks olulist tegurit: aegumistähtaja pikkus ja selle kulgema hakkamise hetk.⁴⁷ Lähtudes eeldusest, et võlausaldaja ei ole lihtsalt ilma põhjuseta nõude aegumistähtaega mööda lasknud, vaid on esitanud võlgniku vastu täitmiseks aegunud nõude, omavad sellele mõju just eeltoodud aegumise kaks elementi.

Omakorda mõjutavad aegumistähtaja kulgema hakkamist ja aegumistähtaja pikkust aegumise katkemine ja peatumine. Õiguskirjanduses on selgitatud, et aegumise katkemise ja peatumise sätted väljendavad hea usu põhimõtet, võimaldades vähendada nõude aegumisega kaasnevat

---

⁴⁴ Käerdi, M. Regulation of Limitation Periods in Estonian Private Law: Historical Overview and Prospects – *Juridica International*, VI/2001, lk 73.

⁴⁵ *Ibid*, lk 70.

⁴⁶ RKTko 3-2-1-118-15, p 12.

⁴⁷ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 4.1.

ebaõiglast mõju võlausaldajale, kui võlgnikust tulenevate asjaolude tõttu on võlausaldajal olnud nõude esitamine takistatud.⁴⁸ Seetõttu on leitud, et aegumise katkemine ja peatumine on „lahutamatu seotud üldise aegumistähtaja ja aegumise algusega“.⁴⁹ Kui reeglina aegub nõue aegumistähtaja möödudes (TsÜS § 142 lg 1), siis aegumise katkemise korral algab nõude aegumine pärast teatud sündmust algusest peale (TsÜS §-d 158 ja 159).⁵⁰ Aegumise peatumine toob kaasa olukorra, kus teatud perioodiks pärast aegumise kulgema hakkamist aegumistähtaeg seiskub.⁵¹ Nii aegumise katkemise kui ka peatumise aluseks olevate asjaolude tõendamiskoormis lasub võlausaldajal.⁵²

Seega hinnangu andmisel, kas nõue on esitatud pärast aegumistähtaja möödumist, võib osutada määravaks aegumistähtaja pikkus või hetk, millest aegumistähtaega hakati arvestama. Samuti sõltub hinnangu andmine küsimusele, kas nõue esitati aegumistähtaja jooksul, aegumise katkemise või peatumise aluste esinemisest.

1.1.2. Objektiivne ja subjektiivne aegumise süsteem tsiviilseadustiku üldosa seaduses

Aegumise oluliste elementide ehk selle kulgema hakkamise hetk ja pikkus on seotud seadusandja valitud aegumise süsteemi(de)ga. Kuivõrd aegumise kulgema hakkamisest sõltub aegumistähtaja möödumine, tuleb hinnata, kas ja kuidas omab aegumise regulatsioon, eelkõige selle süsteemid, mõju aegumise kohaldamata jätmise vajaduse tekkimisele.

Aegumine on traditsiooniliselt allutatud kahele süsteemile: objektiivne ja subjektiivne. Objektiivses süsteemis on aegumistähtaja kulgema hakkamine seotud objektiivselt tuvastatava asjaoluga, milleks on näiteks rikkumine või kahju tekkimine. Objektiivset süsteemi iseloomustab pikk aegumistähtaeg, näiteks kümme aastat. Samas subjektiivses süsteemis hakkab aegumistähtaeg kulgema hetkest, kui võlausaldaja sai nõudest teada, s.t subjektiivne kriteerium on seotud rikkumisest, rikkujast, kahju tekkimisest teadasaamisega) ning seal on valitsev lühike aegumistähtaeg.⁵³

Vastavalt 2002. aastal jõustunud TsÜS-i seletuskirjale tehti aegumise regulatsioonis märkimisväärseid muudatusi, „reguleerides komplekselt erinevatest võlasuhetest tulenevate kohustuste aegumist ning koondades ka vastavaid erisätteid aegumistähtaegade kohta“.⁵⁴ See

---

⁴⁸ TsÜS 10. ptk, 5. jagu, komm 1.

⁴⁹ *Ibid*, komm 1.

⁵⁰ *Ibid*, komm 2.

⁵¹ *Ibid*, komm 3.

⁵² *Ibid*, komm 1.

⁵³ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 4.1.

⁵⁴ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse eelnõu seletuskiri, p 1.

tähendab, et seadusandja ei ole otsustanud kindla aegumise süsteemi kasuks, vaid erinevat liiki nõuete puhul on kasutusel erinevad süsteemid. Tehingust tulenevate nõuete puhul on aegumistähtaeg kolm aastat (TsÜS § 146 lg 1), mis hakkab kulgema nõude sissenõutavaks muutumisega ja hoidumisnõude aegumine kohustuse rikkumisest (TsÜS § 147 lg-d 1 ja 2). Sarnaselt tehingust tuleneva nõude aegumistähtaja kulgema hakkamisega on ka üldreeglina seadusest tulenev nõue seotud objektiivse kriteeriumiga, hakates kulgema nõude sissenõutavaks muutumisest (TsÜS § 149). Samas on aegumistähtaeg pikem kui tehingust tuleneval nõudel – kümme aastat. Seega on tsiviilseadustiku üldosa seaduses tehingust tulenevate nõuete ja seadusest tulenevate nõuete aegumise kulgema hakkamise hetk seotud objektiivse kriteeriumiga, milleks on nõude sissenõutavaks muutumine.

Riigikohtu praktikas on juhitud tähelepanu, et TsÜS-ist leiab aegumise erisätete näol subjektiivse ja objektiivse süsteemi kombinatsiooni õigusvastasest kahju tekitamisest ja alusetust rikastumisest tulenevate nõuete aegumise regulatsioonist: need sisaldavad nii lühikest aegumistähtaega seotuna subjektiivse teadasaamisega kui ka pikka maksimaalset aegumistähtaega seotuna objektiivse sündmusega (TsÜS §-d 150 ja 151).⁵⁵ Erand on ette nähtud ka surma põhjustamisest, kehavigastuse tekitamisest, tervise kahjustamisest või vabaduse võtmisest tuleneva nõude aegumisele, olenemata nõude õiguslikust alusest TsÜS § 153 lg-s 1, milles on kombineeritud lühike subjektiivne aegumistähtaeg ja pikk objektiivne maksimaalne aegumistähtaeg.

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse seletuskirjast ei leia põhjendusi aegumise süsteemide valiku kohta. Eelnevalt viidatud eriarvamuse järgi on tehinguliste nõuete puhul seadusandja objektiivse süsteemi valimise kasuks otsustamisel lähtunud arusaamast, et „tehinguliste nõuete puhul peaks võlausaldaja võlgnikku teadma ja tekkinud nõuded olema talle arusaadavad“⁵⁶. Objektiivse kriteeriumi kasutuselevõtt pidi „lihtsustama aegumise arvestamist ja vältima vaidlusi subjektiivse teadmise üle“.⁵⁷ Kuivõrd TsÜS-i seletuskirjas ei põhjendata süsteemide valikut, vaadatakse järgnevalt ülevaatlikult eeskujuriikide Hollandi ja Saksamaa aegumise süsteeme. Sealjuures on oluline selgeks teha, mis on peamised põhjendused ja lähtepunktid aegumise süsteemide valikul.

---

⁵⁵ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 4.2.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

1.1.3. Aegumise süsteemide lähtepunktid Hollandi õiguses

Osaliselt sarnase lahenduse kasuks, kus tehingust tulenev nõue sõltub objektiivselt kriteeriumist, on otsustanud ka Hollandi seadusandja. Hollandi tsiviilseadustiku kolmanda raamatu (*Burgerlijk Wetboek Boek 3*)⁵⁸ 11. jaos on reguleeritud nõuete esitamine (*Rechtsvorderingen*) ning alates art-st 3:306 sätestatud aegumise reeglid. BW art 3:306 sätestab üldise nõuete aegumistähtaja, mille kohaselt aeguvad kõik nõuded 20 aasta jooksul, kui seaduses pole sätestatud teisiti.⁵⁹ Lepingu täitmise nõude aegumistähtaeg on viis aastat alates võla tekkimisest ja sissenõutavaks muutumisest (BW art 3:307).⁶⁰ Lepingulise nõude korral peab võlausaldaja olema teadlik aegumistähtaja kulgemisest ja võlgnikule ei tohiks jätta ebakindlust seoses nõude aegumisega, v.a kui tegemist on võlgnikupoolse pettusega – võlausaldaja peab reeglina olema võlgniku isikust ja kohustuse nõuetekohasest täitmata jätmisest teadlik.⁶¹

Seega on Hollandi õiguses lepingust tuleneva täitmisnõude aegumine seotud objektiivse kriteeriumiga: võlausaldaja puhul eeldatakse, et ta on rikkumisest ja võlgnikust teadlik. Nagu eelnevalt viidati, siis oli sarnane kaalutlus ka Eesti seadusandjal tehinguliste nõuete aegumise regulatsiooni sätestamisel⁶². Samas on võrreldes Hollandi õigusega oluline erisus, et kui Eesti õiguses on kõik tehingust tulenevad nõuded seotud objektiivse kriteeriumiga (sh nt tehingulised kahju hüvitamise nõuded), siis Hollandi seadusandja on objektiivselt kriteeriumist lähtumise nõude seadnud konkreetselt lepingu täitmise nõuete puhuks: BW art 3:307 ei nimeta kahju hüvitamise nõudeid, vaid lepingu täitmise nõudeid.

Kahju hüvitamise nõuete puhul eristatakse Hollandi õiguses aegumistähtaja kulgema hakkamist ja seda nii tehingust tulenevate kui ka muude kahju hüvitamise nõuete puhul. J. Smits on rõhutanud põhimõttelist erinevust kahju hüvitamise nõuete, sh lepingust tulenevate kahjunõuete aegumistähtaegade kulgemisel.⁶³ BW art 3:310 kohaselt on kahju hüvitamise ja leppetrahvi nõude aegumistähtaeg viis aastat ning aegumine seotud subjektiivse kriteeriumiga, kus

---

⁵⁸ Burgerlijk Wetboek Boek 3. Gelden van 01-07-2021 t/m 03-11-2022. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005291/2021-07-01> (18.04.2023).

⁵⁹ BW art 3:306 sätestab (ingl k): „Rights of action become prescribed on the expiry of twenty years, unless the law provides otherwise.“ Vt Dutch Civil Law (DCL). Dutch Civil Code (Civil Code of the Netherlands), art 3:306 (*Dutch Civil Code*). <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm> (18.04.2023).

⁶⁰ BW art 3:307 sätestab (ingl k): „A right of action to claim performance of a contractual obligation to give or to do something becomes prescribed on the expiry of five years from the day following the one on which the debt-claim has become due and demandable (exigible).“ Vt Dutch Civil Code, art 3:307.

⁶¹ Smits, J. *The Principles of European Contract Law and the Harmonisation of Private Law in Europe*. – Vacquer, A. (toim). *La Tercera Parte de Los Principios de Derecho Contractual Europeo*, 2005, lk 13.

⁶² Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 4.2.

⁶³ Smits, J. *The Principles of European Contract Law*, lk 14.

aegumistähtaeg hakkab kulgema alates kahjustatud isiku teadasaamisest (a) tekkinud kahjust või asjaolust, mis annab leppetrahvi nõudmise õiguse ja (b) isikust, kes vastutab kahju põhjustamise või leppetrahvi tasumise kohustuse täitmise eest.⁶⁴ BW art-s 3:310 nimetatud nõue on piiratud 20-aastase objektiivse aegumistähtajaga alates kahju tekitavast sündmusest.⁶⁵ Seega on Hollandi õiguses kahju hüvitamise nõuded (erinevalt lepingu täitmise nõudest) seotud subjektiivse kriteeriumiga ja piiratud objektiivse maksimaalse aegumistähtajaga.

Kokkuvõttes on Hollandi tsiviilõiguses sätestatud kõigile nõuetele üks üldine aegumise reegel, mis allub aegumistähtajaga objektiivsele süsteemile (BW art 3:306). Samas tasub välja tuua, et kõiki lepingust tulenevaid nõudeid ei ole allutatud samale süsteemile: eristada tuleb lepingu täitmise nõude ja lepingust tuleneva kahju hüvitamise nõude aegumist. Sellist eristust TsÜS-ist ei leia, st lepingulised kahju hüvitamise nõuded ei ole seal seotud subjektiivse kriteeriumiga.

1.1.4. Aegumise süsteemide lähtepunktid Saksa õiguses

Saksa tsiviilseadustikus kohaldub üldreeglina kõigile nõuetele üldine kolmeaastane aegumistähtaeg, mille kulgema hakkamine sõltub nõude esitaja subjektiivsest teadmisest. Õiguskirjanduses peetakse tõenäoliseks, et just Hollandi tsiviilseadustiku 1992. aasta reform oli ajendiks Saksamaa 2002. aasta tsiviilõiguse reformi teostamiseks.⁶⁶ BGB aegumistähtaegade varasemat regulatsiooni, kus enne reformi eristati kaheksat aegumistähtaega vahemikus kuus nädalat kuni 30 aastat, peeti ebavajalikuks.⁶⁷ Reformi tulemusel kehtestati üldine kolmeaastane aegumistähtaeg (*Regelmäßige Verjährungsfrist*, BGB § 195) ja aegumistähtaja alguse hetk seoti subjektiivse elemendiga (BGB § 199 lg 1).⁶⁸ BGB §-des 195 ja 199 sätestatud üldine aegumise reegel kohaldub kõigile nõuetele, sh nii tehingulistele kui ka seadusjärgsetele⁶⁹ ning olukorras, kus puudub vastava nõude aegumist reguleeriv erinorm⁷⁰. Oluline on lähtepunkt, et üldine aegumise reegel kohaldub nii primaar- (nt täitmisenõue) kui ka

---

⁶⁴ BW art 3:310 sätestab (ingl k): „A right of action to claim damages or a contractual penalty becomes prescribed on the expiry of five years from the day following the one on which the injured person has become aware of both the inflicted damage or the fact that the contractual penalty has become due and demandable and the identity of the person who is liable for this damage or contractual penalty, and in any event twenty years from the day on which the event occurred that caused the damage or that made the contractual penalty become due and demandable (exigible).“ Vt Dutch Civil Code, art 3:310.

⁶⁵ Smits, J. *The Principles of European Contract Law*, lk 14.

⁶⁶ Smits, J. *The German Schuldrechtsmodernisierung and the New Dutch Civil Code: A Study in Parallel*. – Remien, O. (toim). *TICOM Working Paper on Comparative and Transnational Law*, 2008, No. 2008/7, lk 3.

⁶⁷ *Ibid*, lk 10.

⁶⁸ *Ibid*, lk 11.

⁶⁹ MüKoBGB/Groethe BGB § 195, vnr 2.

⁷⁰ Staudinger/Peters/Jacoby (2019) BGB § 195, vnr 11.

sekundaarnõuetele (korrigeeritud ostuhinna tasumise ja rikastumise nõudele) ega erista nõudeid valdkonniti, hõlmates korrigeeritud nõudeid kui ka asjaõiguslikke nõudeid.⁷¹

BGB § 195 ja § 199 peetakse aegumise regulatsiooni reformi tuumiksäteteks, millega kasutusele võetud aegumistähtaaja kulgema hakkamise üldreegel seoti subjektiivsete ja objektiivsete elementide kombinatsiooniga: BGB § 199 lg 1 kohaselt hakkab aegumine kulgema alates selle aasta lõppemisest, kui nõue tekkis (*der Anspruch entstanden ist und*) (objektiivsed elemendid) ning kui võlausaldaja sai nõudest ja võlgniku isikust teada või pidi teada saama (subjektiivsed elemendid).⁷²

Saksa õiguskirjanduse kohaselt aitab lühikese aegumistähtaaja sidumine subjektiivse elemendiga tagada võlausaldaja huve: pärast nõudest teada saamist on võlausaldajale antud justkui mõtlemisaeg (saksa k *Überlegungsfrist*, ingl k *reflective period*), kaitstes võlausaldajat selliste nõuete aegumise eest, millest ta pole teadlikuks saanud. Samas kaitseb subjektiivne süsteem ka võlgniku huve võlausaldaja otsustamatuse eest nõude esitamisel.⁷³

Kui enne Saksa tsiviilõiguse reformi oli üldine aegumistähtaeg 30 aastat, siis õiguskirjanduses on lühema ehk kolmeaastase aegumistähtaaja kehtestamisel peetud oluliseks tagada võlausaldajale reaalne võimalus nõude esitamiseks. Oluline on lähtepunkt, et BGB § 199 lg-d 1–4 kohalduvad ka sellistele nõuetele, millest võlausaldaja peaks üldjuhul teadlik olema, näiteks lepingulise kohustuse täitmise nõuetele. Ühtlasi ei saa sätte kohaldamise alast välistada võlausaldaja teadmatust sellistest nõuetest, mis sõltuvad võlgniku valduses olevast teabest.⁷⁴

Subjektiivse teadmisega seotud aegumise korral ei ole nõutav, et võlausaldaja omaks ülevaadet kõigist nõude aluseks olevatest asjaoludest, vaid ta peab olema teadlik üksnes peamistest nõudeõiguse tekkimise seisukohalt olulistest asjaoludest.⁷⁵ Võlausaldaja teadlikkus nõudeõigusest sõltub sellest, kas talle teadaoleva informatsiooni põhjal saab ta mõistlikult nõude esitada ja pidada selle maksmapanekut edukaks.⁷⁶ Need kaalutlused kinnitavad seadusandja eesmärki tagada võlausaldajale reaalne võimalus oma nõue maksuma panna ja selle tekkimisest teadlikuks saada enne nõude aegumist.

---

⁷¹ Staudinger/Peters/Jacoby (2019) BGB § 195, vnr 11.

⁷² MüKoBGB/Grothe, BGB § 199, vnr 1.

⁷³ *Ibid*, vnr 3.

⁷⁴ Staudinger/Peters/Jacoby (2019) BGB § 199, vnr 1.

⁷⁵ MüKoBGB/Grothe, BGB § 199, vnr 28 koos edasiste viidetega kohtupraktikale.

⁷⁶ *Ibid*, vnr 28 koos edasiste viidetega kohtupraktikale.

Olukorrad, kus võlausaldaja saab nõudest teada alles pika aja möödudes, võib subjektiivne element mõjuda kahjustavalt nii võlgniku kui ka õiguskindluse huvidele.⁷⁷ Sellisteks juhtudeks, kus võlausaldaja ei pruugi üldse oma nõudest teada saada, on BGB § 199 lg-tes 2–4 ette nähtud maksimaalsed aegumistähtajad, mis ei sõltu võlausaldaja teadmisest.⁷⁸ BGB § 199 lg 4 kohaselt aegub nõue üldjuhul 10 aasta möödumisel selle tekkimisest, kui sama sätte lg-tes 2–3a ei ole ette nähtud teisiti. Erandina kohaldub näiteks elu, tervise ja vabaduse kahjustamisega tekkinud nõuetele objektiivne maksimaalne 30-aastane aegumistähtaeg alates päevast, mil nõude aluseks olev sündmus aset leidis (BGB § 199 lg 2).

Lisaks spetsiifilisele näitele Saksa tsiviilõiguse aegumise üldreeglit, on Euroopa modernsetes eraõiguse süsteemides valdavalt kasutusel lühikesed subjektiivse teadmisega seotud aegumistähtajad (enamikel juhtudel kolm või viis aastat)⁷⁹, mida piiravad pikad absoluutsed aegumistähtajad (10, 20 või 30 aastat)⁸⁰. Kuivõrd varasemalt eristati lepingulisi ja õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise nõudeid läbi erinevate aegumistähtaegade, siis Euroopas on hoogu kogumas trend aegumise regulatsiooni ühtlustamiseks, mis väljendub näiteks Saksa ja Hollandi õigussüsteemis ning Euroopa lepinguõiguse põhimõtetes (*Principles of European Contract Law, PECL*)^{81,82}. Kaasaegses tsiviilõiguses on lepingu- kui ka deliktiõiguses kasutusel sarnased aegumise reeglid, sageli on deliktiõiguslikud aegumistähtajad lühemad.⁸³

Üldistatult on Saksa tsiviilõiguses valdavalt kasutusel subjektiivse ja objektiivse süsteemi kombinatsioon ning seda nii lepinguliste kui ka lepinguväliste nõuete puhul (vt eelkõige BGB §-d 195 ja 199).

1.1.5. Aegumise süsteemide mõju aegumise kohaldamata jätmisele

Arvestades eelnevalt käsitletud aegumise süsteemide lähtepunkte Saksa ja Hollandi õiguses, saab järeldada, et aegumise süsteemidel on oluline tähendus nii võlausaldaja, võlgniku kui ka

---

⁷⁷ MüKoBGB/Grothe, BGB § 199, vnr 3.

⁷⁸ Staudinger/Peters/Jacoby (2019) BGB § 199, vnr 1.

⁷⁹ Pereira, A. G. D. Limitation Periods – A Comparative Study: Law of the Member States and International Documents: Searching for Recent European Trends. Boletim da Faculdade de Direito da Universidade de Coimbra, 2006, lk 593.

⁸⁰ Pereira, A. G. D., lk 597.

⁸¹ Ka PECL art 14:201 sätestab üldise aegumistähtajana kolm aastat. Samas PECL art 14:203 lg 1 järgi hakkab üldine aegumistähtaegu kulgema ajast, mil võlgnikult saab nõuda kohustuse täitmist või kahju hüvitamise nõude korral alates nõude aluseks olnud sündmuse toimumisest. Vt Lando, O., Beale, H. Principles of European Contract Law: Parts 1 and 2. Combined and Revised. The Hague: Kluwer Law International, 1999, art-d 14:201 ja 14:203.

⁸² Pereira, A. G. D., lk 598.

⁸³ *Ibid*, lk 600–601

õigusrahu tagamisele. Aegumise süsteemide valiku tegemisel tuleb arvestada, et võlausaldaja saaks realselt oma nõude esitada, kuid sellise õiguse teostamist piiratakse seaduses sätestatud aegumistähtajaga, tagamaks võlgniku huve ja õiguskindlust.

Erinevat liiki nõuete puhul erinevate aegumise reeglite ja süsteemide kasutamisel võib tekkida olukord, kus võlausaldajaid hakatakse tulenevalt nõude liigist põhjendamatult ebavõrdselt kohtlema. Võib juhtuda, et objektiivsest kriteeriumist lähtuv aegumistähtaeg möödub juba enne, kui võlausaldaja on nõudest teada saanud. Subjektiivse süsteemiga aegumise korral jääb aga võlausaldajale nõude aluseks olevate sündmuste toimumise ja nõudest reaalse teadasaamise vahele justkui täiendav aeg, mis lükkab nõude aegumist edasi. Eelnevalt käsitletu pinnalt saab tõdeda, et subjektiivne süsteem võimaldaks võlausaldaja huve tõhusamalt tagada ja annaks ka reaalse võimaluse nõue aegumistähtaja jooksul maksta panna.

Just selliste juhtumite vältimiseks, kus võlausaldaja ei saa aegumistähtaja jooksul oma (kahju hüvitamise) nõudest teada, on osad Riigikohtu tsiviilkolleegumi liikmed pidanud vajalikuks minna üle aegumise regulatsioonile, kus kehtiks üldine subjektiivse kriteeriumiga seotud aegumistähtaeg, mida täiendab vajadusel objektiivne maksimaalne aegumistähtaeg.⁸⁴ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse aegumise regulatsiooni ei pea osad Riigikohtu tsiviilkolleegiumi liikmed praegu kehtival kujul lõpuni mõistlikuks ega näe selle püsimisel pikemat perspektiivi.⁸⁵ Seega on poolehoidu leidnud BGB-ga sarnase aegumise üldreegli kasutuselevõtmine ja aegumise regulatsiooni ühtlustamine, mis kohalduks kõigile nõuetele – mõistagi teatud eranditega. Taoline mõtteviis kannab edasi ka eelnevalt viidatud Euroopa tsiviilõiguses levivat trendi aegumise regulatsiooni ühtlustamise järele⁸⁶.

Varasemalt käsitletud Hollandi ja Saksa aegumise regulatsiooni lähtepunkte arvestades tuleb nõustuda ettepanekuga kaaluda sarnaselt Saksa õigusega ühe üldise aegumise reegli sätestamist. Sellise aegumise üldreegli võiks siduda subjektiivse ja objektiivse süsteemi kombinatsiooniga. Üldise ja universaalse aegumise reegli sätestamist kõigile nõuetele, sh nii lepingulistele kui ka lepinguvälistele, toetab suuresti eelnevalt käsitletud Saksa erialakirjandus. Sealsete põhjenduste järgi võimaldab lühike subjektiivse elemendiga seotud aegumine tagada, et võlausaldajal oleks reaalne võimalus oma nõue maksta panna ning seejuures hõlmaks universaalne aegumise reegel ka nõudeid, millest võlausaldaja peaks üldjuhul teadlik olema⁸⁷.

---

⁸⁴ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 4.4.

⁸⁵ *Ibid*, p 4.1.

⁸⁶ Pereira, A. G. D., lk 598.

⁸⁷ Staudinger/Peters/Jacoby (2019) BGB § 199, vnr 1.

Puudub mõistlik põhjus kohtlemaks aegumistähtaja kulgema hakkamise hetke läbi erinevalt tehingu ja seaduse alusel tekkinud nõuete aegumist deliktiõiguslikest ja alusetu rikastumise nõuetest. Eelnevalt viidatud tehinguliste nõuete puhul objektiivse kriteeriumi kasuks valimise kaalutlus, et lepingu pool peaks teadma lepingu alusel tekkinud nõudest ja võlgnikust⁸⁸, ei ole piisav põhjus kohtlemaks tehinguliste nõuete aegumist erinevalt teiste nõuete aegumisest. Ka tehinguliste nõuete puhul on võimalik, et võlausaldaja ei saa nõude aluseks olevatest asjaoludest teadlikuks terve aegumistähtaja jooksul, eriti kahju hüvitamise nõuete korral.

2022. aastal avaldatud magistritöös on aegumise süsteemide võrdluse tulemusel asutud vastupidisele seisukohale, et aegumistähtaja arvestamine lähtuvalt objektiivselt tuvastatavatest asjaoludest on parem lahendus kui subjektiivse süsteem: viimane „suurendab ebamäärasust ja ebakindlust tsiviilkäibes“. ⁸⁹ Eeltoodud seisukohaga ei saa täielikult nõustuda ilma kaalumata üldisele subjektiivse süsteemiga aegumise üldreeglile üleminekut toetavaid argumente. Kui deliktiõiguslike ja alusetu rikastumise nõuete aegumistähtaeg on subjektiivse kriteeriumiga seotud, siis puudub praktiline vajadus neid tehingu ja seaduse alusel tekkinud nõuete aegumisest objektiivse kriteeriumiga eristada. Ka tehingu ja seaduse alusel tekkinud nõuded võiksid olla seotud nõude esitamiseks vajalikest asjaoludest teada saamisega, s.o subjektiivse kriteeriumiga ning aegumine reeglina piiratud lühikese tähtajaga nagu Saksa õiguses.

Üldise aegumise reegli sätestamist toetab ka M. Käerdi järeldus, et igale nõudele erineva aegumise reegli kehtestamine ei saa olla omaette eesmärk, vaid seadusandja peaks jõudma ühtsete ja universaalsete aegumise printsiipideni, mis kohalduksid võimalikult paljudele erinevatele nõuetele ning arvestaksid vastandlikke huve võlgniku, võlausaldaja ja avalikkuse vahel.⁹⁰ Nõude aegumise sidumine subjektiivse teadmiselega ei ole vastuolus ka võlgniku huvidega, mida aegumise funktsioonid tagavad.⁹¹ Täiendavalt tuleb lisada, et õiguskindlust võimaldab tagada maksimaalne objektiivne aegumistähtaeg ja seda eelkõige juhul, kui võlausaldaja ei saa oma nõudest teada või ei võta selle esitamiseks midagi ette.

Samuti ei pruugi esineda praktilist vajadust kasutada erinevaid aegumise süsteeme erinevat liiki nõuete puhul, mille aluseks olevad asjaolud kattuvad. Nii on õiguskirjanduses nenditud, et välistatud ei ole olukorrad, kus õiguslikult on võimalik esitada samadel asjaoludel erinevat liiki materiaalõiguslikke nõudeid (nn nõuete konkurents), mille aegumistähtajad on erinevad.⁹²

---

⁸⁸ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 4.2.

⁸⁹ Väisa, S. Tähtajad eraõiguses. Magistritöö. Tartu Ülikool 2022, lk 17.

⁹⁰ Käerdi, M. Regulation of Limitation Periods, lk 72.

⁹¹ *Ibid*, lk 73.

⁹² Kõve, V. TsÜS § 152, komm 3.2.

Ühtlasi on pooldatud lahendust, kus erinevaid aegumistähtaegasid oleks pigem vähem kui rohkem.⁹³

Samale probleemile on tähelepanu juhtinud ka M. Käerdi. Arenenud õigussüsteemis on nõuete konkurents vältimatu, s.t olukord, kus samad faktilised asjaolud võimaldavad esitada nõude mitmel erineval alusel ja saavutada sarnaseid huve teeniv eesmärk. Nõuete konkurents võib tekkida näiteks nii lepinguliste nõuete kui ka lepinguväliste nõuete, sh deliktiõiguslike nõuete vahel. Konkureerivate nõuete erinev aegumise reeglistik võib kaasa tuua mitmeid probleeme. Esmalt võib osutada keeruliseks vastandlike õiguslike hinnangute põhjendamise. Lisaks võib erinevate aegumistähtaegadega konkureerivate nõuete kohaldamise võimalikkus kaasa tuua olukorra, kus õigustatud isik jätab talle probleemsema aegumise regulatsiooniga nõudeliigi rakendamata ja otsustab enda olukorda silmas pidades kasulikuma aegumise regulatsiooniga nõude esitamise kasuks. Selliselt luuakse erilahendused, millel on määrav tähtsus konkreetse nõude aegumise reeglistikul. Nõude valik lähtuvalt selle aegumise reeglist võib hakata suunama materiaalõiguse arengut.⁹⁴

Eeltoodust järeldub, et kui samadel asjaoludel on võimalik valida mitme erinevat liiki nõude vahel ja nende nõuete aegumise reeglid on erinevad, võib see kokkuvõttes pärssida materiaalõiguse arengut ning tuua kaasa mugavusest soodsama aegumistähtajaga nõude kasuks otsustamise. Taolist praktikat ei saaks pidada nõude aegumise eesmärgiga kooskõlas olevaks. Seetõttu on oluline, et aegumise regulatsioon ei kohtleks põhjendamatult erinevalt erinevat liiki nõudeid ja aegumise kohaldamisel saaks lähtuda üldjuhult sarnastest kaalutlustest.

Lisaks tuleb märkida, et Saksa õigusega sarnase üldise aegumise reegli sätestamine ei pea olema ainus võimalik lahendus sellise olukorra välistamiseks, kus nõue aegub ilma, et võlausaldaja sellest teaks. Alternatiivina saaks kaaluda ka Euroopa ühtse raamnormistiku kavandi (*Draft Common Frame of Reference, DCFR*)⁹⁵ eeskujul uue aegumise peatumise reegli sätestamist. Üldreeglina on DCFR art III.-7:201 kohaselt aegumistähtaeg kolm aastat ja see hakkab kulgema alates nõude tekkimisest art III.-7:203 lg 1 järgi. DCFR art III.-7:301 kohaselt aga peatub aegumistähtaja kulgemine selleks ajaks, kui võlausaldaja ei tea võlgniku isikust või asjaoludest, mis annavad nõude esitamiseks õiguse, sh kahju tekitamise puhul kahju liigist või kui võlausaldajalt ei saanud mõistlikult oodata neist asjaoludest teadasaamist. Riigikohtunike

⁹³Kõve, V. TsÜS § 152, komm 3.1.a.

⁹⁴ Käerdi, M. Regulation of Limitation Periods, lk 72.

⁹⁵ von Bar, C., Clive, E., Schulte-Nölke, H. jt (koost). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Based in part on a revised version of the Principles of European Contract Law. <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dfcr.pdf> (18.04.2023).

eriarvamuses on viidatud, et olemuslikult tähendab eeltoodud aegumise peatumise reegel tegelikult aegumise kulgema hakkamise sidumist subjektiivse kriteeriumiga, mida piirab üldine maksimaalne 10-aastane objektiivne aegumistähtaeg vastavalt DCFR art-le III.-7:307.⁹⁶

Kuigi subjektiivse teadmisega aegumise sidumine peaks hõlpsamini tagama võlausaldaja huve nõude esitamisel, võib siiski erandlikel juhtudel olla aegumise kohaldamine konkreetsetel kaalutlustel vastuvõetamatu. Sellisel juhul oleks võimalik jätta aegumine vastuolu tõttu hea usu põhimõttega kohaldamata.⁹⁷

Aegumise kohaldamata jätmist tulenevalt sellele tuginemise vastuolust hea usu põhimõttega on õiguskirjanduses nähtud lahendusena aegumistähtaegade ennistamatuse probleemile. Aegumise kohaldamata jätmise on põhjendatud näiteks juhul, kui aegumisele tuginev võlgnik on oma õigusi kuritarvitanud. Näitlikult on toodud mõned juhud, millal võiks aegumise kohaldamata jätmise kõne alla tulla: pooled on lühendanud aegumistähtaega, kuid selle kestel ei ole aegumise peatumine kohaldunud, nõudest ei ole aegumistähtaja jooksul võlgnikust tuleneval põhjusel üldse teada saadud või on aegumise kohaldamine muul põhjusel ebaõiglane.⁹⁸ Lisaks on asutud seisukohale, et aegumise kohaldamata jätmise peaks olema võimalik ainult pikkade aegumistähtaegade puhul, mis on pikemad kui kolm aastat ja üksnes erandlikel juhtudel.⁹⁹

Kokkuvõttes on aegumistähtaegade kulgema hakkamine ja möödumine sõltuvuses sellest, millise aegumise süsteemi kasuks on seadusandja otsustanud. Nõude aegumistähtaja kulgemise alguse sidumine objektiivse kriteeriumiga võib kaasa tuua olukorra, kus võlausaldaja pole aegumistähtaja jooksul nõude olemasolust isegi teadlik ja jätab seetõttu nõude enne aegumistähtaja möödumist esitamata. Kui samadel asjaoludel tekkinud erinevat liiki konkureerivate nõuete puhul on seadusandja aegumise reegli sätestanud erinevate aegumise süsteemide põhjal, võib tekkida olukord, kus rahuldatakse n-õ mugavusest nõue selle õigusliku kvalifikatsiooni järgi, mille aegumise reegel on nõude esitajale soodsam. Selle tõttu võib aga kannatada materiaalõiguse kohaldamine ja edasiarendamine. Samas olukorras, kus objektiivse kriteeriumiga seotud aegumistähtaeg takistab võlausaldajal nõudest teadasaamist ja selle esitamist aegumistähtaja jooksul, on kohtupraktikas nähtud lahendusena jätta aegumine kohaldamata, kui sellele tuginemine on vastuolus hea usu põhimõttega.

---

⁹⁶ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 4.3.

⁹⁷ *Ibid*, p 1.

⁹⁸ Kõve, V. TsÜS § 142, komm 3.4.4.

⁹⁹ *Ibid*, komm 3.6.1.5.

Eeltoodust tulenevalt võib leida põhjuse, miks tekib vajadus aegumise kohaldamata jätmise järele, aegumise regulatsioonist endast – peaausjalikult aegumise süsteemide valikust. Ka viidatud Riigikohtunike eriarvamuse põhjal saab järeldada, et nõude aegumistähtaja möödumisel on määrava tähtsusega seadusandja valitud nõude aegumistähtaja kulgema hakkamise hetk. Kui näiteks tehingust tuleneva nõude aegumistähtaeg hakkab kulgema nõude sissenõutavaks muutumisest ja võlausaldajal ei ole aegumistähtaja jooksul võimalik oma nõudest teada saada, võiks sellise objektiivsest kriteeriumist lähtuva aegumise reegli asendada subjektiivse kriteeriumiga kahju tekkimisest teada saamisest.¹⁰⁰ Järelikult omavad aegumise regulatsioon ja seadusandja valikud aegumise süsteemide kehtestamisel olulist mõju küsimusele, kas aegumise võiks jätta hea usu põhimõttest tulenevalt kohaldamata.

1.2. Aegumise kohaldamata jätmise õiguslik alus

1.2.1. Hea usu põhimõte kui õiguslik alus võlaõigusseaduses

Järgnevalt käsitletakse hea usu põhimõtet kui õiguslikku alust, mis võimaldab jätta aegumise kohaldamata ning hinnatakse, milliseid ülesandeid see aegumise kohaldamata jätmisel täidab. VÕS § 6 lg 1 kohustab võlausaldajat ja võlgnikku teineteise suhtes käituma hea usu põhimõttest lähtuvalt. Esimese lõike eesmärk on sätestada üldine heas usus käitumise standard, võimaldades tuletada pooltele kohustusi¹⁰¹. VÕS § 6 lg 1 annab võlasuhte poolte kohustuste täitmise viisi suunise¹⁰² ja sätestab õiguste kuritarvitamise keelu¹⁰³. Kohustus järgida hea usu põhimõtet tuleb nii VÕS §-st 6 kui ka TsÜS §-st 138, samas VÕS § 6 kohaldub ainult võlasuhetele, kuid TsÜS § 138 kõigile eraõiguslikele suhetele.¹⁰⁴

Võlaõigusseaduses sätestatud hea usu põhimõtte järgimise kohustuse üldnormiks peetakse õiguskirjanduses TsÜS § 138 lg-t 1, mille järgi tuleb õiguste teostamisel ja kohustuste täitmisel toimida heas usus. Lisaks on selgitatud, et kuigi TsÜS § 138 lg 2 sätestab õiguste kuritarvitamise keelu, on säte kitsama kohaldamisalaga kui VÕS §-s 6 sätestatud heas usus käitumise kohustus, sest neist esimene sisaldab lisaks tahtluse komponenti kahju tekitamisel.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p-d 1 ja 4.4.

¹⁰¹ Kull, I. VÕS § 6, komm 4.1.1.

¹⁰² *Ibid*, komm 4.1.3.

¹⁰³ *Ibid*, komm 4.2.3.1.

¹⁰⁴ Kull, I. TsÜS § 138, komm 3.3.

¹⁰⁵ Kull, I. VÕS § 6, komm 4.1.6.1.

Riigikohus on õiguste kuritarvitamise keelu tuletanud nii VÕS § 6 lg-st 2¹⁰⁶ kui ka viidanud sel puhul TsÜS § 138 lg-le 2¹⁰⁷. VÕS § 6 lg 2 ja TsÜS § 138 lg 2 keelavad õiguste kuritarvitamise, mistõttu nende kohaldamisalad kattuvad.¹⁰⁸ Õiguskirjanduses on peetud põhjendatuks viidata õiguste kuritarvitamisel VÕS § 6 lg 2 tähenduses lisaks TsÜS § 138 lg-le 2, kui õiguste kuritarvitamine toimub kahju tekitamise eesmärgil.¹⁰⁹ Samas on Riigikohtu viimatises praktikas õiguste kuritarvitamisega seoses viidatud TsÜS § 138 lg-tele 1 ja 2 ning VÕS §-le 6 koos, kuivõrd mõlemas sätestatu eesmärk on õiguste kuritarvitamise tõkestamine.¹¹⁰ Seega kannavad nii TsÜS § 138 lg 2 kui ka VÕS § 6 lg 2 õiguste kuritarvitamise keelu tõkestamise eesmärki. Arvestades eeltoodut võib tegelikult tõdeda, et TsÜS § 138 lg 2 ja VÕS § 6 lg 2 kohaldamisala olemuslikult kattuvad, kui hea usu põhimõtte rikkumine seisneb õiguste kuritarvitamises.

Aegumise vastuväite kohaldamata jätmise õiguslikuks aluseks on peetud eelkõige VÕS § 6 lg-t 2.¹¹¹ VÕS § 6 lg 2 võimaldab jätta seadusest, tavast või tehingust tulenev kohaldamata, kui see oleks hea usu põhimõttest tulenevalt vastuvõtmatu. I. Kull on VÕS § 6 lg-t 2 pidanud Eesti tsiviilõiguses oluliseks edasiarenduseks hea usu põhimõttest: võimalus jätta seadusest, tehingust või tavast tulenev kohaldamata teeb hea usu põhimõttest „võlasuhetes positiivsest õigusest kõrgemal seisva õiguspõhimõtte“, mille rakendamisel on oluline luua ühtlane praktika õiguste kuritarvitamise tõkestamisel.¹¹²

Teoreetiliselt on võimalik ka TsÜS § 138 lg-le 2 tuginedes jätta seadusest, tehingust või tavast tulenev kohaldamata, kui see kujutaks endast õiguste kuritarvitamist. Samas VÕS § 6 lg 2 võimaldab kõrvaldada poole õiguste kuritarvitamise, kui pole täidetud TsÜS § 138 lg-s 2 sätestatud eeldused, olles laiema kohaldamisalaga.¹¹³

VÕS § 6 lg 2 kannab „mõõga funktsiooni“, mille eesmärk on tagada õiguse kohaldamine, mis oleks kooskõlas õigluse ja hea usu põhimõttega.¹¹⁴ Näiteks tuleb Riigikohtu hinnangul pidada hea usu põhimõtte vastaseks (s.t õiguste kuritarvitamiseks) nõude esitamist, millega võlausaldaja saab nõuda võlgnikult sellise „kohustuse täitmist, mis seisneb sooritusel, mille nõude esitaja muul õiguslikul alusel peaks võlgnikule tagastama“.¹¹⁵ Ka sellisel juhul on

---

¹⁰⁶ RKTko 3-2-1-7-09, p 15.

¹⁰⁷ RKTko 3-2-1-70-09, p 11.

¹⁰⁸ Kull, I. TsÜS § 138, komm 3.3.

¹⁰⁹ Kull, I. Hea usu põhimõte, lk 171.

¹¹⁰ RKTko 2-20-331, p 13.1.

¹¹¹ Kull, I. VÕS § 6, komm 4.5.1; RKTko 3-2-1-199-13, p 13.

¹¹² Kull, I. Hea usu põhimõte, lk 170.

¹¹³ Kull, I. VÕS § 6, komm 4.1.6.1.

¹¹⁴ *Ibid*, komm 4.1.1.

¹¹⁵ RKTko 2-19-5601/61, p 18.2.

tegemist olukorraga, kus ühel võlasuhte poolel ei ole võimalik seadusega tagatud õigust kasutada, sest see oleks õiguste kuritarvitamine.

Võlgniku õigus esitada aegumise vastuväide tuleneb seadusest ja selle kasutamine võib tähendada õiguste kuritarvitamist, s.o hea usu põhimõtte vastast käitumist. VÕS § 6 lg 2 võimaldabki jätta seadusest tuleneva kohaldamata, kui see ei vasta heas usus käitumise standardile. Järelikult, kui aegumise vastuväite esitamine kujutab endast õiguste kuritarvitamist, saab aegumise jätta VÕS § 6 lg-le 2 tuginedes kohaldamata. Seega toob VÕS § 6 lg 2 rakendamine kaasa olukorra, kus hea usu põhimõtte n-ö tühistab võlgniku õiguse taotleda aegumise kohaldamist.

Küll aga on Riigikohus pidanud aegumise kohaldamata jätmist õigustatuks üksnes erandlike asjaolude esinemisel.¹¹⁶ Nii on Riigikohus selgitanud, et ainuüksi seaduse nõuetega vastuolus olev halduspraktika või üldisele moraalitundele mittevastav käitumine ei too veel iseenesest kaasa aegumise kohaldamata jätmist.¹¹⁷ Hea usu põhimõttega lepinguvabadusse sekkumine riivab oluliselt õiguskindlust ja selline tagajärg ei tohiks saada hea usu põhimõtte kohaldamise eesmärgipäraseks otstarbeks.¹¹⁸ Seega ei tohiks suhtuda hea usu põhimõtte alusel aegumise kohaldamata jätmisse kergekäeliselt, vaid sellise lahenduse kasuks otsustamine peab olema põhjendatud sedavõrd kaalukatele erandlikele asjaoludele tuginedes, mis kaaluvad üles lepinguvabadusse sekkumise ja õiguskindluse.

Pooltele õiguslikult siduva tehingust, seadusest või tavast tuleneva kohaldamata jätmise, sh aegumise vastuväite kohaldamata jätmist võimaldava VÕS § 6 põhilised allikad leiduvad Hollandi ja Saksa õiguses. VÕS § 6 peamine allikas on BGB § 242.¹¹⁹ Saksa õiguses ei ole küll sarnase sõnastusega sätet nagu VÕS § 6 lg 2, kuid BGB § 242 sätestab üldise heas usus käitumise kohustuse. Saksa õiguskirjanduses on aga jaatatud võimalust jätta aegumine kohaldamata, kui sellele tuginemine kujutab õiguste kuritarvitamist¹²⁰. Hollandi õiguses on VÕS § 6 lg 2 kui aegumise kohaldamata jätmise õigusliku aluse allikad BW art-d 3:12, 6:2 ja 6:248 (vt pikemalt alaptk 1.3).¹²¹ Kuigi Saksa õpetusel hea usu põhimõttest ja selle mõjust on Eesti õigusele oluline tähendus, keskendutakse käesolevas magistritöös aegumise kohaldamata

---

¹¹⁶ RKTko 3-2-1-199-13, p 13.

¹¹⁷ Kull, I. VÕS § 6, komm 4.5.1; RKTko 3-2-1-199-13, p 13.

¹¹⁸ Kull, I. TsÜS § 138, komm 3.3.

¹¹⁹ Kull, I. VÕS § 6, komm 2.

¹²⁰ MüKoBGB/Groethe, BGB § 194, vnr 18.

¹²¹ Kull, I. VÕS § 6, komm 2.

jätmise küsimuse analüüsimisel suuremas osas just Hollandi õiguskirjandusele ja kohtupraktikale, kuna seda pole varasemalt käsitletud.

1.2.2. Hea usu põhimõtte piirav funktsioon õiguste kuritarvitamise tõkestamisel

Üldistatult on hea usu põhimõttel VÕS § 6 lg 2 tähenduses kolm funktsiooni, mis võimaldavad täiendada kohustusi, piirata õigusi ja muuta lepingutingimusi.¹²² Ka Hartkampi käsitluse kohaselt on hea usu põhimõttel VÕS § 6 lg 2 eeskujusätete (BW art-d 6:2 ja 6:248) kontekstis kolm funktsiooni. Esimene neist kohustab kõiki lepinguid tõlgendama vastavalt hea usu põhimõttele. Teiseks on hea usu põhimõttel ülesanne täiendada poolte õigusi ja kohustusi, mida pole otseselt lepingus või seaduses sätestatud (*supplementing function*). Kolmandaks on hea usu põhimõttel piirav funktsioon (*derogating* või *restrictive function*), viidates selle sõnastusele BW art 6:248 lg-s 2¹²³, mille järgi ei kohaldata lepingus kokkulepitud tingimust, kui see on vastuolus mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega.¹²⁴ Kuigi Hartkamp sisustas piiravat funktsiooni BW art 6:248 abil, siis on õiguskirjanduses kinnitatud, et BW art-d 6:248 ja art 6:2 sisaldavad samalaadset reeglit.¹²⁵ Nende sätete erinevus seisneb selles, et kui BW art 6:248 kohaldub kitsalt lepingust tulenevatele tingimustele, siis BW art 6:2 kohaldub kõigile võlasuhetele.¹²⁶

Hea usu põhimõtte piirav funktsioon ei hõlma mitte ainult poolte vahel sõlmitud lepingu tingimusi, vaid ka kõiki neile kohalduvaid seaduse sätteid. Kohtutele on antud õigus otsustada, kas konkreetseid asjaolusid silmas pidades tuleks reeglina järgimiseks kohustuslik sätte jätta kohaldamata, kui see viiks ebaõiglase lahenduseni, s.t juhul, kui poole käitumine on kõnealusele sättele tuginedes vastuolus mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega.¹²⁷ Hea usu põhimõtte piiravat funktsiooni seadusest või lepingust tuleneva kohaldamata jätmisel ilmestab ka O. Lando võrdlus hea usu põhimõtte ja penitsilliini vahel – hea usu põhimõttel on sedavõrd märkimisväärne mõju, mis justkui hävitab kõik kahjulikud bakterid.¹²⁸

Hea usu põhimõtte piirava funktsiooni mõistes räägitakse õiguskirjanduses ja kohtupraktikas sageli õiguste kuritarvitamise tõkestamisest. Õigusteoorias väljendub hea usu põhimõtte piirav

---

¹²² Kull, I. VÕS § 6, komm 4.2.1.

¹²³ BW art 6:248 sätestab (ingl k): „A rule, to be observed by parties as a result of their agreement, is not applicable insofar this, given the circumstances, would be unacceptable to standards of reasonableness and fairness.“ Vt Dutch Civil Code, art 6:248.

¹²⁴ Hartkamp, A. S. Judicial Discretion Under the New Civil Code of the Netherlands. – American Journal of Comparative Law 1992, Vol. 40, Issue 3, lk 555.

¹²⁵ Lando, O. Is Good Faith an Over-Arching General Clause in the Principles of European Contract Law? – European Review of Private Law, 2007, Vol. 15, Issue 6, lk 846.

¹²⁶ Hartkamp, A. S., lk 556.

¹²⁷ *Ibid*, lk 555.

¹²⁸ Lando, O., lk 853.

funktsioon „individuaalsete ja institutsiooniliste subjektiivsete õiguste kuritarvitamise doktriinis“¹²⁹. Kui subjektiivseid õigusi teostatakse vastuolus hea usu põhimõttega, võib erandlikel juhtudel neid piirata.¹³⁰ Nii on Riigikohtu praktikas kinnitatud, et hea usu põhimõte täidab õiguste teostamise kuritarvitamise piiramise funktsiooni, mille rakendamisel jätab kohus halvas usus käitumise korral seadusest või lepingust tuleneva kohaldamata.¹³¹ Seega eeldab õiguste teostamise piirav funktsioon õiguste kuritarvitamist, mis saab mh seisneda vastuolulises käitumises (*venire contra factum prooprium*) ja õiguste ebaausas teostamises (*incivilter agere*).¹³² Aegumisele tuginemist on õiguse kuritarvitamise juhtumitest liigitatud nii vastuolulise käitumise¹³³ kui ka õiguste ebaausa teostamise alla¹³⁴. Järelikult saab üheks isiku õiguste piiramise juhuks olla ka aegumise kohaldamata jätmine, kui sellele tuginemine seisneb õiguste kuritarvitamises, st on vastuolus hea usu põhimõttega.

Saksa õiguskirjanduses on tehtud kohtupraktika pinnalt üldistus, et teatud erandlikel juhtudel on võimalik jätta aegumise vastuväide (*Verjährungseinrede*) kohaldamata, kui selle esitamine tähendaks õiguste kuritarvitamist (*unzulässigen Rechtsausübung*).¹³⁵ Aegumisele tuginemine tähendab oma õiguste kuritarvitamist, kui võlgnik on takistanud võlausaldajal hagi esitamist nõude aegumistähtaja (*Verjährungsfrist*) jooksul ning selline käitumine andis võlausaldajale mõistliku põhjuse hagi esitamist edasi lükata. Võlgnik peab oma käitumisega looma võlausaldajale õigustatud ootuse, et võlgnik täidab nõude ilma kohtusse pöördumata või piirdub üksnes faktiliste asjaolude vaidlustamisega.¹³⁶

Saksa õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et kui võlausaldaja soovib esitada vastuväite, et võlgniku aegumisele tuginemine kujutab endast õiguste kuritarvitamist, siis tuleb võlausaldajal esitada kohtusse hagi või toimida muul viisil, mis muidu tooks kaasa nõude aegumise peatumise.¹³⁷ Saksa kohtupraktikale tuginedes on järeldatud, et võlausaldaja peab nõude esitama praktikas õiglaseks peetava aja jooksul, arvestades konkreetse juhtumi asjaolusid.¹³⁸ Võlausaldajale nõude esitamiseks lubatud aeg peaks olema lühike, kuivõrd nõutakse juba niigi

---

¹²⁹ Kull, I. Hea usu põhimõte, lk 168. Saksa keeles on kasutusel väljend *unzulässige Rechtsausübung* või kitsamalt *Rechtsmissbrauch* ning inglise keeles *inadmissible use of rights* või *abuse of rights*. Vt Kull, I. Hea usu põhimõte, lk 168, allmärkus nr 497.

¹³⁰ RKTko 3-2-1-35-07, p 18.

¹³¹ RKTko 3-2-1-137-10, p 14 ja 3-2-1-102-107, p 16.

¹³² Kull, I. VÕS § 6, komm 4.2.3.1. Vt ka Kull, I. Hea usu põhimõte, lk 168.

¹³³ *Ibid*, komm 4.2.3.4

¹³⁴ *Ibid*, komm 4.2.4.1.

¹³⁵ MüKoBGB/Groethe, BGB § 194, vnr 18 koos edasiste viidetega.

¹³⁶ *Ibid*, vnr 18 koos edasiste viidetega kohtupraktikale.

¹³⁷ *Ibid*, vnr 19.

¹³⁸ *Ibid*, vnr 19 koos edasiste viidetega kohtupraktikale.

aegunud nõude täitmist.¹³⁹ Seega, isegi kui võlausaldajale antakse õigus aegunud nõue esitada, ei saa seda maksma panna piiramatul ajajooksul.

Kokkuvõttes omab hea usu põhimõtte õiguste kuritarvitamise korral piiravat funktsiooni. Eelnevalt selgitati ka Eesti õiguskirjanduse ja kohtupraktikale tuginedes (vt ptk 1.2.1), et aegumisele tuginemine võib tähendada õiguste kuritarvitamist. Seejuures hea usu põhimõtte annabki aluse jätta aegumine kohaldamata (VÕS § 6 lg 2). Kuna aegumise kohaldamata jätmine piirab võlgniku õigust tugineda aegumisele, siis on ka aegumise kohaldamata jätmine (kui sellele tuginemine on hea usu põhimõttega vastuolus) üks juhtum hea usu põhimõtte piirava funktsiooni rakendamisest. Selliselt sekkub hea usu põhimõtte oma piirava funktsiooniga võlgnikule tagatud aegumise vastuväite esitamise õigusesse. Järelikult võimaldab hea usu põhimõtte piirav funktsioon seada võlgnikule eelduslikult tagatud õiguskindlusest tähtsusele ettepoole võlausaldaja õiguse nõue siiski esitada.

1.3. Aegumise kohaldamata jätmise allikad Hollandi õiguses

1.3.1. Mõistlikkuse ja õigluse põhimõtte Hollandi tsiviilseadustikus

Järgnevalt uuritakse Eesti õiguses leiduva aegumise kohaldamata jätmise õigusliku aluse eeskujusättega seotud õiguslikku käsitlust ja hinnatakse sellega seotud praktika toel kaalutlusi aegumise kohaldamata jätmisel.

Sõnastuse poolest on VÕS § 6 lg 2 sarnane BW art 6:2 lg-ga 2. BW art 6:2 koosneb kahest lõikest, millest esimene sätestab võlausaldaja ja võlgniku vahelises suhtes kohustuse järgida mõistlikkuse (*reasonableness*) ja õigluse (*fairness*) põhimõtet. Mõistlikkuse ja õigluse põhimõtte (*principle of reasonableness and fairness*) olemuse avab BW art 3:12, mis nõuab selle raames konkreetsetes olukorras üldiselt tunnustatud õiguspõhimõtete ja Hollandi õiguse aluspõhimõtete ning asjakohaste sotsiaalsete ja isiklike huvidega arvestamist.¹⁴⁰ Lisaks on võlaõigusseaduse kommentaarides viidatud VÕS § 6 lg 2 allikana BW art-le 6:248.¹⁴¹ Eelnevalt selgitati, et selles sisaldub BW art-ga 6:2 samalaadne reegel, kuid erisusega, et BW art 6:248 reguleerib ainult lepingust tuleneva kohaldamata jätmist, aga BW art 6:2 on laiem

¹³⁹ MüKoBGB/Groethe, BGB § 194, vnr 19 koos edasiste viidetega kohtupraktikale.

¹⁴⁰ BW art 3:12 sätestab (ingl k): „The principle of ‚reasonableness and fairness‘. At determining what the principle of ‚reasonableness and fairness‘ demands in a specific situation, one has to take into account the general accepted legal principles, the fundamental conceptions of law in the Netherlands and the relevant social and personal interests which are involved in the given situation.“ Vt Dutch Civil Code, art 3:12.

¹⁴¹ Kull, I. VÕS § 6, komm 2.

kohaldamisalaga.¹⁴² Seega võimaldab just BW art 6:2 lg 2 jätta seadusest tuleneva (k.a aegumise) kohaldamata, kuid BW art 6:248 lg 2 lepingus kokkulepitu kohaldamata.

BW art 6:2 lg 2 kohaselt ei kohaldu võlausaldaja ja võlgniku vahelises suhtes kehtiv seaduse säte, tava ega õiguslikust aktist tulenev reegel ulatuses, milles see on asjaolusid arvestades mõistlikkuse ja õigluse põhimõttest tulenevalt vastuvõetamatu.¹⁴³ Võrreldes sõnastuslikult BW art 6:2 lg-t 2 ja VÕS § 6 lg-t 2, vastab võlaõigusseaduses kasutatud sõnastus suuresti kõnealusele BW sättele.

Hartkamp märgib, et BW-s väljendub hea usk (*good faith*) mõistlikkuse ja õigluse põhimõtte järgimises, mida saab kontrollida objektiivse testiga: juhul kui pool käitub ebamõistlikult ja ebaausalt, on see objektiivselt tuvastatav. Pelgalt väide, et isik siiralt uskus end käituvat kooskõlas mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega, ei lükka ümber põhimõtte rikkumise objektiivset tuvastatavust. Hartkamp kasutab terminit „hea usk“ just BW-s sätestatud mõistlikkuse ja õigluse põhimõtet silmas pidades.¹⁴⁴ Seega saab mõistlikkuse ja õigluse põhimõtet mõista hea usu põhimõttena VÕS § 6 tähenduses. Sellest tulenevalt võimaldab BW art 6:2 koosmõjus art-ga 3:12 tõlgendada VÕS § 6 lg-t 2 ja mõista sätte funktsioone.

Aegumise kohaldamata jätmise võimalust BW art 6:2 lg 2 alusel on kinnitanud Leideni Ülikooli õigusteaduskonna doktorant Ruben de Graaff. Ta on juhtinud tähelepanu kohtupraktikas tõusetunud probleemile, kus kahju avastatakse alles pärast nõude aegumist (*prescription*)¹⁴⁵, sest kahju tekkimine on nõude aegumistähtaja jooksul varjatud. Ta nimetab neid nõudeid nn pikaajalisteks nõueteks (*long-tail claims*), mille korral kahju kannatanud isikud ei pruugi üldse olla teadlikud võimalusest esitada kahju tekitaja vastu nõue enne, kui nõude aegumistähtaeg on juba möödunud.¹⁴⁶ R. de Graaffi hinnangul tuleb pikaajaliste nõuete aegumise probleem lahendada eraõiguse süsteemi abil, võttes arvesse inimõiguste ja

---

¹⁴² Hartkamp, A. S., lk 556.

¹⁴³ BW art 6:2 sätestab (ingl k): „(1) The creditor and debtor must behave themselves towards each other in accordance with the standards of reasonableness and fairness. (2) A rule in force between a creditor and his debtor by virtue of law, common practice or a juridical act does not apply as far as this would be unacceptable, in the circumstances, by standards of reasonableness and fairness.“ Vt Dutch Civil Code, art 6:2.

¹⁴⁴ Hartkamp, A. S., lk 554, allmärkus nr 6.

¹⁴⁵ Hollandi õiguskirjanduses on enamjaolt kasutatud aegumise ingliskeelse vastena sõna *prescription*. Ka Hollandi tsiviilkoodeksi tõlkes on läbivalt aegumist selliselt tõlgitud. Hollandi keeles on aegumine *verjaring* ja aegumistähtaeg *verjaringstermijn*.

¹⁴⁶ de Graaff, R. Prescription. A private-law concept at the forefront of fundamental rights protection. – Breedveld-de Voogd, C. G. jt (toim). Core Concepts in the Dutch Civil Code. Continuously in Motion. Leiden Yearbook of Private Law, 2006, nr. 30, lk 141.

põhivabaduste kaitse konventsiooni¹⁴⁷ (EIÕK) art-s 6 sätestatud igäihe põhiõigust kohtusse pöörduda, mis on omakorda tsiviilkohtumenetluse üks aluspõhimõtteid.¹⁴⁸

R. de Graaff uuris EIÕK, Hollandi konstitutsiooniõiguse ja Hollandi eraõiguse omavahelist suhestumist püstitades küsimuse, milline on igäihe kohtusse pöördumise põhiõiguse mõju pikaajaliste nõuete aegumise puhul. Hollandi tsiviilõiguses tagab pikaajaliste nõuete aegumise korral just BW art 6:2 võlausaldaja õigust pöörduda kohtusse, võimaldades jätta pooltele kohalduv seaduse säte eraõiguslikus suhtes kohaldamata. BW art 6:2 on n-ö ravim pikaajaliste nõuete aegumise probleemile, mis tekib õigustatud isiku piiratud võimalustest saada teada kahjunõude aluseks olevatest asjaoludest enne kahju hüvitamise nõude aegumistähtaja möödumist.¹⁴⁹ R. de Graaff jõudis järeldusele, et BW art 6:2 võimaldab saavutada põhiõigustega kooskõlas oleva tulemuse¹⁵⁰ ja teha vajadusel õiguses korrekture¹⁵¹.

Võttes arvesse, et VÕS § 6 lg 2 eeskujusäte on BW art 6:2, võimaldab eeltoodu lahti mõtestada ka VÕS § 6 lg 2 eesmärki võlausaldaja õiguste tagamisel. Kui eelnevalt ilmnes, et hea usu põhimõttel on piirav funktsioon võlgniku õigusele esitada aegumise vastuväide, siis saab BW art 6:2 kohaldamisel kõneleda ka selle soodustavast mõjust võlausaldaja põhiõigusele kohtusse pöörduda. Eesti tsiviilõiguses on sarnaselt Hollandiga antud kohtule võimalus parandada olukord, milles isiku põhiõiguste tagamine võib sattuda mõne kehtiva ja järgimiseks kohustusliku lepingutingimuse või seaduse sätte tõttu ohtu. Nagu R. de Graaff järeldas, tagab BW art-ga 6:2 sätestatud võimalus jätta seadusest tulenev kohaldamata igäihe põhiõigust kohtusse pöörduda. R. de Graaffi järelduse põhiõiguse tagamise ülesande kohta saab üle kanda ka VÕS § 6 lg-le 2 eelkõige seetõttu, et tegemist on BW art-st 6:2 otseseid mõjutusi saanud sättega. Seega on VÕS § 6 lg 2 üks funktsioon tagada võlausaldaja põhiõigust kohtusse pöörduda, kui tal ei olnud nõude aegumistähtaja jooksul võimalik seda võlgniku vastu esitada.

Arvestades de Graaffi käsitlust ja VÕS § 6 lg 2 ülesannet võlausaldaja õiguste tagamisel, saaks kohus VÕS § 6 lg 2 alusel aegumise kohaldamata jätmisel vastata vähemalt kahele küsimusele. Esiteks, kas konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades võimaldab aegumise kohaldamata jätmise tagada võlausaldaja põhiõigust oma õigusi kohtusse pöördudes kaitsta. Teiseks, kui esimesele küsimusele on vastus jaatav, siis kas võlausaldaja õigus esitada kohtusse aegunud nõue kaalub üles võlgniku õiguse tugineda aegumisele: teisisõnu, kas konkreetse juhtumi

¹⁴⁷ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.

¹⁴⁸ de Graaff, R. Prescription, lk 141.

¹⁴⁹ *Ibid*, lk 142.

¹⁵⁰ *Ibid*, lk 154.

¹⁵¹ *Ibid*, lk 153. Viidatud allikas on selgitatud, et nimetatud õiguse kohaldamise põhimõtted tulenevad 1829. aastast pärinevast õigusaktist *Wet Algemeene Bepalingen*.

asjaolusid arvestades oleks VÕS § 6 lg 2 alusel seaduse kohaldamine hea usu põhimõttest tulenevalt vastuvõtmatu. Teisele küsimusele vastates tuleb aga silmas pidada, et VÕS § 6 lg 2 rakendamisse põhiõiguse tagamise eesmärgil ei saa suhtuda kergekäeliselt: ka Hollandi kohtupraktikas on de Graaffi sõnul läbivalt rõhutatud, et BW art 6:2 kohaldamisel tuleb olla pigem n-ö tagasihoidlik ning selle rakendamisel ei või minna vastuollu selgelt regulatsiooni aluseks olevate kaalutlustega¹⁵². VÕS § 6 lg-le 2 omistatud põhiõiguse tagamise funktsiooni saab õigusparaselt rakendada üksnes siis, kui põhiõiguse teostamine kaalub üles võlgniku õiguskindluse, mida VÕS § 6 lg 2 kohaldamine kahtlemata intensiivselt riivab.

Aegumise kohaldamata jätmist BW art 6:2 lg 2 alusel on peetud olemuslikult sarnaseks võimalusega Saksa õiguses jätta aegumine kohaldamata. O. Lando käsitluse järgi on hea usu põhimõttel Hollandi ja Saksa lepinguõiguses sama funktsioon ning sellele tuginedes on võimalik jätta lepingutingimus kohaldamata, kui see on vastuolus mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega.¹⁵³ J. Smitsi hinnangul on kohtul ka Saksa õiguse järgi võimalus jätta aegumine kohaldamata, kui see on hea usu põhimõttega vastuolus.¹⁵⁴ Arvestades mõlema riigi aegumise regulatsioonide sarnasusi ja sõltuvust üksteisest, täidab hea usu põhimõte ka Saksa õiguses aegumise kohaldamata jätmisel sama funktsiooni, mida BW art 6:2 lg 2.

Aegumise kohaldamata jätmist on tunnustatud korduvalt ka Hollandi kohtupraktikas. Madalmaade ülemkohus (Hoge Raad der Nederlanden) on BW art 6:2 lg 2 alusel pidanud võimalikuks jätta aegumine kohaldamata, kui erandlikud asjaolud kaaluvad õiguskindluse tagamise eesmärgi üles.¹⁵⁵ Aegumise saab mõistlikkuse ja õigluse (hea usu) põhimõttele tuginedes jätta kohaldamata näiteks juhul, kui aegumistähtaeg möödub enne kahju tekkimisest teada saamist,¹⁵⁶ st tegemist on samade pikaajaliste nõuetega, millega seotud problemaatikale R. de Graaff viitas.

1.3.2. Aegumise kohaldamata jätmise Madalmaade ülemkohtu praktikas

Arvestades, et VÕS § 6 lg 2 eeskujusäte on BW art 6:2 lg 2, on asjakohane uurida, milline on selle sätte alusel aegumise kohaldamata jätmisel välja kujunenud Hollandi kohtupraktika ning millistel elulistel asjaoludel ja kaalutlustel on tekkinud vajadus jätta aegumine kohaldamata.

---

¹⁵² de Graaff, R. Prescription, lk 153.

¹⁵³ Lando, O, lk 852.

¹⁵⁴ Smits, J. The German Schuldrechtsmodernisierung, lk 11.

¹⁵⁵ HR, ECLI:NL:HR:2000:AA5635, 28.04.2000, NJ 2000/430 (*Van Hese/De Schelde*), p 3.3.1; HR, ECLI:NL:PHR:2000:AA7688, 20.10.2000, NJ 2001/268, p 5.11 (*Soolsma/Hertel*).

¹⁵⁶ *Van Hese/De Schelde*, p 3.3.1.

Võimalik, et analüüsi tulemusel ilmnevad ka tõlgendamissuunised VÕS § 6 lg 2 kohaldamiseks aegumise kohaldamata jätmisel.

Eelviidatud R. de Graaffi käsitus ja järeldus nõude aegumise kohaldamata jätmise võimalikkuse kohta BW art 6:2 lg 2 (mõistlikkuse ja õigluse põhimõtte) alusel¹⁵⁷ põhineb Madalmaade ülemkohtu lahenditel. Kohtute kaalutusõigus võimaldab avatud normide nagu mõistlikkuse ja õigluse põhimõtte laialdase kohaldamise aktsepteerimist.¹⁵⁸ Madalmaade ülemkohus on jätnud aegumise õiglase lahenduse huvides kohaldamata, mille tulemusel loodud kohtupraktikat peetakse seaduste kõrval võrdväärset oluliseks õiguse allikaks.¹⁵⁹

Ometi ei ole aegumise kohaldamata jätmist Hollandi kohtupraktikas alati tunnustatud. Nii ei peetud 1999. aasta otsuses aegumisele tuginemist õigustatuks olukorras, kus poeg oli esitanud teda alaealiselt väärkohelnud¹⁶⁰ isa vastu mittevaralise kahju hüvitamise nõude.¹⁶¹ Nõudele kohaldus 20-aastane objektiivne aegumistähtaeg, mis hakkas kulgema alates kahju tekitanud sündmuse toimumise hetkest. Ülemkohus välistas viieaastase subjektiivse aegumistähtaja kohaldumisele (mis hakkab kulgema kahjustatud isiku teada saamisest kahju tekkimisest) põhjendusega, et objektiivsest kriteeriumist lähtuvat 20-aastast aegumistähtaega ei mõjuta kahjustatud isiku hilisem teada saamine kahju tekkimisest. Seega oli 20-aastase objektiivse aegumistähtaja tõttu nõue igal juhul aegunud ning aegumist ei jäetud kohaldamata.¹⁶²

Märkimisväärne on aga samas asjas apellatsioonikohtu tõdemus, et kuigi aegumise range kohaldamine on vajalik õiguskindluse tagamiseks, siis kõnealuse lapse väärkohtlemisel põhineva juhtumi puhul esinesid kaalukad asjaolud aegumistähtaja kulgema hakkamise hetke erandlikult laiemaks tõlgendamiseks. Seejuures leidis apellatsioonikohus, et nõude saaks vaatamata 20-aastasele objektiivsele aegumistähtajale rahuldada ja kohaldada viieaastast aegumistähtaega, kui oleks tõendatud, et hageja ei olnud 1993. aasta keskpaigani suuteline rääkima kahjunõude aluseks olnud asjaoludest.¹⁶³ Apellatsioonikohtu mõttekäik aegumistähtaja kulgema hakkamise teistsuguseks tõlgendamiseks viitab tegelikult sellele, et aegumise reegel ei võimaldanud tagada kahju kannatanud isiku õiguste piisavat kaitset.

---

¹⁵⁷ de Graaff, R. Prescription, lk 142.

¹⁵⁸ Smits, J. Law in the Netherlands: A Very Concise Overview. Maastricht University Faculty of Law, 2022, lk 2.

¹⁵⁹ *Ibid*, lk 5.

¹⁶⁰ Isa oli poega süstemaatiliselt aastatel 1960 kuni 1976 väärkohelnud, kui poeg oli veel alaealine. Esimest korda esitas poeg isa vastu nõude 20. mail 1994. a. Vt HR, ECLI:NL:HR:1999:ZC2934, 25.06.1999, NJ 2000/16, p 3.1.

¹⁶¹ HR, ECLI:NL:HR:1999:ZC2934, 25.06.1999, NJ 2000/16, p 3.1.

¹⁶² *Ibid*, p 5.1.

¹⁶³ *Ibid*, p 3.4.

Seevastu rõhutas ülemkohus objektiivse aegumistähtaja õiguskindluse tagamise olulisust ega aktsepteerinud sellest kõrvalekaldeid.¹⁶⁴ R. de Graaff on toonud välja kaks põhjust, miks ülemkohus nii otsustas: õiguskindluse ja võlgniku huvide tagamise eesmärk.¹⁶⁵ Eeltoodud kohtulahendist saab järeldada, et ülemkohtu hinnangul ei võimaldanud 20-aastane objektiivselt kriteeriumist lähtuv aegumistähtaeg enam esitada kahju hüvitamise nõuet ka juhul, kui erandlikel asjaoludel (nt lapse väärkohtlemine, mille erandlikku kaalukust apellatsioonikohus kinnitas) tekkis kahjustatud isikul võimalus kahju hüvitamise nõue esitada alles enam kui 20 aasta möödumisel kahju põhjustanud sündmusest. Ka erandlikud asjaolud ei kaalunud ülemkohtu hinnangul üles aegumise kohaldamata jätmist. Samas näitavad järgnevalt käsitlemisele tulevad otsused hoopis vastupidisele järeldusele jõudmist.

Murranguliseks lahendiks aegumise kohaldamata jätmisel saab pidada Madalmaade ülemkohtu 2000. aasta otsust *Van Hese/De Schelde*, kus kinnitati, et erandlikel juhtudel (*uitzonderlijk geval/exceptional case*) kaalub aegumise kohaldamata jätmise õiguskindluse tagamise eesmärgi üles.¹⁶⁶ Asjaolude järgi oli Van Hese puutunud De Schelde juures töötades kokku asbesti tolmu (1959–1963).¹⁶⁷ 1996. aastal diagnoositi tal mesotelioom, mida peetakse asbesti tolmu sissehingamise tulemuseks. Samal aastal Van Hese ka suri. Tema pärijad nõudsid De Scheldelt nii varalise kui ka mittevaralise kahju hüvitamist. De Schelde tugines aga väitele, et nõuetele kohalduv aegumistähtaeg (BW art 3:310 lg 2) 30 aastat alates kahju tekkimisest, oli nõuete esitamise ajaks möödunud. Van Hese pärijad tuginesid BW art-le 6:2, paludes jätta aegumine kohaldamata, sest see on vastuolus mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega.¹⁶⁸

Vaidluse põhiküsimusena toodi esile, kas kahju hüvitamise nõude rahuldamine on võimalik olukorras, kus nõude aegumistähtaeg 30 aastat alates Van Hese asbestiga kokku puutumisest möödus enne, kui Van Hesel diagnoositi asbesti tolmu sissehingamise tulemusel tekkinud mesotelioom. Ülemkohus möönis, et aegumistähtaja absoluutne olemus õiguskindluse tagamisel eeldab, et seda ka rangelt järgitakse, kuid see ei välista veel aegumise kohaldamata jätmist BW art 6:2 alusel. Aegumise kohaldamata jätmise on põhjendatud ainult erandlikel juhtudel, mis võivad näiteks põhineda järgmistel tingimustel: pole kindlalt teada, kas kahju tekkimist võimaldav sündmus ka päriselt tulevikus kahju tekkimise kaasa toob, kahju

---

¹⁶⁴ HR, ECLI:NL:HR:1999:ZC2934, 25.06.1999, NJ 2000/16, p 5.1.

¹⁶⁵ de Graaff, R. Prescription, lk 156.

¹⁶⁶ *Van Hese/De Schelde*, p 3.3.1. Sama järeldust on kinnitatud ka *Soolsma/Hertel* asjas. Vt *Soolsma/Hertel*, p 5.11.

¹⁶⁷ Asbest on mitmetes tööstusharudes kasutusel olnud mineraal, mis on kvalifitseeritud kantserogeenseks aineks. Asbest võib põhjustada vähktõbesid, sh mesotelioomi. Vt Euroopa Komisjon. Maksundus ja tolliliit. SAMANCTA. Asbest. Töötervishoid ja tööohutus.

https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/SAMANCTA/ET/Safety/Asbestos_ET.htm (18.04.2023).

¹⁶⁸ *Van Hese/De Schelde*, p-d 3.1–3.2.

tekkimisega kaasnev ebakindlus säilib pika ajaperioodi jooksul ning kahju tekib alles pärast aegumistähtaja möödumist. Ülemkohus tõi välja, et ka seadusandja ei ole suutnud ette näha sarnaseid juhtumeid, kus kahju tekkimine avastatakse alles pärast aegumistähtaja möödumist ja kahjustatud isik ei saa selle tõttu oma nõuet esitada.¹⁶⁹

Ülemkohus järeldas, et *Van Hese/De Schelde* asjaga sarnastel juhtudel, kus aegumistähtaeg möödub enne kahju tekkimisest teada saamist, võib mõistlikkuse ja õigluse (hea usu) põhimõtte alusel olla aegumise kohaldamine lubamatu.¹⁷⁰ Kohaldamata jätmisel tuleb arvestada konkreetse juhtumi asjaolusid ja kohus peab seda hindama järgmiste kriteeriumide alusel:

- 1) kas taotletav varalise või mittevaralise kahju hüvitis soodustab (*benefits*) kannatanut, tema pärijaid või kolmandat isikut (teisisõnu toob neile kasu);
- 2) millises ulatuses on kannatanul või tema pärijatel võimalik saada hüvitist mõne muu meetme abil;
- 3) millises ulatuses vastutab kahjustatud isik kahju tekkimise eest;
- 4) millises ulatuses kahju põhjustanud isik arvestas või pidi arvestama võimalusega, et ta võib vastutada kahju eest ka enne nõude aegumistähtaja möödumist;
- 5) kas kahju põhjustanud isikul on mõni mõistlik võimalus ennast kahju hüvitamise nõude vastu kaitsta;
- 6) kas kahju põhjustaja vastutus on (endiselt) kindlustusega kaetud;
- 7) kas kahju põhjustanud isiku vastutus tuvastati ja kahju hüvitamise nõue esitati mõistliku aja jooksul pärast kahju tekkimisest teada saamist.¹⁷¹

Tegemist on imperatiivse loeteluga, mida alama astme kohtud peavad järgima.¹⁷² Samas ei ole teada, kas aegumise kohaldamata jätmise hindamiseks loodud seitsmest punktist koosnevat loetelu peaks järgima kindlas järjekorras ja kumulatiivselt.¹⁷³ Kuigi loetelu on töötatud välja konkreetselt tervisekahju (sh surma põhjustamisega) tekkimisega seotud juhtumitega, ei ole neid kitsalt seotud ainult selliste juhtumitega. Seetõttu võib nende kohaldamine olla asjakohane ka muud liiki kahjunõuete aegumise kohaldamata jätmise korral.

J. Smits on *Van Hese/De Schelde* lahendit käsitledes selgitanud, et BW koostamisel ei peetud kahju tekkimise pikka peiteaega nõude aegumistähtaegade kohaldamise eiramise piisavaks põhjuseks, kuid Madalmaade ülemkohus otsustas *Van Hese/De Schelde* lahendis vastupidi.

---

¹⁶⁹ *Van Hese/De Schelde*, p 3.3.1.

¹⁷⁰ *Ibid*, p 3.3.3.

¹⁷¹ *Ibid*, p 3.3.3.

¹⁷² de Graaff, R. Prescription, lk 157.

¹⁷³ *Ibid*, lk 157.

J. Smits järeldas, et Hollandi õiguses ei ole võlgniku aegumise vastuväite esitamine alati kindel lahendus. Ülemkohtu praktika ilmestab iga riigi õigust luua siseriiklikul tasandil hoopis teistsuguseid fundamentaalseid lahendusi võrreldes teiste riikide õigusega. Omanäolise lahenduse loomist nimetab Smits „riiklikuks moraaliks“ (*national morality*), millele R. Dworkin viitab kui „jagatud arusaamale“ (*shared understanding*), mis tähendab, et kahe õigusprintsipi vastandumist suudab kõige paremini lahendada ühiskond ise.¹⁷⁴

Kui Madalmaade ülemkohus õigustas aegumise kohaldamata jätmist mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega, on seadusandja lahendanud selliste juhtumite (kahju tekitava sündmuse ja kahju vaheline periood venib aegumistähtajast pikemaks) aegumise BW-s uue sätte kehtestamisega. Nimelt on R. de Graaf esile toonud, et kuigi ülemkohus lahendas viidatud kohtuasja BW art 6:2 abil ja jättis aegumise kohaldamata, siis oli Hollandis sarnaseid asbesti tolmuiga seotud juhtumeid arvukalt. Selleks, et taoliste tervise kahjustamisest tekkinud kahju hüvitamise nõuete esitamist ei piiraks objektiivne 30-aastane aegumistähtaeg, jõustus uus säte (BW art 3:310 lg 5), millega kehtestati erand aegumistähtaja kulgema hakkamisele.¹⁷⁵ Viidatud sätte järgi on kehavigastuse või surma tõttu tekkinud kahju hüvitamiseks õigus esitada nõue viie aasta jooksul alates päevast, mil kahjustatud isik sai teadlikuks kahju tekkimisest ja selle eest vastutavast isikust. Juhul kui kahjustatud isik on alaealine, hakkab aegumine kulgema täisealiseks saamisest.¹⁷⁶ Sätte sõnastusest ja asetusest järeldub, et sellise nõude aegumine ei ole objektiivse maksimaalse aegumistähtajaga piiratud – loeb vaid subjektiivne teadmine. See on näide positiivse õiguse arengust, mida on mõjutanud ebamõistlikult piirava objektiivse kriteeriumiga pikaajaliste ja varjatud tervisekahjuga nõuete aegumise kohaldamata jätmise kohtupraktikas.

Van Hese/De Schelde lahend on tähelepanuväärne mitmel põhjusel. Esiteks on tegemist 1999. aastast pärit seisukoha muutmisega, kus kohus pidas olulisemaks aegumise õiguskindlust. *Van Hese/De Schelde* lahendis peeti õiguskindlusest olulisemaks aegumise kohaldamata jätmist, sest see oleks mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega vastuolus. Teiseks lõi Madalmaade ülemkohus kriteeriumid, mille abil tuleb edaspidi aegumise kohaldamata jätmise õigustatust hinnata. Kolmandaks on otsus pakkunud kõneainet õigusteadlaste käsitluses, millest on esile

---

¹⁷⁴ Smits, J. *The Principles of European Contract Law*, lk 14.

¹⁷⁵ de Graaff, R. *Prescription*, lk 155.

¹⁷⁶ BW art 3:310 lg 5 sätestab (ingl k): „Contrary to paragraph 1 and 2 a right of action to claim damages on account of an injury or death becomes prescribed on the expiry of five years from the day following the one on which the injured person becomes aware of both the damage and the identity of the person who is liable for it. Where the injured person was a minor on the day on which he became aware of both the damage and the identity of the person liable for it, the right of action shall only become prescribed on the expiry of five years from the day following the one on which he reached the age of legal majority.“ Vt Dutch Civil Code, art 3:310.

toodud R. de Graaffi ja J. Smitsi järeldused. Neljandaks on *Van Hese/De Schelde* ehe näide ühiskonna moraalitunnetuse abil vaidluse lahendamisest, mis pandi ka seaduse tasandil kirja.

Viis aastat pärast *Van Hese/De Schelde* lahendit laiendas Madalmaade ülemkohus oma põhjendusi otsuses *Erven Horsting/Eternit*, kus esitati kahju hüvitamise nõue ehitusmaterjalide tootja vastu.¹⁷⁷ Viidatud lahendi asjaolude järgi kasutasid 1971. aastal nõude esitaja ehitamisel asbesti sisaldavaid betoonplaate, mille saagimisel puututi kokku asbesti tolmuuga. 2002. aastal diagnoositi nõude esitajal mesoteliroom, mille tekkepõhjus oli kokkupuude asbesti tolmuuga.¹⁷⁸

Tootja ei olnud ostjaid betoonplaatide kasutamisega kaasnevatest terviseriskidest teavitanud, olles ise neist teadlik. Ülemkohus heitis tootjale ette rasket hooletust, kui ta ei teavitanud ostjaid terviseriskidest, mis betoonplaatidest eralduva asbesti tolmuuga võivad kaasneda ning leidis, et tootja 30-aastasele nõude aegumistähtajale tuginemine on vastuolus mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega.¹⁷⁹ Kohus selgitas, et kui tootja ei ole kõnealuse nõude vastu kindlustatud ja samalaadsete nõuete esitamine tulevikus võib tuua kaasa tootja maksejõuetuse, siis ei saa kindlustuse puudumisega õigustada tootja kasuks aegumise kohaldamist.¹⁸⁰

R. de Graaff järeldas *Erven Horsting/Eternit* asjas tehtud otsusest, et sellega vähendas kohus märkimisväärselt asbesti sisaldavate ehitusmaterjalide tootjate võimalust ennast aegumise vastuväitele tuginedes kaitsta.¹⁸¹ Sarnaselt on asutud seisukohale, et nõude aegumine tootjavastutuse regulatsiooni alusel ei välista kahju hüvitamise nõude rahuldamist tootja vastu delikti üldisel alusel (BW art-id 6:193 ja 6:162).¹⁸² *Erven Horsting/Eternit* otsus kannab samu põhimõtteid aegumise kohaldamata jätmise kohta, mida *Van Hese/De Schelde*. Samas annab otsus lisandväärtuse järelduse näol, et kui tootja ei ole enda toodetega tervisele kaasnevast ohust tarbijaid teavitanud, siis ei lükka aegumisele tuginemise vastuolu hea usu põhimõttega ümber väide, et tootja ei ole ennast omaenda toodete põhjustatud kahju hüvitamise nõuete vastu kindlustanud. Samuti ei välista aegumise kohaldamata jätmist selliste nõuete täitmisega kaasneda võiv võlgniku maksejõuetus. Seega peavad tootjad arvestama võimalusega, et isegi kui nende toode põhjustab kahju ja tootja on kahju põhjustamises süüdi, võib hea usu

---

¹⁷⁷ de Graaff, R. Something old, something new, something borrowed, something blue? Applying the general concept of concurrence on European sales law and international air law. Meijers-reeks nr. 230. Haag/Leiden: Jongbloed 2014, lk 20.

¹⁷⁸ HR, ECLI:NL:HR:2005:AT8782, 25.11.2005, NJ 2009/103 (*Erven Horsting/Eternit*), p 3.1.

¹⁷⁹ *Erven Horsting/Eternit*, p 3.3.

¹⁸⁰ *Ibid*, p 3.6.

¹⁸¹ de Graaff, R. Something old, lk 20.

¹⁸² van Boom, W. H., van Doorn, C. J. M. Productaansprakelijkheid en productveiligheid. – Hondius, E. H., Rijken, G. J. (toim). Handboek Consumentenrecht: een overzicht van de rechtspositie van de consument. Zutphen: Uitgeverij Paris 2006, lk 270.

põhimõttest tulenevalt olla aegumise vastuväitele tuginemine vastuolus mõistlikkuse ja õigluse, teisisõnu hea usu põhimõttega.

Kokkuvõttes on Hollandi õiguses välja kujunenud põhimõtteline kohtupraktika BW art 6:2 lg 2 alusel aegumise kohaldamata jätmise kohta nõuete puhul, kus kahju tekkimine ei olnud veel nõude aegumistähtaja jooksul teada. Spetsiifilisemalt on praktika kujunenud välja just nõuete kohta, mis on seotud tervise kahjustamisest või surma põhjustamisest tingitud kahju hüvitamisega, kus kahju tekkimisest ei olnud võimalik mõistlikult objektiivse maksimaalse aegumistähtaja jooksul teada saada.

Eesti õiguspraktika jaoks võivad eeltoodud lahendid omada olulist tähendust sarnaste kahjunõuete aegumiste korral, kuna tegemist on VÕS § 6 lg 2 eeskujusätte BW art 6:2 kohaldamisel loodud praktikaga. TsÜS § 150 lg 1 lähtub aegumise kulgema hakkamisel subjektiivsest teadmisest. Samale reeglile tugineb ka TsÜS § 153 lg 1, mis reguleerib spetsiifilisemalt surma põhjustamisest, kehavigastuse tekitamisest, tervise kahjustamisest ja vabaduse võtmisest tuleneva nõude aegumist. Samas on märgatav oluline erisus Eesti ja Hollandi õiguse vahel: Hollandi õiguses ei piira surma põhjustamisest ja tervise kahjustamisest tekkinud nõudeid pikk objektiivne maksimaalne aegumistähtaeg (BW art 3:310 lg 5), kuid Eesti õiguses rakendub neile 30-aastane (TsÜS § 153 lg 2) ning muude deliktiliste nõuete puhul 10-aastane objektiivne maksimaalne aegumistähtaeg (TsÜS § 150 lg 3). Seega võiks Madalmaade Ülemkohtu seitsmepunktilist loetelu (vt lk 34)¹⁸³ arvestada ka VÕS § 6 lg 2 kohaldamisel, kui hinnatakse aegumise vastuväitele tuginemise lubamatust hea usu põhimõttest tulenevalt. Seda eelkõige juhtumite korral, kus kahju tekkimine on olnud objektiivse maksimaalse aegumistähtaja sees varjatud. Kuivõrd aegumise kohaldamata jätmine on põhjendatud vaid erandlikel juhtudel, siis võimaldavad Madalmaade Ülemkohtu suunised takistada kannatanu põhjendamatu rikastumist (vt loetelu p-d 1 ja 2), arvestada kahjustatud isiku enda vastutust kahju tekkimisel ja tegevust nõude esitamisel (vt loetelu p-d 3 ja 7) ning seejuures arvestada ka kahju põhjustanud isiku huve (vt loetelu p-d 4–6).

Seega võiksid samasisulist reeglit sisaldava BW art 6:2 lg-ga 2 seotud kohtupraktikast võrsunud põhimõtted ja seisukohad olla eeskujuks ka Eesti kohtupraktikas ja õigusteoorias VÕS § 6 lg 2 eesmärgi sisustamisel, tõlgendamisel ja rakendamisel.

---

¹⁸³ *Van Hese/De Schelde*, p 3.3.3.

1.4. Järeldused

Vastamaks küsimusele, kuidas on aegumise regulatsioon seotud aegumise kohaldamata jätmise vajaduse tekkimisega, jõuti järgmiste peamiste järeldusteni (vt alaptk 1.1).

- 1) Aegumise regulatsioon on dispositiivne, andes õigussuhte pooltele võimaluse aegumise tingimusi kokkuleppel muuta. Võimalik on aegumise tingimuste kergendamine õigustatud isiku kasuks ja ka raskendamine, mille mõju on soodsam nõude esitajale. Aegumise tingimuste muutmise kokkuleppe sõlmimise võimaluse kasutamine võib ennetada tulevikus aegumise kohaldamata jätmise vaidluse tekkimist.
- 2) Andes hinnangut küsimusele, kas nõue on aegunud, võib osutada määravaks seaduses sätestatud aegumistähtaja kulgema hakkamise hetk või aegumistähtaja pikkus, samuti aegumise katkemise või peatumise aluse esinemine. Aegumise kulgema hakkamise ja aegumistähtaja pikkus sõltuvad konkreetse nõude aegumise süsteemist. Nõude aegunuks lugemisel on oluline tähendus vastava nõude aegumist reguleerival aegumise süsteemil, mille kasuks seadusandja on otsustanud.
- 3) Objektiivsele aegumise süsteemile on omane aegumistähtaja kulgema hakkamine alates objektiivsest sündmusest (nt kohustuse rikkumine, kahju tekkimine või kahju tekitava sündmuse toimumine). Subjektiivses süsteemis on selleks kriteeriumiks üldjuhul isiku teadmine (printsipiis võlausaldaja teada saamine kahjust ja kahju tekitanud isikust). Objektiivse aegumise süsteemi aegumistähtaeg on suhteliselt pikk, kuid subjektiivse puhul lühike. Seadusandja kaalutlused TsÜS-i aegumise süsteemide valikul pole päris selged, näiteks miks on vaja erinevate aegumise süsteemidega erinevalt kohelda erinevat liiki õigussuhetes tekkinud kahju hüvitamise nõude aegumise reegleid.
- 4) Hollandi õiguses on kasutusel üldine objektiivsest süsteemist lähtuv pika aegumistähtajaga aegumise reegel. Samas ei allu kõik tehingust tulenevad aegumise reeglid samale süsteemile. Kui lepingu täitmise nõue on seotud objektiivse kriteeriumiga, siis kahju hüvitamise ja leppetrahvi nõuete aegumist (subjektiivse ja pika objektiivse süsteemi kombinatsioon) eristatakse rangelt teiste nõuete aegumisest.
- 5) Saksa õiguses kohaldub kõigile nõuetele üldreeglina kolmeaastane aegumistähtaeg, mis on seotud subjektiivse teadmise ja mida piirab pikk objektiivne aegumistähtaeg. Selline lahendus aitab tagada võlausaldaja võimalust reaalselt oma nõudest teada saada ja see maksta panna. Samal ajal ei kahjusta subjektiivsest teadmisesest lähtumine ka võlgniku huve, kuna lühikese aegumistähtaja jooksul saab võlgnik arvestada võimalusega, et võlausaldaja otsustab tema vastu nõude maksta panna. Juhul kui

võlausaldaja ei saa oma nõudest teada, piirab võlgniku kaitseks nõude esitamist pikk maksimaalne objektiivne aegumistähtaeg.

- 6) Erinevalt Hollandi ja Saksa õigusest ei ole Eesti seadusandja kehtestanud ühte üldist aegumise sätet ega tehingust tulenevaid kahju hüvitamise nõudeid subjektiivse kriteeriumiga sidunud. Puudub mõistlik põhjus, miks kohelda aegumistähtaja kulgema hakkamise hetke läbi erinevalt tehingu ja seaduse alusel tekkinud nõuete aegumist deliktiõiguslikest ja alusetu rikastumise nõuetest, seda eelkõige kahju hüvitamise nõuete näitel. Võiks kaaluda TsÜS-is aegumise regulatsiooni ühtlustamist ja sätestada näiteks üks üldine subjektiivne aegumise reegel, mida piirab objektiivne maksimaalne aegumistähtaeg (sarnaselt BGB-ga). Selline lahendus oleks kooskõlas nii võlausaldaja kui ka võlgniku õiguste ja huvidega. Alternatiivselt võiks sarnastel kaalutlustel kaaluda ka uue aegumise peatumise aluse loomist, milleks on näiteks periood, mil võlausaldajal ei olnud võimalik oma nõudest teada saada.
- 7) Aegumise regulatsiooni killustatus võib lõppastmes takistada materiaalõiguse arengut, kui nõude õigusliku aluse kasuks otsustatakse tulenevalt selle aegumise reegli soodsamast mõjust nõude esitajale. Ka see probleem kinnitab vajadust kaaluda ühe üldise aegumise reegli sätestamist kõigile nõuetele koos teatud eranditega.
- 8) Olukordades, kus võlausaldaja ei saagi aegumistähtaja jooksul oma nõudest teada, võib olla võimalik jätta aegumine hea usu põhimõttele tuginedes kohaldamata. Põhjus, miks tekib vajadus aegumise kohaldamata jätmise järele, võib peituda aegumise regulatsioonis endas, eriti siis, kui nõude aegumine allub objektiivsele süsteemile. Seega on aegumise regulatsioonil ja seadusandja valikutel aegumise süsteemide sätestamisel oluline mõju aegumise kohaldamata jätmisele hea usu põhimõttest tulenevalt.

Vastamaks küsimustele, milline on aegumise kohaldamata jätmise õiguslik alus ja selle funktsioon (vt alaptk 1.2) ning millised on eeskujusätel põhinevad aegumise kohaldamata jätmise suunised Hollandi kohtupraktikas (vt alaptk 1.3), jõuti järgmiste järeldusteni.

- 1) Aegumise vastuväite esitamise õigus tuleneb seadusest, kuid sellele tuginemine võib erandlikel juhtudel olla hea usu põhimõttega vastuolus, näiteks seisneda õiguste kuritarvitamises. Nii VÕS § 6 lg 2 kui ka TsÜS § 138 lg 2 keelavad õiguste kuritarvitamise, seega on mõlemad sätted sisuliselt kattuva kohaldamisalaga. Õiguslik alus aegumise kohaldamata jätmiseks on võlasuhetes VÕS § 6 lg 2, kuid muudes eraõiguslikes suhetes saab aegumise jätta kohaldamata ka TsÜS § 138 lg 2 alusel, kui aegumisele tuginemine oleks õiguste kuritarvitamine selle sätte eelduste täitumisel.

- 2) Hea usu põhimõtte alusel lepinguvabadusse sekkumisel riivatakse õiguskindlust. Seega ei tohiks hea usu põhimõttele tuginedes ka aegumise kohaldamata jätmisse suhtuda kergekäeliselt. See peab olema põhjendatud sedavõrd kaalukatele erandlikele asjaoludele tuginedes, mis kaaluvad üles lepinguvabaduse ja õiguskindluse.
- 3) Peamised allikad aegumise kohaldamata jätmisel hea usu põhimõttest tulenevalt on BGB § 242 ja BW art-d 3:12, 6:2 ja 6:248. Nii Saksa, Hollandi kui ka Eesti õiguses on hea usu põhimõttel õiguste kuritarvitamise tõkestamisel piirav funktsioon ning sellele tuginedes on teatud juhtudel võimalik jätta aegumine kohaldamata (nt juhul, kui aegumise vastuväite esitamine kujutab endast õiguste kuritarvitamist).
- 4) Aegumise vastuväitele tuginemise kui õiguste kuritarvitamise juhud võivad seisneda vastuolulises käitumises kui ka õiguste ebaausas teostamises. Nii peetakse Saksa õigusteoorias aegumisele tuginemist õiguste kuritarvitamiseks, kui võlgnik on oma käitumisega põhjendanud võlausaldaja poolt nõude esitamise edasilükkamise või loonud võlausaldajas ebaõige ettekujutuse, et nõue täidetakse. Seega on hea usu põhimõttel omadus jätta oma õigusi kuritarvitanud võlgnik ilma õiguskindlusega tagatavast kaitsest ja anda võlausaldajale siiski õigus seaduse järgi aegunud nõude esitamiseks.
- 5) Hollandi õigusteoorias on juhitud tähelepanu kaasustele, kus kahju tekkimine on nõude aegumistähtaja jooksul varjatud. Selliseid nõudeid tuntakse nn pikaajaliste nõuetena ja nendele õiglase lahenduse leidmiseks on peetud võimalust jätta aegumine kohaldamata VÕS § 6 lg 2 eeskujusätte alusel (BW art 6:2), tuginedes mõistlikkuse ja õigluse (hea usu) põhimõttele. Sarnane lahendus on võimalik ka Saksa õigluse kohaselt.
- 6) Hollandi kohtupraktikas on aegumise kohaldamata jätmist peetud erandlikel juhtudel õiguskindluse tagamisest olulisemaks, kui vastupidine lahendus oleks vastuolus mõistlikkuse ja õigluse (hea usu) põhimõttega. Madalmaade ülemkohtu praktikas välja kujunenud kriteeriume saaks vajadusel arvestada ka VÕS § 6 lg 2 tõlgendamisel ja rakendamisel, kui kahju tekkimine on olnud objektiivse maksimaalse aegumistähtaja sees varjatud. Need kriteeriumid võimaldavad takistada kannatanu põhjendamatu rikastumist, arvestada kahjustatud isiku enda vastutust kahju põhjustamisel ja tegevust nõude esitamisel ning suunavad arvestama ka kahju põhjendanud isiku huvidega.

2. AEGUMISE KOHALDAMATA JÄTMISE ÕIGUSTATUS JA PÕHJUSED RIIGIKOHTU PRAKTIKA NÄITEL

2.1. Tehingust tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmise

2.1.1. Ülevaade tehinguliste nõuete aegumise regulatsioonist

TsÜS § 146 lg 1 kohaselt on tehingust tuleneva nõude aegumistähtaeg kolm aastat. Sama paragrahv näeb ette veel aegumistähtaaja erijuhud ehitise puuduse tõttu töövõtulepingust tulenevale nõudele (lg-d 2, 3 ja 4) ja kinnisomandi üleandmise nõudele (lg 5). Aegumistähtaeg hakkab kulgema nõude sissenõutavaks muutumisega, hoidumisnõude puhul alates kohustuse rikkumisest (TsÜS § 147 lg 1).

Ühtlasi leidub ka erisätteid. Näiteks müügilepingu puhul aeguvad asja lepingutingimustele mittevastavusest tulenevad ostja kulutuste kui ka kahju hüvitamise nõuded kolme aasta möödudes alates asja üleandmisest (TsÜS § 146 lg 1, VÕS § 227 ls 1).¹⁸⁴ Oluline ei ole seejuures, millal kahjunõue sissenõutavaks muutus või kahju tekkis.¹⁸⁵ Töö lepingutingimustele mittevastavusest tuleneva nõude aegumistähtaeg hakkab kulgema töö valmimisest (VÕS § 651 lg 1). Mitmed üürileandja hüvitusnõuded aeguvad kuue kuu jooksul alates asja tagasisaamisest (VÕS § 338 lg-d 1 ja 2). Juriidilise isiku juhtorgani liikme vastu esitatava nõude viieaastane aegumistähtaeg hakkab kulgema kohustuse rikkumisest (TsÜS § 37 lg 4)¹⁸⁶. Seega iseloomustab tehingust tulenevate nõuete aegumist objektiivsest süsteemist lähtuv reegel.

Eelnevalt ilmnes, et objektiivse süsteemiga aegumise säte võib tekitada olukordi, kus aegumistähtaeg möödub ilma, et võlausaldaja oleks üldse nõude esitamise õigusest selle jooksul olnud teadlik. Samuti on Hollandi kohtupraktikas jäetud aegumine VÕS § 6 lg 2 eeskujusätte alusel kohaldamata olukordades, kus objektiivse kriteeriumi tõttu on aegumistähtaeg möödunud. Järgnevalt analüüsitakse, kas ja kuidas on Riigikohtu praktikas lahendatud tehingust tuleneva aegumise kohaldamata jätmise, kui sellele tuginemine on vastuolus hea usu põhimõttega. Samuti on mitmete lahendite puhul oluline tuua välja ka alamate astmete käsitus

---

¹⁸⁴ RKTko 3-2-1-49-17, p 27.

¹⁸⁵ RKTko 3-2-1-21-16, p 13.

¹⁸⁶ Osad riigikohtunikud on väljendanud eriarvamust juhatuse liikme kohustuste rikkumisest tuleneva kahjunõude aegumise kohta ja pidanud seda eeskätt seadusest tulenevaks nõudest, st tegemist ei ole nõudega, mis peaks alluma üldisele tehingust tulenevate nõuete aegumise regulatsioonile. Vt Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 6. Samuti on vastavat probleemi käsitletud alapeatükis 2.1.3.

ja seisukohad, võrdlemaks õiguse kohaldamist erinevates kohtuastmetes ja kohtute põhjendusi seotuna faktiliste asjaoludega.

2.1.2. Töövõtulepingu rikkumisest tulenev kahju hüvitamise nõue

Riigikohus on juhtinud tähelepanu võimalusele jätta aegumine kohaldamata kohtuasjas, kus esitati hagi osaihingu vastu projekteerimislepingu rikkumise tõttu ehitise puuduse kaasa toonud kahju hüvitamiseks. Asjaolude järgi kohustus kostja töövõtjana koostama ehitusprojekti hageja kui tellija lähteülesande järgi. Töö tuli üle anda 2009. aasta aprillis. Ehitusprojektil ilmnisid puudused, tellijal tuli nende kõrvaldamiseks teha lisatöid ning tellija esitas nende kandmise tõttu töövõtjale kahju hüvitamise nõude. 2016. aastal tegi tellija tasaarvestuse, kuid kostja märkis, et ei nõustu tellija nõutava summaga ja esitab sellele vastuväited hiljemalt 01.08.2016. Kostja jättis vastuväited lubatud tähtpäevaks esitamata ja tellija esitas lisakulutuste hüvitamiseks töövõtja vastu hagi.¹⁸⁷

Kostja esitas aegumise vastuväite TsÜS § 146 lg 1 ning § 147 lg-te 1 ja 2 mõistes. Töövõtja hinnangul aegus hageja kahju hüvitamise nõue kolme aasta möödudes pärast projekteerimistöde üleandmise tähtpäeva, milleks oli 30.04.2009, s.t hageja oleks pidanud esitama nõude hiljemalt 30.04.2012.¹⁸⁸ Hageja hinnangul oli kostja hageja kahju hüvitamise nõude esitamise õigust tasaarvestamist kajastavat akti allkirjastades tunnustanud TsÜS § 158 lg-te 1 ja 2 järgi.¹⁸⁹

Maakohus leidis, et tellija nõue ei olnud aegunud ja kohaldas nõudele TsÜS § 146 lg-st 2 tulenevat aegumistähtaega, mille esimese lause kohaselt on ehitise puuduse tõttu töövõtulepingust tuleneva nõude aegumistähtaeg viis aastat. TsÜS § 146 lg 2 teise lause järgi ei aegu ehitise puuduse tõttu müügilepingust tulenev nõue enne viie aasta möödumist ehitise valmimisest. Maakohus tugines varasemale kohtupraktikale, mille kohaselt kohaldatakse vastavat reeglit ka ehitise projekteerimislepingutele, st ehitise puudusest tulenev aegumise reegel kohaldus ka hageja ja kostja vahelisele töövõtulepingule, mille esemeks oli ehitusprojekti koostamine. Maakohus pidas põhjendatuks lugeda aegumist kulgema hakanuks alates ehitise valmimisest, mitte ehitusprojekti üleandmisest tellijale. Sellise kaalutluse põhjuseid oli sisuliselt kaks. Esiteks ilmnevad projekteerimisvead alles ehitamise käigus või

---

¹⁸⁷ RKTko 2-17-3860/34, p 1.

¹⁸⁸ *Ibid*, p 2.

¹⁸⁹ *Ibid*, p 3.

hiljem. Teiseks võivad nõuded projekterija vastu aeguda juba enne hoone ehitustööde algust, kui nendega alustakse hiljem.¹⁹⁰

Ringkonnakohus nõustus ja lisas, et ehitusprojekti nõuetelevastavus ilmneb selle realiseerimisel ehk ehitusettevõtja tegevuse käigus. Tellijal ei saa olla kohustust teostada enne ehitustööde tegemist ekspertiisi ehitusprojekti kohta, et selgitada välja võimalikud puudused ja seeläbi vältida ehitusprojekti puudustest tingitud kahju hüvitamise nõude aegumist.¹⁹¹

Riigikohus nõustus TsÜS § 146 lg 2 kohaldumisega ja selgitas, et ehitise töövõtulepingust tulenevad puudused võivadki ilmned a pikema aja möödudes. Olemuslikult on ka projekterimisleping ehitise töövõtuleping, mille rikkumine võib tuua kaasa puuduse ehitises ja millele kohaldub 5-aastane aegumistähtaeg (TsÜS § 146 lg 2).¹⁹²

Seevastu ei nõustunud Riigikohus alama astme kohtute järeldusega, et aegumistähtaeg hakkab kulgema ehitise üleandmisest. VÕS § 651 lg 1 kohaselt algab töö lepingutingimustele mittevastavusest tuleneva nõude aegumistähtaeg töö valmimisest või hetkest, millal tellija pidi selle vastu võtma või töö vastuvõetuks lugemisest. Poolte vahelise töövõtulepingu esemeks oli ehitusprojekti koostamine. Seega kõrvaldas Riigikohus materiaaldiguse ebaõige kohaldamise ja järeldas, et kui töövõtulepingu esemeks on ehitusprojekti koostamine, algab selle aegumistähtaeg kulgema VÕS § 651 lg-s 1 sätestatud üldreegli järgi, s.t ehitusprojekti kui töö üleandmisest või hetkest, kui tellija oli kohustatud töö vastu võtma või töö vastuvõetuks lugemisest. Seda ka juhul, kui ehitusprojekt toob kaasa puuduse ehitises. Kuivõrd ehitusprojekti üleandmine toimus 2009. aastal, siis tuli põhimõtteliselt lugeda hageja nõue aegunuks.¹⁹³

Samas kinnitas Riigikohus, et varjatud vead ehitusprojekti ei pruugi tellijale teatavaks saada enne ehitise valmimist. Olukorras, kui ehitusprojekti järgsed ehitustööd viibivad, ei pruugi tellijal olla mõistlikku võimalust saada töövõtulepingu rikkumisest, s.t vigadest ehitusprojekti teada. Sellest tulenevalt jõudis Riigikohus järeldusele, et kui ehitise puuduse põhjuseks on viga töövõtja koostatud ehitusprojekti ja tellijal ei olnud mõistlikult võimalik sellist rikkumist aegumistähtaaja jooksul avastada, „võib projekterija põhjustatud projekterimisveast tuleneva nõude aegumise vastuväitele tuginemine enne viie aasta möödumist ehitise valmimisest (ehitise vastuvõtmisest või vastuvõetuks lugemisest) olla hea usu põhimõttega vastuolus“.¹⁹⁴ Tellijal on

---

¹⁹⁰ RKTko 2-17-3860/34, p 4.

¹⁹¹ *Ibid*, p 7.

¹⁹² *Ibid*, p 13. Vt projekterimislepingu kohta ka RKTko 2-16-14644/50, p 13.

¹⁹³ *Ibid*, p 14. Vt aegumistähtaaja kulgema hakkamise kohta ka RKTko 2-16-14644/50, p 14.

¹⁹⁴ RKTko 2-17-3860/34, p 15; 2-16-14644/50, p 16.

küll kohustus ehitusprojekt üle vaadata või lasta seda teha, kuid tavapärane hoolsuskohustus ei tähenda kohustust tellida töö ülevaatamise tarbeks ekspertiis.¹⁹⁵

Kuigi Riigikohus kõrvaldas materiaalõiguse ebaõige kohaldamise seoses ehitise projekteerimislepingu rikkumisest tuleneva kahju hüvitamise nõude aegumistähtaja kulgema hakkamise hetke tuvastamisega, siis üldjoontes nõustuti justkui maakohtu arusaamaga. Võrdluseks, maakohus pidas põhjendatuks lugeda aegumist kulgema hakanuks alates ehitise üleandmise hetkest, sest projekteerimisvead võivad ilmnedas alles ehitamise käigus või hiljem. Riigikohus pidas aegumise kulgema hakkamise hetkeks siiski ehitusprojekti kui töö üleandmist, kuid leidis, et ehitusprojekti puudusest tuleneva kahju hüvitamise nõude aegumistähtaeg võib hea usu põhimõttest tulenevalt ulatuda kuni viie aastani alates ehitise valmimisest.

Sisuliselt säilitas Riigikohus maakohtu lõpplahenduse, kuid kõrvaldas materiaalõiguse ebaõige kohaldamise ja tugines tellija nõudeõiguse säilitamiseks hea usu põhimõttele. Seega saab eeltoodud lahendi pinnalt jätta aegumise kohaldamata olukorras, kus töövõtja on projekteerimislepingu koostanud puudustega ehitusprojekti (projekteerimislepingu rikkumine), tellijal ei olnud võimalik pärast ehitusprojekti valmimist tavapärasest hoolt rakendades mõistlikult puudust avastada (st tegemist on varjatud puudusega), ehitusprojekti puudus tõi kaasa selle alusel ehitatud ehitise puuduse ja projekteerimislepingu rikkumise alusel tekkinud kahju hüvitamise nõue esitati enne viie aasta möödumist ehitise valmimisest. Üldistatult saab tuletada reegli, et aegumise kohaldamata jätmise võib olla põhjendatud, kui kahju ei ole ega saa olla võlausaldajale tavapärasest hoolsust rakendades aegumistähtaja jooksul mõistlikult äratuntav. Tegemist on aegumise kohaldamata jätmise juhuga, kus aegumine allub objektiivsele süsteemile, hakates kulgema lepingu rikkumisest. Samas võiks sama reegel kehtida erandlikel asjaoludel ka subjektiivse süsteemiga aegumise reegli korral. Esimeses peatükis selgus, et Hollandi kohtupraktikas on aegumise kohaldamata jätmise tulnud kõne alla pikaajaliste nõuete korral, kus kahju kannatanud isikul ei olnud võimalik kahju tekkimisest teada saada ei lühikese subjektiivse aegumise ega ka pika maksimaalse objektiivse aegumise korral.

Projekteerimisvigadest tingitud nõuete aegumise problemaatikat ilmestab ka asjaolu, et eeltoodud käsitlusega ei olnud kõik seda lahendanud tsiviilkolleegiumi liikmed ühel meelel. Projekteerimislepingust tuleneva nõude aegumistähtaja alguse kulgema hakkamise osas jäid eriarvamusele kaks riigikohtunikku, kelle hinnangul on ehitise projekteerimine ja ehitise valmimine lahutamatu seotud. Sellest tulenevalt peaks TsÜS § 146 lg 2 esimest lauset ja

---

¹⁹⁵ RKTko 2-17-3860/34, p 17; 2-16-14644/50, p 18.

VÕS § 651 lg-t 1 eesmärgipäraselt tõlgendades projekteerimislepingu rikkumisest tuleneva nõude aegumine hakkama kulgema alates ehitise valmimisest, kui ehitise puuduse tingis projekteerimisviga.¹⁹⁶

Lisaks kritiseeriti kolleegiumi enamuse käsitlust aegumise kohaldamata jätmise kohta seoses hea usu põhimõttega. Eriarvamuse kohaselt on VÕS § 6 lg 2 alusel võimalik jätta aegumistähtaja algust sätestav VÕS § 651 lg 1 kohaldamata. TsÜS § 138 lg 2 eesmärk on tõkestada hea usu põhimõtte vastaselt õiguste kasutamist. Projekteerija tuginemine tellija nõude aegumisele ei tähenda hea usu põhimõtte vastast käitumist, kui tellijal ei olnud tavapärasest hoolsust rakendades võimalik ehitusprojekti viga tuvastada. Eriarvamusele jäänud kohtunikud pidasid kohtuotsuse käsitlust ebaloogiliseks, millest jäeldub, et kui ehitusprojekti viga on tellijale tavapärasest hoolsust rakendades äratuntav, siis on projekteerija olnud vea tegemisel heauskne. Samas kui tegemist on ehitusprojekti varjatud puudusega, mida tellijal on raske tuvastada, on projekteerija vea tegemine vastuolus hea usu põhimõttega. Hea usu põhimõtte rikkumine vea tegemisel tähendaks tahtlikku lepingu rikkumist ja sel juhul kohalduks aegumisele TsÜS § 146 lg 2 asemel § 146 lg 4.¹⁹⁷

Kohtuasjas nr 2-16-14644 tehtud Riigikohtu otsuse ja sellele lisatud eriarvamuse ning alama astme kohtute põhjenduste pinnalt on ilmne ehitise projekteerimislepingu rikkumise tagajärjel tekkinud nõude aegumistähtaja kulgema hakkamise problemaatika. Nõude aegumine hakkas nii Riigikohtu tsiviilkolleegiumi enamuse seisukoha kui ka eriarvamusele jäänud tsiviilkolleegiumi liikmete hinnangul kulgema alates objektiivselt tuvastatavast hetkest, kuna selline reegel on materiaalsoigusega ette nähtud (VÕS § 651 lg 1).

Üldistatult näitab eelviidatud otsus objektiivse kriteeriumi ebaotstarbekust ja võlausaldaja õiguste pärssivat mõju. Kohustuse rikkumine kui objektiivse süsteemi aegumistähtaja kulgemise algushetk tõi kaasa olukorra, kus alama astme kohtud jõudsid õiglase lahenduse saavutamiseks materiaalsoiguse ebaõige kohaldamiseni. Õigusnormi ebaõige kohaldamine aga ei saa olla põhjus õiglase tulemuse saavutamiseks. Seetõttu juhtis Riigikohus tähelepanu hoopis võimalusele jätta aegumine kohaldamata hea usu põhimõttele tuginedes. Sellise lahenduse korral ei oleks kannatanud materiaalsoiguse kohaldamine ja lahendus olnuks tõenäoliselt õiglane.

---

¹⁹⁶ Riigikohtunike Henn Jõksi ja Ants Kulli eriarvamus Riigikohtu otsuse kohta tsiviilasjas nr 2-16-14644, p 2. Samale eriarvamusele viidatakse ka Riigikohtunike Henn Jõksi ja Ants Kulli eriarvamus Riigikohtu otsuse kohta tsiviilasjas nr 2-17-3860.

¹⁹⁷ Riigikohtunike eriarvamus 2-16-14644/51, p 3.

Järelikult oli põhjus, miks tuleks aegumine kohaldamata jätta, aegumise regulatsioonis endas ehk täpsemalt objektiivses süsteemis, kuna võlausaldajal ei olnud mõistlikult võimalik rikkumisest (veast ehitusprojektis) ja seega ka talle tekkinud kahjust teada saada. Arvestades juba varasemalt esitatud seisukohta, et sarnaselt BGB regulatsiooniga tasuks üle minna üldisele lühikese aegumistähtajaga subjektiivsele süsteemile, mis hakkab kulgema alates subjektiivsest teadmisest (vt alaptk 1.1.5), võiks lepingulise kohustuse rikkumisest (kohtulahendi näitel ehitusprojekti veast alguse saanud ehitise puudusest) tingitud kahju hüvitamise nõude aegumine olla sõltuvuses kahju tekkimisest ja selle põhjustanud isikust teadasaamise hetkest. Juhul kui ka tehingust tuleneva kahju hüvitamise nõude aegumine hakkaks kulgema alates kahju tekkimisest ja selle põhjustanud isikust ehk projekteerijast teadasaamisest, oleks tagatud kindla ajaraami sees võlausaldaja õigus kahju saada hüvitatud. Vajadus aegumise kohaldamata jätmisest ei oleks sel juhul ilmselt tekkinud.

Lisaks on Riigikohus lahendis nr 3-2-1-13-04 töövõtulepingu alusel tasu maksmise kohustusega viivitamise korral pidanud vajalikuks selgitada tellija esitatud puuduste kõrvaldamise nõude aegumisele tuginemise lubamatust töövõtja poolt. Asjaolude järgi esitas hageja 04.06.2002 töövõtjana hagi kostja kui tellija vastu töövõtulepingust tuleneva võla tasumiseks. Kostja ei võtnud töid vastu, tuginedes puudustele ega maksnud hagejale kokkulepitud tasu.¹⁹⁸ Kohtud tuvastasid, et kuigi hageja teatud töö oli puudustega, ei olnud hagejal poolte vahelise lepingu järgi õigust keelduda töö vastuvõtmisest.¹⁹⁹ Samas märkis Riigikohus, et kui kostja täidab oma kohustuse töö eest tasuda, tuleb hagejal vastavalt poolte vahelisele lepingule puudused kõrvaldada. Tuvastatud asjaolude järgi oli hageja kinnitanud nõusolekut puuduste kõrvaldamiseks ja puuduste kõrvaldamise nõude aegumisele tuginemine võib olla hea usu põhimõttega vastuolus.²⁰⁰

Eeltoodud lahendist saab järeldada, et töövõtja tuginemine tellija esitatud puuduste kõrvaldamise nõude aegumisele võib olla vastuolus hea usu põhimõttega, kui esinevad järgmised asjaolud:

- 1) töövõtja teostab töö kõrvaldatavate puudustega;
- 2) töövõtja annab nõusoleku puuduste kõrvaldamiseks;
- 3) tellija keeldub põhjendamatult tööde eest tasu maksmisest, kuid maksab need siiski viivitusega ja esitab nõude puuduste kõrvaldamiseks.

---

¹⁹⁸ RKTko 3-2-1-13-04, p 1.

¹⁹⁹ *Ibid*, p 25.

²⁰⁰ *Ibid*, p 27.

Tegemist oleks õiguste kuritarvitamise alaliigiga ehk vastuolulise käitumisega, kui töövõtja lubab puudused kõrvaldada, kuid pärast tasu kättesaamist ja puuduste kõrvaldamise nõude seadusjärgse aegumise tähtaja möödumist keeldub puuduste kõrvaldamisest nõude aegumisele tuginedes. Hinnangu andmine sõltub konkreetse vaidluse asjaoludest, kas töövõtja käitumise saab lugeda õiguste kuritarvitamiseks ja jätta aegumine kohaldamata. Samuti tuleb arvestada ka tellija käitumist. Sellisel juhul ei ole aegumise kohaldamata jätmise tingitud puudusest aegumise regulatsioonis, vaid konkreetset ühe võlasuhte poole õiguste kuritarvitamisest.

2.1.3. Äriühingu kahju hüvitamise nõue juhatuse liikme vastu

Problemaatilisemad näivad olevat äriühingu juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumisega seotud küsimused. Nii kohtupraktikas kui ka õiguskirjanduses ollakse eriarvamusel, kas äriühingu esitatud nõude aegumisele juhatuse liikme vastu kohaldub eriregulatsioon viieaastase aegumistähtajaga või saab ka tahtlikult kohustusi rikkunud juhatuse liikmele kohaldada TsÜS § 146 lg-s 4 sisalduvat aegumise reeglit. Kui on selge, kas juhatuse liikme vastutus on kehtiva õiguse järgi piiratud ka tahtliku rikkumise puhul viie aasta pikkuse aegumistähtajaga või saab sellele kohaldada ka 10-aastast aegumistähtaega, on võimalik hinnata aegumise kohaldamata jätmise võimalikkust juhatuse liikme vastu esitatava nõude puhul.

Riigikohus on jaatanud võimalust jätta juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumine hea usu põhimõttest tulenevalt kohaldamata, kuid seda eelkõige kontekstis, kus nõue aegub viie aasta jooksul alates kohustuse rikkumisest, sest selle eeskujusätete järgi Saksa õiguses ei kohaldu juhatuse liikme vastutusele TsÜS § 146 lg 4.²⁰¹ Ilma nõude kvalifikatsiooni kindlaks tegemata ei saa aegumise sätteid kohaldada.²⁰² Seega, et jõuda aegumise kohaldamata jätmise küsimuseni, peab olema esmalt kindlaks tehtud, millised aegumise sätted üldse äriühingu esitatud nõudele juhatuse liikme vastu kohalduvad. Seejuures omavad tähtsust juhatuse liikme vastu esitatud nõuete aegumise sätete eriregulatsiooni olemus ning õigussuhte kvalifikatsioon äriühingu ja juhatuse liikme vahel.

Osaühingu ja aktsiaseltsi juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtaeg on reeglina viis aastat alates kohustuse rikkumisest (ÄS § 187 lg 3 ja § 315 lg 3, TsÜS § 37 lg 4). Tegemist on objektiivsest kriteeriumist lähtuva aegumise reegluga. Õiguskirjanduse kohaselt on juhatuse liikme vastu esitatud nõude aegumine allutatud eriregulatsioonile, kuid samas on nenditud

---

²⁰¹ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 11.

²⁰² RKTko 2-16-4918/86, p 10; 3-2-1-161-16, p 11; 3-2-1-177-12, p 10.

tahtliku rikkumise puhuks TsÜS § 146 lg-s 4 sätestatud kümneaastase aegumistähtaaja kohaldumist.²⁰³

Riigikohtu seisukohad on TsÜS § 146 lg 4 kohaldumise osas ajapikku erinenud, seejuures on aegumise puhul määravaks osutunud küsimus õigussuhte liigitamisest. Juhatuse liikme õigussuhet äriühinguga on Riigikohtu praktikas nimetatud varasemalt tehinguliseks õigussuhteks, mis sarnaneb käsunduslepinguga.²⁰⁴ Samas hilisemas praktikas ei ole seda enam peetud tehinguliseks, vaid tehingulaadseks,²⁰⁵ käsundilaadseks²⁰⁶ ja lepingusarnaseks õigussuhteks²⁰⁷. Nii järeltas Riigikohus 2013. aasta lahendis, et tehingulaadsusest tulenevalt reguleerib juhatuse liikme ja äriühingu vahelise õigussuhte aegumist erisättena ÄS § 315 lg 5 (koosmõjus TsÜS § 37 lg-ga 4), samal ajal TsÜS § 146 lg 4 kohaldub tehingust tulenevatele nõuetele.²⁰⁸ Kohalduva aegumise regulatsiooni kindlakstegemisel osutus määravaks käsitlus, et juhatuse liikme ja äriühingu vaheline õigussuhe on tehingulaadne, mitte tehingust tulenev ja sellele ei kohaldu TsÜS §-d 146–148.²⁰⁹

Eeltoodud käsitlusega, kus juhatuse liige on äriühinguga tehingulaadses õigussuhtes, millele ei kohaldu TsÜS § 146 lg 4, ei ole õiguskirjanduses ja hilisemas kohtupraktikas nõustatud. K. Pormeistri hinnangul ei ole TsÜS § 146 lg 4 kohaldamise välistamine mõistlikult põhjendatud ning tahtliku rikkumise puhul on põhjendatud kohaldada pikemat aegumistähtaega. Juhul kui juhatuse liikme ja äriühingu vaheline õigussuhe ei kvalifitseeru tehinguliseks, tuleks moraalsetel ja praktilistel kaalutlustel analoogia korras TsÜS § 146 lg-t 4 kohaldada.²¹⁰ Samuti on ta juhtinud tähelepanu äriühingu ja võlausaldaja nõuete aegumise erinevale kohtlemisele: võlausaldaja saab juhatuse liikme vastu esitada nõude deliktiõiguslikul alusel, millele kohaldub subjektiivse kriteeriumiga TsÜS § 150. Aegumise kohaldamise ühtlustamise eesmärgist lähtuvalt võiks pooldada lahendust, et TsÜS § 146 lg 4 kohaldub ka juhatuse liikme vastu äriühingu esitatud nõuetele.²¹¹ Analoogial TsÜS § 146 lg-ga 4 põhineva argumentiga saab nõustuda, kui arvestada, et ka juhatuse liikme ametisuhtele kohaldatakse käsunduslepingust tulenevaid sätteid, s.t tegemist on tehingulaadse õigussuhtega.

---

²⁰³ Saare, K. TsÜS § 37, komm 3.5.3; Köve, V. TsÜS § 146, komm-d 3.3.5 ja 3.3.7.3; vt ka Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 3.

²⁰⁴ RKTko 3-2-1-65-08, p 33; 3-2-1-103-08, p 20.

²⁰⁵ RKTko 3-2-1-191-12, p 15.

²⁰⁶ RKTko 2-16-11889, p 14; Saare, K., Volens, U., Vutt, A., Vutt, M. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Tallinn: Juura, 2015, vnr 508.

²⁰⁷ RKTko 3-2-1-18-08, p 12.

²⁰⁸ RKTko 3-2-1-191-12, p 15.

²⁰⁹ Pormeister, K. Juhatuse liikme vastu esitatavate nõuete aegumine, lk 341.

²¹⁰ *Ibid*, lk 342.

²¹¹ *Ibid*, lk 344.

Samas on eriarvamuses rõhutatud, et aegumise kohaldamisel on oluline tagada õigussüsteemi terviklikkus ning eelistada ei tohiks sellist aegumise kohaldamist, mis tagaks igal üksikjuhtumil õiglase lahenduse.²¹² Aegumise kohaldamisel seisukohtade ootamatu ja põhimõtteline muutmine ei tohiks olla kergekäeline, sest see riivab oluliselt ootuspärast tsiviilkäivet.²¹³

Kui veel 2013. aastal eitati TsÜS § 146 lg 4 kohaldumist, siis 2021. aastal muutis Riigikohtu üldkogu varasemat praktikat põhimõtteliselt. Üldkogu andis hinnangu olukorrale, kus juhatuse liige oli põhjutanud osahingule suurt varalist kahju, sh oli juhatuse liige antud kohtu alla süüdistatuna omastamises, usalduse kuritarvitamises ja ärisaladuse ebaseaduslikus avaldamises (karistusseadustiku²¹⁴ (KarS) § 201 lg 1, § 217² lg 1 ja § 377 lg 1).²¹⁵ Kuivõrd osahing nõudis juhatuse liikmelt kahju hüvitamist ja tõusetus küsimus nõude aegumisest, järeldati tuginedes juhatuse liikme ja äriühingu vahelisele käsundiladsele õigussuhtele, et sellele saab kohaldada TsÜS § 146 lg-t 4.²¹⁶ Põhjendused kümneaastase aegumistähtaja kohaldamiseks on kokkuvõtvalt järgmised:

- 1) juhatuse liikme kohustuse rikkumine seisneb tahtlikus heade kommete vastases käitumises (eelkõige lojaalsuskohustuse rikkumise ja kahju tekitamise korral) ning juhatuse liige ei ole tema tegevuse üle kontrolli omavaid isikuid huvide konfliktist teavitanud (äriühingule ei ole huvide konfliktis tegutsemine teada),²¹⁷
- 2) juhatuse liikmel on võimalik rikkumist varjata, st rikkumine võidakse avastada alles pärast ametisuhte lõppemist või äriühingu maksejõuetuks muutumist (TsÜS § 37 lg 4 järgi hakkab aegumine kulgema alates rikkumise toimepanemisest, mitte sellest teadasaamisest).²¹⁸

Otsusest järeldeb, et kui eeltoodud tingimused ei ole täidetud, oleks viieaastase aegumistähtaja kohaldamine „juhatuse liikme usalduse kaitse ja õiguskindluse“ tõttu õigustatud, sest oma õigusi kuritarvitanud juhatuse liige ei vääri taolist õiguskaitset ning lühemat aegumistähtaega ei õigusta ka „tsiviilkäibes valitsev usalduspõhimõte“.²¹⁹ Üldistatult on eeltoodud lahendi pinnalt juhatuse liikme vastu esitatavale nõudele pikema aegumistähtaja (TsÜS § 146 lg 4) kohaldamine põhjendatud, kui juhatuse liige kuritarvitab oma õigusi ja rikkumisega seotud

²¹² Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 11.

²¹³ *Ibid*, p 12.

²¹⁴ Karistusseadustik. – RT I, 06.08.2022, 27.

²¹⁵ RKÜKo 1-17-2359/122, p 1.

²¹⁶ *Ibid*, p 64.

²¹⁷ *Ibid*, p 65.

²¹⁸ *Ibid*, p 66.

²¹⁹ *Ibid*, p 66.

kahjuliku tagajärje avastamine on tavapärase viieaastase aegumistähtaja jooksul raskendatud või äriühing ei avasta rikkumist enne aegumistähtaja möödumist.

Riigikohtu üldkogu omistas TsÜS § 146 lg 4 kohaldamise kasuks otsustamisel olulist kaalu just sellele, et juhatuse liikme ametisuhe on käsundilaadne ja allub seetõttu tehingust tuleneva nõude aegumise reeglitele. Samas eriarvamuse kohaselt ei ole aegumise kontekstis tegemist tehingulise nõudega, sest juhatuse liikme ametisuhe põhineb eeskätt seadusel (kaasnedes võib lepinguline suhe äriühinguga).²²⁰ Sellest tulenevalt on AS-i juhatuse liikme vastu esitatava nõude viieaastane aegumistähtaeg erisäte seadusjärgse nõude aegumise regulatsiooni suhtes. Ka TsÜS § 146 eeskujusäte Saksa õiguses ei hõlma äriühingu juhatuse liikme vastu esitatavaid nõudeid.²²¹

Mõistetav on Riigikohtu käsitlus, et oma õigusi kuritarvitanud ja äriühingule suurt varalist kahju põhjustanud juhatuse liikme vastutusse tuleb suhtuda rangemalt.²²² Seda järeldust toetab ka seisukoht, et puuduvad mõistlikud praktilised kaalutlused, miks peaks juhatuse liikme tahtliku rikkumise korral lähtuma lühemast aegumistähtajast.²²³ Oma õigusi kuritarvitanud juhatuse liikme puhul rangema vastutuse standardi kohaldamisega saab nõustuda. Samas võib rangema vastutuse standardi põhjendamiseks üksinda jääda ebapiisavaks argument, et kuna juhatuse liikme ametisuhte kohaldatakse käsunduslepingu sätteid, on põhjendatud nõude aegumistähtaega pikendada TsÜS § 146 lg 4 järgi. Ka eriarvamuse järgi ei järeldu käsunduslepingu sätete kohaldamisest, et tegemist oleks aegumise kontekstis tehingulise nõudega²²⁴.

Üks põhjus, miks võis tekkida vajadus juhatuse liikme vastu esitava nõude aegumistähtaega pikendada, on nõude aegumise kulgema hakkamine juba alates kohustuse rikkumisest (TsÜS § 37 lg 4) – sellisel juhul võib juba nõue aeguda enne, kui kahju on tekkinud.²²⁵ Erandlikele asjaoludele tuginedes oleks saanud lugeda aegumisele tuginemise hea usu põhimõtte vastaseks ja lõpplahendus ei erineks põhimõtteliselt olukorrast, kus juhatuse liikme vastu esitati nõue enne kümne aasta möödumist kahju tekitamisest.²²⁶ Reegel sellistel puhkudel aegumise kohaldamata jätmiseks sõnastati järgmiselt: „Hea usu põhimõtte järgi saaks aegumisele tuginemist lugeda lubamatuks, kui nõue ei olnud võlausaldajale aegumistähtaja

---

²²⁰ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 6.

²²¹ *Ibid*, p 6.

²²² RKÜKo 1-17-2359/122, p 66.

²²³ Pormeister, K. Juhatuse liikme vastu esitatavate nõuete aegumine, lk 345.

²²⁴ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 6.

²²⁵ *Ibid*, p 9.

²²⁶ *Ibid*, p 11.

kestel äratuntav ega pidanudki äratuntav (nt kahju arusaadav) olema nõuetekohaseid hoolsusmeetmeid rakendades, eelkõige kui võlgnik on nõudega seotud asjaolusid tahtlikult ja pettuslikult varjanud.²²⁷

Juhul kui nõustuda käsitlusega, et TsÜS § 146 lg 4 ei kohaldu juhatuse liikme vastu esitatud nõudele,²²⁸ saanuks aegumise kohaldamata jätta juhatuse liikme õiguste kuritarvitamise tõttu. Aegumise kohaldamata jätmise kasuks otsustamine võimaldaks jätta kõrvale aegumise pikendamise TsÜS § 146 lg 4 kaudu ja tagaks selged piirid juhatuse liikme vastu esitatud nõuete aegumise regulatsioonis.²²⁹ Varasema aegumisega seotud praktika muutmise asemel oluks võimalik jätta aegumine kohaldamata hea usu põhimõttest tulenevalt – nagu ka eriarvamuses viidati. Tegelikult tõi Riigikohus üldkogu otsuses välja sisuliselt kaks kriteeriumi (vt lk 49), mis räägivad aegumise kohaldamata jätmise lahenduse kasuks: juhatuse liikme õiguste kuritarvitamine (heade kommete vastane käitumine, millest äriühing pole teadlik) ja kahju kannatanud äriühingu raskendatud võimalus kahju viieaastase aegumistähtaja jooksul avastada.

Esimeses peatükis jõuti järeldusele, et kui aegumisele tuginemine kujutab endast õiguste kuritarvitamist, siis võimaldab VÕS § 6 lg 2 jätta aegumise kohaldamata (vt alaptk 1.2.1). Seda toetab ka eelnevalt viidatud Saksa õiguskirjandus: kui võlausaldaja tugineb võlgniku õiguste kuritarvitamisele, siis ei saa hea usu põhimõttest tulenevalt võlgnik aegumisele tugineda²³⁰. Järelikult annavad Riigikohtu otsuse p-des 65 ja 66 toodud põhjendused tegelikult aluse jätta aegumine kohaldamata. Selliselt oleks tagatud äriühingu juhatuse liikme vastu esitatavate nõuete aegumise osas õigusselgus, ilma et oleks tekkinud vajadus aegumistähtaja pikendamiseks TsÜS § 146 lg 4 abil.

Eelnevast järeldub, et kui lähtuda kas Riigikohtu üldkogu otsusest või eriarvamuses pakutud lahendusest, siis tegelikult ei oma see lõpplahenduse seisukohalt praktilist tähendust. Kehtiva Riigikohtu praktika järgi on valitsev arvamus, et õigussuhte tehingulaadsest/käsundilaadsest olemusest kohaldub oma õigusi kuritarvitanud juhatuse liikmele kümneaastane aegumistähtaeg (TsÜS § 146 lg 4). Sellele vastandub eriarvamus, milles peetakse õigussuhte seadusjärgsest iseloomust põhjendatuks lähtuda ÄS-i erinormiga sätestatud viieaastasest aegumistähtajast, kuid see tuleks jätta õiguste kuritarvitamise tõttu kohaldamata. Olemuslikult kattuvad mõlema lahenduse aluseks olevad põhjendused, erisus on üksnes konkreetse aegumise sätte

---

²²⁷ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 11.

²²⁸ *Ibid*, p-d 6–7.

²²⁹ *Ibid*, p 11.

²³⁰ MüKoBGB/Groethe, BGB § 194, vnr 18.

kohaldamises. Teisisõnu ei oma praktilist kaalu lõpptulemuse mõttes küsimus juhatuse liikme vastu esitatud nõude aegumistähtajast – olgu see kas kümme või viis aastat.

Seisukoha võtmine küsimuses, kas põhjendatud on lähtuda viie- või kümneaastasest aegumistähtajast, ei ole käesoleva magistritöö eesmärgi saavutamiseks otseselt vajalik. Oluline on jõuda probleemini, miks üldse tekkis vajadus aegumistähtaega pikendada või alternatiivselt jätta aegumine kohaldamata. Käsitletud otsust tervikuna lugedes saab järeldada, et vajadus 10-aastase aegumistähtaja kohaldamisest (või viieaastase aegumistähtaja kohaldamata jätmisest) tõusetus sellest, et 10-aastase aegumistähtaja kohaldamine välistas oma õigusi kuritarvitanud juhatuse liikme vastu esitatud nõude aegumise. Seevastu erinormist ehk viieaastasest aegumistähtajast lähtumine oleks toonud kaasa nõude aegumise. Mõlemad aegumistähtajad hakkavad kulgema juhatuse liikme rikkumisest (TsÜS § 37 lg 4)²³¹, alludes seega objektiivsele süsteemile. Objektiivse süsteemi puhul ei oma iseseisvat tähendust kannatanu teadasaamine kahjust ja kahju põhjustanud isikust. Kahju n-ö varjatud olemusele viitas samas asjas ka ringkonnakohus: „Sageli ilmneb juhatuse liikme kohustuste (tahtlik) rikkumine siis, kui juhatuse liige on ametist lahkunud ja/või äriühing on muutunud maksejõuetuks. ÄS § 187 lg-st 3 (§ 315 lg-st 3) ja TsÜS § 37 lg-st 4 tulenevat viieaastast aegumistähtaega arvestatakse rikkumise toimepanemisest, seetõttu pole ebatõenäoline, et rikkumisest teadasaamise ajaks on äriühingu nõue vähemalt osaliselt aegunud.“²³² Järelikult on tegelik põhjus, miks Riigikohus pidi TsÜS § 146 lg-t 4 kohaldama, taaskord objektiivse süsteemiga aegumise reeglis, mis välistas kahju kannatanud isikul oma õigusi kuritarvitanud juhatuse liikme tekitatud kahjust teadasaamise tavapärase aegumistähtaja sees.

2.2. Seadusest tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmine

2.2.1. Ülevaade seadusest tulenevate nõuete aegumise regulatsioonist

Seadusest tuleneva nõude aegumine on reguleeritud tsiviilseadustiku üldosa seaduse 10. peatüki 3. jaos. Sinna alla kuuluvad kümneaastane seadusest tuleneva nõude aegumistähtaeg (TsÜS § 149), kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva nõude aegumistähtaeg (TsÜS § 150), alusetust rikastumisest tuleneva nõude aegumistähtaeg (TsÜS § 151) ning aegumine nõuete konkurentsi korral (TsÜS § 152).

---

²³¹ RKÜKo 1-17-2359/122, p 66.

²³² *Ibid*, p 25.

Ka kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva nõude aegumine on liigitatud seadusest tulenevate nõuete aegumise jakku. Kui seadusest tuleneva nõude aegumistähtaeg hakkab reeglina kulgema selle sissenõutavaks muutumisest, siis hakkab kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva nõude aegumistähtaeg kulgema alates hetkest, mil kahjustatud isik kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust teada sai või pidi teada saama (TsÜS § 150 lg 1). Kahju õigusvastasest tekitamisest tuleneva nõude aegumist piirab aga kümneaastane tähtaeg, kui kahju põhjustanud teo tegemisest või sündmusest on möödunud kümme aastat (TsÜS § 150 lg 2).

Alusetust rikastumisest tuleneva nõude aegumistähtaeg hakkab kulgema hetkest, mil õigustatud isik sai teada või pidi teada saama, et tal on alusetust rikastumisest tulenev nõue (TsÜS § 151 lg 1 ls 1). Sarnane mudel kehtib ka õiguse rikkumise puhul, mil aegumistähtaeg hakkab kulgema ajast, mil õigustatud isik rikkumisest ja kohustatud isikust teada sai või pidi teada saama (TsÜS § 151 lg 1 ls 2). Juhul kui alusetu rikastumise toimumisest on möödunud kümme aastat, aegub ka TsÜS § 151 lg-s 1 nimetatud nõue (TsÜS § 151 lg 2).

Kõiki eeltoodud seadusest tulenevate nõuete aegumise sätteid hinnates on märgata erinevust üldise seadusest tuleneva nõude ja kahju õigusvastasest tekitamisest ning alusetust rikastumisest tulenevate nõuete aegumistähtaaja kulgemise algushetke vahel. Üldreegel TsÜS §-s 149 lähtub objektiivsest süsteemist, hakates kulgema nõude sissenõutavaks muutumisest. Deliktiliste ja alusetu rikastumise nõuete aegumine on reguleeritud objektiivse ja subjektiivse süsteemi kombinatsiooniga. Riigikohus on eelnevalt viidatud eriarvamuses selgitanud, et tsiviilseadustiku üldosa seaduses kombineeriti deliktiliste ja alusetu rikastumise nõuete aegumise regulatsioonis omavahel objektiivne aegumistähtaeg subjektiivse teadmise²³³ Nii deliktilise nõude kui ka alusetust rikastumisest tuleneva nõude aegumistähtaaja kulgemise üldreegleid (TsÜS § 150 lg 1, § 151 lg 1) iseloomustab lühike aegumistähtaeg, mis hakkab kulgema võlausaldaja nõudest teadasaamisest, st tegemist on subjektiivse süsteemiga.²³⁴

Seega on deliktilise ja alusetu rikastumise nõude puhul lähtunud subjektiivsest süsteemist ning aegumistähtaeg on kolm aastat, mida piirab objektiivne maksimaalne kümneaastane aegumistähtaeg. Seevastu üldise seadusest tuleneva nõude aegumine on seotud objektiivse kriteeriumiga ja hakkab kulgema nõude sissenõutavaks muutumisest.

---

²³³ Riigikohtunike eriarvamus 1-17-2359/123, p 4.2.

²³⁴ *Ibid*, p 4.1.

2.2.2. Äriühingu nõudest teadasaamine juhatuse liikme osalemisel õigusvastaselt kahju tekitamises

Alapeatükis 2.1.3 käsitleti 2021. aasta Riigikohtu lahendit asjas nr 1-17-2359 koos eriarvamusega TsÜS § 146 lg 4 kohaldamise küsimusest äriühingu juhatuse liikme vastu esitatud nõudele ÄS § 187 lg 2 mõttes. Muuhulgas selgitati võimalust jätta TsÜS § 146 lg 4 kohaldamise asemel viieaastane aegumistähtaeg hea usu põhimõttest tulenevalt rakendamata. Tegemist oli seega äriühingu kahjunõudega juhatuse liikme vastu.

Peaaegu aasta aega hiljem selgitas Riigikohus võimalust jätta aegumine juhatuse liikme vastu esitatud nõudele kohaldamata, kuid erisusega nõude esitaja ja nõude liigi suhtes – nõude esitajaks ei olnud enam äriühing, vaid võlausaldaja. Asjaolude järgi esitas pankrotis aktsiaseltsi (edaspidi võlgnik) pankrotihaldur (edaspidi hageja) hagi osäühingu (edaspidi kolmas isik) juhatuse liikme (edaspidi kostja) vastu. Kostja oli kolmanda isiku juhatuse liikmena esitanud võlgnikule võltsitud arveid. Hageja hinnangul oli kostja võltsitud arvetega põhjustanud võlgnikule kahju 2014. aastal.²³⁵ Kostja esitas aegumise vastuväite TsÜS § 150 lg 1 alusel, kuivõrd viimase arve tasus võlgnik kolmandale isikule 09.10.2014.²³⁶

Maakohus leidis, et nõue ei ole aegunud TsÜS § 150 lg 1 järgi: hageja sai kahjust ja selleks kohustatud isikust teada 18.09.2018 ja esitas hagiavalduse 11.03.2019.²³⁷ Ehk maakohtu hinnangul hakkas aegumine kulgema alates pankrotihalduri teada saamisest kahjust ja selle põhjustanud isikust.²³⁸ Ringkonnakohus luges nõude aegunuks, tuues põhjenduseks, et TsÜS § 150 lg 1 järgset aegumistähtaega tuleb hakata lugema alates võlgniku teada saamisest kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust ning hageja kui pankrotihalduri teadmisest aegumistähtaeg kulgema ei hakka. Lähtuda tuleb võlgniku juhatuse liikme teadmisest, kes oli õigusliku aluseta tehtavatest maksetest teadlik juba 2014. aastal.²³⁹

Riigikohus rõhutas, et TsÜS § 150 lg 1 kohaldamiseks pidid kohtud kindlaks tegema, kas võlgniku juhatuse liige teadis kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust ning kas viimane osales samuti alusetute arvete maksimisega võlgnikule kahju tekitamisel. See on oluline, kuivõrd võlgniku teadmine loetakse võlgniku juhatuse liikme teadmiseks (TsÜS § 31 lg 5).²⁴⁰

---

²³⁵ RKTko 2-19-3736/84, p 1.

²³⁶ *Ibid*, p 2.

²³⁷ *Ibid*, p 3.

²³⁸ *Ibid*, p 10.

²³⁹ *Ibid*, p 6.

²⁴⁰ *Ibid*, p 11.

Täiendavalt andis Riigikohus suunise, et võlgniku juhatuse liikme teadmiste hindamisel tuleb arvestada hea usu põhimõttega (TsÜS § 138 lg 1 ja VÕS § 6). Riigikohtu hinnangul ei ole hea usu põhimõttega kooskõlas lugeda kahju kannatajaks oleva võlgniku teadmiseks kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust selle juhatuse liikme teadmist, kes osales nimetatud kahju tekitamisel kihutaja või kaasaaitajana. Mitme juhatuse liime olemasolul tuleb aegumise kulgema hakkamisel lähtuda selle juhatuse liikme teadmisest, kes kahju tekitamisel ei osalenud. Kuna aga võlgnik oli pankrotis, viitas Riigikohus pankrotihalduri pädevusele pankrotiseaduse (PankrS)²⁴¹ § 54¹ lg 1 mõistes ja tegi põhimõttelise järelduse: „Sellest tulenevalt saab juriidilisest isikust kannatanu pankroti väljakuulutamise korral lugeda aegumistähtaja kulgemise alguseks aja, mil kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust sai teada kannatanu pankrotihaldur.“²⁴² Seega pidas Riigikohus võimalikuks jätta TsÜS § 150 lg 1 järgne aegumise kulgema hakkamise hetke reegel kohaldamata ja lugeda hea usu põhimõttest tulenevalt algushetkeks pankrotihalduri (hageja) teadasaamine kahjust ja kahju tekitanud isikust.

Kokkuvõttes loodi viidatud lahendiga reegel, et kui võlausaldajaks oleva äriühingu juhatuse liige on ise osalenud kahju tekitamisel, mille hüvitamist äriühingu pankrotihaldur nõuab, ei saa nõude aegumistähtaeg hakata kulgema kahju tekitamisel osalenud juhatuse liikme teadmisest. Seega saab kehtiva praktika järgi jätta aegumine kohaldamata täpsemalt osas, milles aegumistähtaeg hakkaks kulgema kahju tekitamisel osalenud juhatuse liikme subjektiivselt teadmisest – kohaldamata jäetakse aegumise kulgema hakkamise hetke puudutav reegel. Samas sekkutakse sellise lahendusega olulisel määral õiguskindlusesse aegumise kulgema hakkamise hetke reeglga seoses. Riigikohus ei järeldanud otseselt, et aegumise kohaldamine oleks vastuolus hea usu põhimõttega, vaid et aegumise kulgema hakkamise hetke reegli kohaldamine on lubamatu.

Tõlgendusega, millega otsustatakse hakata nõudest teadasaamist lugema pankrotihalduri teadmisest ja mitte juriidilise isiku esindaja teadmisest, irdutakse seaduses sätestatud. Aegumistähtaja kulgema hakkamise hetke tõlgendamine vastuoluliselt seaduses sätestatuga võib tähendada materiaalsoiguse ebaõiget kohaldamist, kuna ka varasemas praktikas on Riigikohus pidanud oluliseks kinni pidada seaduses sätestatud aegumise kulgema hakkamise

---

²⁴¹ Pankrotiseadus. – RT I, 20.06.2022, 22.

²⁴² RKTko 2-19-3736/84, p 12.

reeglist.²⁴³ Kuivõrd aegumise kohaldamata jätmise riivab nagunii õiguskindlust intensiivselt, siis selline tõlgendus ei ole õiguskäibes osalejatele ettenähtav ning läheb vastuollu seaduses sätestatud lähtepunktiga subjektiivsest kriteeriumist. Sellise tõlgenduse kasutuselevõtuga kannatab õiguskindlus ja seaduse mõttega kooskõlas oleva ühtse kohtupraktika kujundamine. Asjaolu, et aegumise kulgema hakkamise reegel ei taga võlausaldaja huve olukorras, kus pankrotis äriühingust kahju kannataja juhatuse liige on ise osalenud äriühingule kahju tekitamisel, ei tähenda, et kohus võiks seaduses sätestatud aegumise kulgema hakkamise reeglile anda seaduses kirjapanduga vastuolulise tõlgenduse.

Varasema aegumise kohaldamata jätmise praktikaga oleks õiguse ühetaolise kohaldamise tagamiseks olnud vahest mõistlikum lahendada olukord lähtudes juhatuse liikme teadmisest (nagu ka TsÜS § 150 lg 1 sõnaselgelt ette näeb) ja kaaluda seejärel aegumise kohaldamata jätmist vastuolu tõttu hea usu põhimõttega VÕS § 6 lg 2 alusel. Ka sellisel juhul riivatakse õiguskindlust, kuid siiski kooskõlaliseltselt varasema aegumise kohaldamata jätmise praktikaga ega minda vastuollu otsesõnu seaduses sätestatuga. Taaskord ei tooks see kaasa erinevust lõpplahenduse osas, kuid olulise erisuse kohtuotsuse põhjendustes, mis lähtuks varasemast aegumise kohaldamata jätmise praktikast. Selle lahenduse kasuks räägib ka asjaolu, et lahtiseks jääb küsimus, et mis saab siis, kui äriühingu suhtes ei ole välja kuulutatud pankrotti ega määratud pankrotihaldurit, vaid kahju avastab hoopis äriühingu võlausaldaja või uus juhatuse liige. Kelle teadmisest siis tuleb lähtuda?

Põhjus, miks aegumise kulgema hakkamise hetke hakati lugema pankrotihalduri teadmisest peitub selles, et oma õigusi kuritarvitanud juhatuse liikme teadmise omistamine juriidilisele isikule oleks jätnud juriidilise isiku kahjuhüvitise saamise võimalusest ilma. Siin ei olnud probleem selles, et kahju kannatanud isik ei oleks saanud teada kahju tekkimisest, vaid isikus, kelle teadmise järgi juriidilise isiku teadmist hinnatakse. Põhjus ei olnud aegumise regulatsioonis endas ega valitud aegumise süsteemis. Kuna võlgnik oli samal ajal isik, kelle teadmine omistati võlausaldajale, siis on võlgnik oma õigusi kuritarvitanud sellega, et ta ei täitnud oma juhatuse liikme kohustusi võlausaldaja ees ega esitanud aegumistähtaaja jooksul võlausaldaja nimel nõuet (enda kui võlgniku vastu). Sellise käitumise võiks lugeda samalaadseks võlausaldaja takistamisega nõude esitamisel ja see võiks tähendada õiguste

---

²⁴³ Võrdluseks võib tuua eelnevalt käsitletud lahendi, kus Riigikohus pidas VÕS § 651 lg 1 ebaõigeks kohaldamiseks olukorda, kus töövõtulepingu esemeks oli ehitusprojekti koostamine. Ehitusprojekt tehti puudustega, kuid puudused (lepingu rikkumine) ilmnisid alles siis, kui ehitus valmis. Riigikohus rõhutas, et töö loetakse vastuvõetuks alates ehitusprojekti valmimisest ja sellest hakkab kulgema ka VÕS § 651 lg 1 järgne aegumistähtaeg. Samas oli selge, et puudusest ei olnud võimalik teada saada ja peeti võimalikuks jätta aegumine kohaldamata. Vt RKTko 2-17-3860/34, p 14; vt ka selgitusi alaptk-is 2.1.2.

kuritarvitamist. Seega saaks jõuda lahenduseni, kus võlgnik on aegumistähtaja jooksul oma õigusi kuritarvitanud sellega, et tema, olles võlausaldajale kahju tekitamisest teadlik, ei taganud võlausaldaja huvide kaitset, kuigi ta oli kohustatud juhatuse liikmena seda tegema. Tegemist oleks õiguste kuritarvitamise juhtumiga ja kui võlgnik esitab pankrotihalduri poolt võlausaldaja nimel esitatud nõudele aegumise vastuväite, siis saaks jätta aegumise kohaldamata.

2.2.3. Ebaõige kannatanu nimel esitatud tsiviilhagi

Hageja esitas õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise nõude solidaarselt nelja kostja vastu. Kahju tekkimisest sai hageja teada 18.04.2009 ja esitas hagi 25.06.2013.²⁴⁴ Kostjad tuginesid aegumisele, sest TsÜS § 150 lg 1 järgi oleks pidanud hageja esitama kahju hüvitamise nõude hiljemalt 18.04.2012.²⁴⁵ Alles 25.06.2013 hagi esitamise põhjus oli, et hageja ei osalenud kostjate vastu algatatud kriminaalmenetluses kannatanuna. Tsiviilhagi esitas kriminaalmenetluses kannatanuna osühing, kelle esindajaks oli märgitud hageja, milles paluti kahjuhüvitis kanda hageja pangakontole. Kriminaalasi lõpetati aga 04.06.2013 ja tsiviilhagi jäeti läbi vaatamata.²⁴⁶

Hageja tugines sellele, et esiteks esitas ta kriminaalasjas 22.03.2013 tsiviilhagi täpsustuse enda nimel talle kahju tekkimise kohta. Teiseks väitis hageja, et isegi kui ta ei osalenud kriminaalmenetluses tsiviilhagi esitamisel hagejana, peatus osühingu nimel esitatud tsiviilhagi (s.o kahju hüvitamise nõude) aegumine ka hageja jaoks.²⁴⁷ TsÜS § 160 lg 1 järgi peatub nõude aegumine õigustatud isiku poolt hagi esitamisega nõude rahuldamiseks või tunnustamiseks.

Riigikohus nõustus alama astme kohtutega, et kuigi hageja esitas tsiviilhagi täpsustuse ja tsiviilhagis paluti kanda kahjuhüvitis hageja kontole, ei olnud hageja kriminaalasjas tsiviilhagi esitanud. Seega ei saanud ka hageja nõue TsÜS § 160 lg 1 alusel peatuda, sest ta ei esitanud kriminaalasjas tsiviilhagi.²⁴⁸

Samas juhtis Riigikohus tähelepanu menetlusosalise kohustusele kasutada menetlusõigusi heauskselt tsiviilkohtumenetluse seadustiku²⁴⁹ (TsMS) § 200 lg 1 tähenduses. Tsiviilvaidluses tuginesid kostjad aegumisele olukorras, kus nende vastu algatatud kriminaalmenetlus oli lõpetatud mõistliku aja möödumise tõttu. Riigikohus märkis, et juhul kui hageja nõude aluseks

---

²⁴⁴ RKTko 3-2-1-135-14, p 1.

²⁴⁵ *Ibid*, p 10.

²⁴⁶ *Ibid*, p-d 1 ja 11.

²⁴⁷ *Ibid*, p 7.

²⁴⁸ *Ibid*, p 11.

²⁴⁹ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 10.11.2022, 3.

on samad asjaolud, millele tugineti ka kriminaalasjas esitatud tsiviilhagis, võib olla aegumisele tuginemine vastuolus hea usu põhimõttega TsÜS § 138 lg 1 ja VÕS § 6 lg 2 järgi.²⁵⁰

Eeltoodud lahendist saab järeldada, et kuigi kriminaalmenetluses osales kannatanuna osaühing, kelle esindajaks oli märgitud hageja ja kui hageja oli tegelikult isik, kes kostjate teo toimepanemise tagajärjel kahju pidi kandma, võib olla hilinevalt hagi esitamine hageja enda nimel õigustatud vaatamata nõude aegumisele. Seda toetab ka asjaolu, et kostjate vastu algatatud kriminaalmenetlus oli kestnud aastaid ja lõpetatud just mõistliku aja möödumise tõttu. Sellest tulenevalt ei lahendatud ka osaühingu esitatud tsiviilhagi. Järelikult võib esineda alus aegumise kohaldamata jätmiseks, kui kriminaalmenetluses on tegelik kahju kannataja esitanud ekslikult teise isiku nimel tsiviilhagi, tema suhtes tsiviilhagis esitatud nõude aegumine TsÜS § 160 lg 1 järgi ei peatu, tsiviilhagi jäetakse läbi vaatamata ja kriminaalmenetlus lõpetatakse alles siis, kui hageja nõue on aegunud.

Kontrastiks tuleb ära märkida ka Riigikohtu järgnev selgitus, milles peeti tsiviilhagi aegumise peatumisele tuginemist hea usu põhimõttega vastuolus olevaks. Juhul kui kannatanu on esitanud tsiviilhagi, kuid kriminaalmenetlus lõpetatakse enne süüdistusakti koostamist ja kohustatud isikule ei edastata tsiviilhagist koopiat, siis on võimalik, et TsÜS § 160 lg 2 p-s 4²⁵¹ tagatud nõude aegumise peatumisele tuginemine on vastuolus hea usu põhimõttega. Näiteks võib esineda taoline olukord, kui pärast kriminaalmenetluse lõppemisest teada saamist või teada saama pidamist ei esitata tsiviilkohtumenetluse korras tsiviilhagis sisalduvat nõuet mõistliku aja jooksul. Kolleegiumi hinnangul võimaldab selline tõlgendus „kehtiva seaduse kontekstis parimal viisil tasakaalustada kriminaalmenetluses tsiviilhagi esitanud kannatanu huve ja aegumise regulatsiooni eesmärke, sh võlgniku kaitset, õiguskindlust ja õigusrahu“.²⁵²

Seega ei seisne kriminaalmenetlusega seotud aegumise kohaldamata jätmise põhjus otseselt puuduses aegumise regulatsioonis, vaid elulistel asjaoludel, mille põhjal peeti aegumise kohaldamist hea usu põhimõttega vastuolus olevaks.

---

²⁵⁰ RKTko 3-2-1-135-14, p 14.

²⁵¹ TsÜS § 160 lg 2 p 4 kohaselt on hagi esitamisega võrdsustatud avalduse esitamine seaduses sätestatud kohtueelses menetluses, sõltumata sellest, kas menetluses tehakse täitedokumendiks olev otsus.

²⁵² RKTko 3-2-1-7-16, p 24.

2.2.4. Soorituse saaja vastuoluline käitumine ebaõige ettekujutuse loomisega alusetu rikastumise korral

Riigikohus on pidanud aegumise kohaldamata jätmist võimalikuks olukorras, kus hageja on teinud kostjale alusetuid makseid, seejuures tuginedes kostja loodud ebaõigele ettekujutusele, et alusetutele maksetele teeb kostja lubatud vastusoorituse. Selliseid olukordi käsitleti kohtuasjades nr 2-18-7948/81 ja 3-2-1-169-15.

Neist esimese vaidluse asjaolude järgi esitas hageja kostja vastu hagi 22.05.2018 alusetult kostja kinnisasjale tehtud kulutuste hüvitamiseks. Hageja väitel oli ta kostjaga sõlminud suulise kokkuleppe, millega hageja kohustus oma vahenditest tegema kostja maja ehitamiseks kulutusi ning kostja kohustus majaga kinnisasja pärast valmimist vastutasuks hagejale kinkima (kinnistusraamatusse omanikuks märkima). 2013. aastal soovis hageja enda kinnisasja omanikuks vormistamist, kuid kostja kinkis 2017. aastal kinnisasja oma uuele elukaaslasele. Hageja esitas kostja vastu alusetust rikastumisest tuleneva nõude, kuivõrd kinnisasja hagejal kasuks kinkelepingu sõlmimisel ei järgitud notariaalset vorminõuet. Hageja ei oleks kulutusi teinud, kui ta oleks teadnud, et kostja oma kohustust ei täida. Hageja sai enda hinnangul alusetu rikastumise nõudest teada 06.02.2017, kui ta sai teadlikuks kinnisasja kinkimisest.²⁵³

Poolte vahel oli vaidlus selle üle, kas hagejal on õigus nõuda kostjalt alusetust rikastumisest tulenevalt 54 327 euro hüvitamist ja kas hageja nõue on aegunud, sh millal hageja sai teada või pidi teada saama enda nõudest kostja vastu TsÜS § 151 lg 1 tähenduses.²⁵⁴ Riigikohus selgitas, et hageja nõude alus võib olla VÕS § 1028 lg 1, kuna puudus kehtiv leping, mis kohustas hagejat kostjale raha maksma.²⁵⁵

Ühtlasi käsitles Riigikohus hageja nõude aegumist. TsÜS § 151 lg 1 järgi on alusetust rikastumisest tuleneva nõude aegumistähtaeg kolm aastat ajast, mil õigustatud isik teada sai või pidi teada saama, et tal on alusetust rikastumisest tulenev nõue. Ringkonnakohus juhendus põhimõttest, et TsÜS § 151 lg 1 järgi hakkab aegumine kulgema alates neist asjaoludest teada saamisest, mis annavad aluse rikastumisenõude esitamiseks. Ringkonnakohtu hinnangul oli hageja nõue aegunud, sest hageja oli nõude aluseks olevatest asjaoludest juba raha üleandmise ajal soovist saada kinnisasja omanikuks teadlik.²⁵⁶ Ka Riigikohus pidas eeltoodud tõlgendust

---

²⁵³ RKTko 2-18-7948/81, p 1.

²⁵⁴ *Ibid*, p-d 6 ja 10.

²⁵⁵ *Ibid*, p 19.

²⁵⁶ *Ibid*, p-d 6 ja 21.

hageja teadmise kohta õigeks, viidates varasemale praktikale, mille kohaselt tuleb hinnata teadmist TsÜS § 151 lg 1 tähenduses nõude aluseks olevatest asjaoludest teada saamisega.²⁵⁷

Seevastu järeldas Riigikohus, et eeltoodud olukorras oleks pidanud hindama aegumisele tuginemise vastuolu hea usu põhimõttega ja aegumise kohaldamata jätmise võimalust. Riigikohus viitas varasemale lahendile nr 3-2-1-169-15, milles peeti hea usu põhimõtte vastaseks isikule ebaõige ettekujutuse loomist tulevikus notariaalse müügi- ja asjaõiguslepingu sõlmimisest – tegemist on vastuolulise käitumisega.²⁵⁸ Asja uuel arutamisel lugeski ringkonnakohus kostja aegumisele tuginemise hea usu põhimõtte vastaseks, sest kostja oli käitunud vastuoluliselt.²⁵⁹

Eelnevalt käsitletud lahendis viitas Riigikohus aegumise kohaldamata jätmisele kohtuasjas nr 3-2-1-169-15, milles esines õiguslikult sarnane olukord nagu kohtuasjas nr 2-18-7948. Hageja oli 2007. aasta novembrist kuni 2009. aasta oktoobrini teinud kostjale korduvate maksetena ülekandeid, kuna kostja ja kostja elukaaslane (korteriomaniik) oli andnud lubaduse võõrandada selle tasu eest hagejale korteriomand.²⁶⁰ Konkreetselt kinnitati 31.12.2013 hagejale valmisolekut korteriomandi müügilepingu sõlmimiseks hiljemalt 2014. aasta märtsis. 02.04.2014 kuulutati välja korteriomaniiku pankrot, korteriomandi müügilepingut ei sõlmitud ning hageja tasunud makseid kostja ei tagastanud. Hageja esitas kostja vastu 09.05.2014 alusetu rikastumise nõude (VÕS § 1028 lg 1) tühise müügilepingu eellepingu täitmiseks üleantud summa tagastamiseks.²⁶¹

Vaidlus oli hageja nõude aegumise üle TsÜS § 151 lg 1 järgi. Riigikohus tugines taas varasemale praktikale ja selgitas, et aegumistähtaja kulgemine on seotud „lepingu alusetu täitmise (rikastumise) ajaga ning ei ole oluline, et isik saaks õiguslikult aru nõude olemasolust“. Aegumistähtaeg hakkas kulgema alusetute maksete tegemisest. Kuivõrd viimane makse tehti 2009. aastal ja hagi esitati 2014, oli hageja alusetu rikastumise nõue viimase makse tegemisest kolme aasta möödumise tõttu aegunud.²⁶²

Riigikohus pidas vajalikuks selgitada, et kostja käitumine võib seisneda õiguste kuritarvitamises, täpsemalt vastuolulises käitumisest. Kostja oli hagejalt makseid vastu võttes lubanud, et hagejale võõrandatakse korteriomand. Samas viivitas kostja maksete saamise

²⁵⁷ RKTko 2-18-7948/81, p 22; 3-2-1-129-16, p 46.

²⁵⁸ RKTko 2-18-7948/81, p 23; 3-2-1-169-15, p 11.

²⁵⁹ TlnRnKo 30.10.2020, 2-18-7948/93, p 19.3.

²⁶⁰ RKTko 3-2-1-169-15, p 1.

²⁶¹ *Ibid*, p 9.

²⁶² RKTko 3-2-1-169-15, p 10; 3-2-1-180-14, p 12.2; 3-2-1-162-13, p 43.

järgselt võõrandamiseks vajalike lepingute sõlmimisega, mille tulemusel hageja nõue aegub TsÜS § 151 lg 1 järgi. Kostja oli käitunud vastuoluliselt, sest alusetute maksete vastuvõtmisega ta hagejale ebaõige ettekujutuse, et hagejaga sõlmitakse kinnisasja omandamiseks vajalikud lepingud. Neid asjaolusid arvestades tuli kohtutel hinnata, kas aegumise kohaldamine võis olla hea usu põhimõttega vastuolus.²⁶³

Kohtuasjades nr 2-18-7948 ja 3-2-1-169-15 tehtud lahenditest ilmneb, et aegumise kohaldamata jätmise vajaduse algpõhjus on aegumistähtaja kulgema hakkamise ajahetkele antud tõlgenduses TsÜS § 151 lg 1 tähenduses. Vaadates TsÜS § 151 lg 1 sõnastust on tegemist subjektiivse süsteemiga aegumise reeglina, st aegumistähtaeg hakkab kulgema ajast, mil õigustatud isik sai teada või pidi teada saama, et tal on alusetust rikastumisest tulenev nõue. Riigikohus on aga tõlgendusega aegumistähtaja kulgema hakkamisest TsÜS § 151 lg 1 mõistes asunud lähtuma justkui objektiivsest kriteeriumist. Nimelt on välja kujunenud praktika, et TsÜS § 151 lg 1 järgne kolmeaastane aegumistähtaeg hakkab kulgema alates alusetu rikastumise toimumise asjaoludest teada saamisest, näiteks alusetute maksete tegemisest²⁶⁴.

Tõlgendusega, kus subjektiivne teadmine nõude tekkimisest on asendatud objektiivsetelt tuvastatavate sooritustega, ei saa nõustuda, sest see on otsesõnu seaduse sättega vastuolus. Alusetu rikastumise toimumine, sh alusetute maksete tegemine on sarnaselt kahju tekkimisega või kohustuse rikkumisega objektiivselt tuvastatav asjaolu. Soorituse tegija teab nende tegemise ajal soorituse tegemisest nagunii, kuid ei tea õiguslikus mõttes nende alusetusest. Nende sündmuste toimumist ei tohiks võrdsustada isiku subjektiivse teadmisega alusetu rikastumise nõude tekkimisest VÕS § 1028 lg 1 mõistes. Seda kinnitab kahe aegumise süsteemi eristamise vajadus. Kui tehakse sooritus alusetu rikastumise tähenduses, siis reeglina ei tea soorituse tegija veel soorituse tegemise ajal, et soorituse saaja alusetult rikastub. Ka õiguskirjanduses on selgitatud, et nõudest arusaamiseks „peab õigustatud isik olema teadlik nõude aluseks olevatest asjaoludest, esmajoonel rikastumise toimumisest tema arvel ja rikastuja isikust“²⁶⁵.

Alusetu rikastumise toimumisest ei tohiks isikut lugeda teadlikuks veel ajal, kui ta teeb sooritusi. Seda kinnitab ka sooritusele antud definitsioon, mille järgi mõistetakse sooritusena „mistahes teadlikku ja eesmärgipärast võõra vara suurendamist“²⁶⁶. Soorituse alla kuulub ka olukord, kus soorituse tegija ekslikult arvab ennast mõnda kohustust täitvat.²⁶⁷ TsÜS § 151 lg 1

²⁶³ RKTko 3-2-1-169-15, p 11.

²⁶⁴ RKTko 3-2-1-169-15, p 10, 3-2-1-180-14, p 12.2 ja 3-2-1-162-13, p 43.

²⁶⁵ Kõve, V. TsÜS § 151, komm 3.2.2.

²⁶⁶ Käerdi, M., Lillo, L. VÕS § 1028, komm 3.1.2. – Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40. ptk - 10. osa (§-d 703–1067). Komm. v.lj. Tallinn: Juura 2020.

²⁶⁷ Käerdi, M., Lillo, L. VÕS § 1028, komm 3.1.2.

just eeldabki isiku teada saamist alusetu rikastumise nõudest, st tegemist on subjektiivsest kriteeriumist lähtuva aegumise regulatsiooniga.

Eeltoodut kinnitab ka K. Pormeisteri kriitika Riigikohtu praktika suhtes seoses teadmise ja teadma pidamise hindamisega. Õiguslike eriteadmisteta inimesel ei ole võimalik anda elulistele asjaoludele õiguslikku hinnangut, sh hinnata, kas on võimalik esitada „piisava edulootusega hagi, kas või tuvastushagi“.²⁶⁸ Artiklis rõhutatakse vajadust lähtuda ka aegumise puhul VÕS § 15 lg-s 4 sätestatud raske hooletuse standardist, et võlausaldaja asjaoludest teadma pidamist hinnata. Sellest tulenevalt järeldatakse: „Kui sellist käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata jätmist ei esine, ei saa lugeda aegumist kulgema hakanuks.“²⁶⁹ Just peamise puudujäägina Riigikohtu praktikas nähaksegi viidatud artiklis VÕS § 15 lg 4 ja § 104 lg 4 kohaldamata jätmist subjektiivse aegumise kulgema hakkamise hetke määratlemisel, seda eriti alusetu rikastumise (soorituskonkretsiooni) nõude puhul,²⁷⁰ mis ongi viinud ebaõige praktika kujunemiseni.²⁷¹ Kehtiva õiguse süstemaatilise tõlgendusega oleks kooskõlas järgmine lähenemine: TsÜS § 151 lg 1 mõttes ei saa tavainimene olla alusetu rikastumise nõudest teadlik enne, kui pole kindlaks tehtud, et ta ei saanud soorituste alusetusest ja nende alusel üleantu tagasinõudmise õigusest teada raske hooletuse tõttu.²⁷² Ometi kehtib endiselt alusetu rikastumise nõude puhul viidatud väärtpraktika, mis ei arvesta aegumise kulgema hakkamise kindlakstegemisel võlausaldaja teadmise hindamisel käibes vajaliku hoole järgimise standardit.

Kehtiv Riigikohtu tõlgendus tundub olevat kaldu pigem TsÜS § 151 lg-s 2 sätestatud nõude aegumise algushetkele, mille kümneaastane aegumistähtaeg hakkabki kulgema alates alusetu rikastumise toimumisest, s.o objektiivsest sündmusest, mis on alusetu rikastumise nõude aluseks olev asjaolu, näiteks maksete tegemine. Järelikult ei ole alusetu rikastumise nõude aegumise kohaldamata jätmise vajadus tõusetunud mitte aegumise regulatsioonist TsÜS § 151 lg 1 tähenduses ega valitud süsteemist, vaid seaduse mõttest irduvast tõlgendusest.

Käesoleva töö eesmärk ega maht ei võimalda süvendatult uurida alusetu rikastumise nõude aegumistähtaja kulgema hakkamise kindlakstegemist ega võlausaldaja teadmist või teadma pidamist, kuid eelnevalt käsitletud lahenditest ja õiguskirjandusest järeldub, et senine kohtute tõlgendus aegumistähtaja kulgema hakkamise kohta võib õigustatud isiku jaoks osutada

---

²⁶⁸ Pormeister, K. Teadmine ja teadma pidamine, lk 162.

²⁶⁹ *Ibid*, lk 163.

²⁷⁰ *Ibid*, lk 164.

²⁷¹ *Ibid*, lk 165.

²⁷² *Ibid*, lk 166.

kahjulikuks ega ole kooskõlas seaduses mõttega. Seevastu juhul, kui soorituse saaja on loonud alusetute soorituste tegijale ebaõige ettekujutuse viimasele kuuluva õiguse olemasolust, mida tegelikult ei eksisteeri (käitunud vastuoluliselt), võimaldab õigustatud isikut kaitsta VÕS § 6 lg 2 alusel aegumise kohaldamata jätmise võimalus. Samas seda üksnes juhul, kui aegumisele tuginemine on hea usu põhimõttega vastuolus, st eelkõige soorituse saaja õiguste kuritarvitamise korral.

2.2.5. Kaasomaniku loodud õigusnäivus kui vastuoluline käitumine

Asjaolude järgi esitas end korteriühistuks nimetanud hageja²⁷³ nõude kostja vastu, kes oli hageja majandatava elamu kaasomanik. Hageja nõudis, et kostja hüvitaks kommunaalteenuste eest maksmata jäänud võlgnevuse.²⁷⁴ Kostja vaidles nõudele vastu väitega, et vaatamata kinnistusraamatu kandlele ei ole tema enam aastaid kinnisasja kaasomanik ega kinnisasja tegelikult kasutanud.²⁷⁵

Asjas tuvastati, et kostja kohta tehtud kinnistusraamatu omanikukanne oli ebaõige. Kostja ei olnud kinnisasja kaasomanik, mistõttu ei saanud hageja kostjalt kommunaalteenuste tasumata jätmise eest hüvitist nõuda. Ebaõige kande parandamiseks kohustus kostja 2008. aastal jõustunud kohtuotsusega²⁷⁶ andma nõusoleku enda mõttelise osa kohta tehtud omanikukande kustutamiseks, et kinnistusraamatusse saaks kanda sisse õige omanikuna ühe aktsiaseltsi. Just nimetatud aktsiaselts oli kostjalt tahteavalduse andmist nõudnud. Õige omanik ehk aktsiaselts oli Riigikohtu hinnangul kohustatud asjaõigusseaduse (AÕS)²⁷⁷ § 75 lg 1 järgi kinnisasjaga seotud kulutusi. Kostjal sellist kohustust ei olnud.²⁷⁸

Lõppastmes jäi hageja nõue kostja vastu rahuldamata, kuid kolleegium pidas vajalikuks selgitada võimalikku aegumisele tuginemise lubamatust tulevaste nõuete puhul. Kui näiteks hageja või kinnisasja kaasomanikud soovivad esitada tulevikus nõuded õige kaasomaniku ehk aktsiaseltsi vastu, siis võib olla viimase poolt aegumise vastuväite esitamine hea usu põhimõttega vastuolus VÕS § 6 tähenduses. Aktsiaseltsi tegevust pidas Riigikohus vastuoluliseks, kuna aktsiaselts oli esmalt nõudnud tuvastushagiga kostjalt kinnistusraamatu

---

²⁷³ Täpsuse huvides tuleb märkida, et hageja ei pruukinud vastata korteriühistule seaduses sätestatud nõuetele. Samas selguse huvides kasutatakse siinkohal hageja kohta sõna „korteriühistu“, kuivõrd otsuses on sellest terminist lähtutud. Vt selle kohta pikemalt RKTko 3-2-1-100-12, p 13.

²⁷⁴ RKTko 3-2-1-100-12, p 1.

²⁷⁵ *Ibid*, p 2.

²⁷⁶ Riigikohtu otsuses on silmas peetud Tallinna Ringkonnakohtu 27.02.2008. a otsust asjas nr 2-07-2348. Vt TlnRnKo 2-07-2348/41, resolutsiooni p 3.

²⁷⁷ Asjaõigusseadus. – RT I, 23.12.2022, 5.

²⁷⁸ RKTko 3-2-1-100-12, p 12.

omanikukande muutmiseks nõusoleku andmise kohustust, et aktsiaselts saaks ise omanikuks ning selle kohta oli lahend ka jõustunud. Teisalt ei olnud aktsiaselts ise teinud midagi selleks, et jõustunud kohtuotsust täita ja kinnistusraamatus kanne parandada. Vastupidiselt jõustunud kohtuotsusele oli aktsiaselts hoopis talunud olukorda, kus ebaõigesti kinnistusraamatusse kantud omanikud said tegutseda kinnisasja kaasomanikena.²⁷⁹

Seega on peetud vastuoluliseks käitumiseks ja hea usu põhimõtte vastaseks olukorda, kus kohustatud isik ei ole võtnud ette midagi, et tema kasuks tehtud kohtuotsust täita ja ennast omanikuna kinnistusraamatusse sisse kanda, s.o kokkuvõttes kõrvaldada ebaõige näilik olukord. Kohtuotsuse täitmata jätmise tõttu on kohustatud isik põhjustanud olukorra, kus kinnistusraamatusse on kohustatud isikuna sisse kantud ebaõiged isikud, kes peaksid näilikult justkui kohustatud isiku kohustusi täitma. Olles teadlik enda õigusest olla kantud omanikuna kinnistusraamatusse, on vastuoluline lükata enda kui tegelikult kohustatud isiku suhtes hagi esitamist edasi seni, kuni see aegub. Sisuliselt loob tegelik, kuid kinnistusraamatusse kandmata kaasomanik selliselt ebaõige ettekujutuse teistele kaasomanikele ja võimaldab sellega enda vastu hagi esitamist edasi lükata, kuni aegumistähtaeg möödub. Üldistatult võib otsusest järeldada, et isikul (kostjal) ei pruugi olla õigust tugineda nõude aegumisele, kui ta on vastuolulise käitumisega tekitanud nõude esitajale (hagejale) ebaõige näiliku olukorra, selle ebaõige näiliku olukorra tõttu on hageja esitanud hagi varasemalt ebaõige isiku vastu ning ebaõige isikuga vaidluse pidamise aja jooksul on tegelikult kohustatud isiku (kostja, kes tugineb aegumisele) vastu nõue aegunud. Põhimõtteliselt on tegemist sedavõrd abstraktse reeglga, mis puudutab aegumise kohaldamata jätmist vastuolulise käitumise tõttu, saaks sellest lähtuda ka muud liiki nõuete korral.

2.3. Järeldused

Eelnevalt käsitleti aegumise kohaldamata jätmise juhtumeid Riigikohtu praktikas. Analüüsi käigus sõnastati abstraktsemad suunised, millal saaks jätta aegumise kohaldamata. Samuti anti hinnang, mis võis olla aegumise kohaldamata jätmise vajaduse tekkimise põhjus, sh põhjuse seos seadusandja valitud aegumise süsteemiga. Kui aegumise kohaldamata jätmise põhjus oli selge, toodi välja ka võimalikud soovituslikud lahendused probleemi parandamiseks seoses esimese peatüki analüüsi järeldustega.

---

²⁷⁹ RKTko 3-2-1-100-12, p 14.

Tehingust tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmise kohtupraktika analüüsi tulemusel jõuti järgmiste järeldusteni (vt alaptk 2.1).

- 1) Aegumise kohaldamata jätmine võib olla põhjendatud, kui kahju ei ole võlausaldajale tavapärasest hoolsust rakendades aegumistähtaja jooksul mõistlikult äratuntav.²⁸⁰ Järeldus põhineb seisukohal, et kui puudust ehitusprojektis (töövõtulepingu rikkumist) ei ole tellijal mõistlikult võimalik enne ehitise valmimist tuvastada, võib enne viie aasta möödumist ehitise valmimisest olla rikkumisest tekkinud nõude aegumisele tuginemine hea usu põhimõttega vastuolus. Aegumise kohaldamata jätmise vajaduse tingib sellisel juhul tehingust tuleneva nõude aegumise regulatsioon ise, mis ei võta arvesse mõistlikku võimalust kahju tekkimisest teada saamiseks. Vajadus jätta aegumine kohaldamata ilmestab objektiivse süsteemi pärssivat mõju võimalusele nõue tegelikult maksmata panna. Ka kinnitab sellisel juhul aegumise kohaldamata jätmise vajadus, et tehinguliste nõuete puhul ei kehti alati eeldus, et võlgnik ja rikkumine on võlausaldajale teada, eriti kahju hüvitamise nõuete puhul.²⁸¹
- 2) Aegumise kohaldamata jätmine võib olla põhjendatud töövõtja vastuolulisest käitumisest, kui esinevad kumulatiivselt järgmised tingimused: (1) töövõtja teostab töö kõrvaldatavate puudustega; (2) töövõtja annab nõusoleku puuduste kõrvaldamiseks; (3) tellija maksab tööde eest viivitusega ja esitab nõude puuduste kõrvaldamiseks. Aegumise kohaldamata jätmine ei ole sellisel juhul tingitud aegumise regulatsioonist, vaid võlgniku õiguste kuritarvitamisest ehk hea usu põhimõtte vastasest käitumisest.²⁸²
- 3) Aegumise kohaldamata jätmine võib olla õigustatud, kui äriühingu juhatuse liige on kuritarvitanud oma õigusi, põhjustades äriühingule kahju ning rikkumisega seotud kahju avastamine on tavapärase viieaastase aegumistähtaja jooksul raskendatud või kui äriühing ei avasta rikkumist enne nõude aegumist. Kehtivas praktikas lähtutakse selliste asjaolude korral juhatuse liikme vastu esitatud kahju hüvitamise nõudele tahtliku rikkumise kümneaastast aegumistähtaega. Põhjus, miks TsÜS § 146 lg-t 4 tegelikult kohaldatakse, on taas objektiivse süsteemiga aegumise reeglis, mis välistab kannatanul oma õigusi kuritarvitanud juhatuse liikme tekitatud kahjust teadasaamise tavapärase aegumistähtaja sees. Samal põhjendusel ja asjaoludel saaks iseenesest jätta ka aegumise

---

²⁸⁰ Erandlikel asjaoludel võiks sama reegel kohalduda ka subjektiivse süsteemiga aegumise reegli korral (sarnaselt esimeses peatükis käsitletud pikaajaliste nõuete aegumisega Madalmaade ülemkohtu praktikas).

²⁸¹ Vt pikemalt alapeatükist 2.1.2; RKTko 2-17-3860/34 ja 2-16-14644/51.

²⁸² Vt pikemalt alapeatükist 2.1.2; RKTko 3-2-1-13-04.

kohaldamata (kui lähtuda viieaastasest aegumistähtajast), kuna oma õigusi kuritarvitanud juhatuse liige ei vääri aegumise regulatsiooniga tagatud kaitset.²⁸³

- 4) Kokkuvõttes on Riigikohtu praktika põhjal tinginud tehingust tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmise vajaduse aegumise regulatsioon. Täpsemalt seisneb põhjus objektiivses süsteemis, mille rakendumisel ei ole võlausaldajal teatud juhtudel võimalik aegumistähtaja jooksul nõudest teada saada. Kaaluda tasuks üleminekut üldisele lühikese aegumistähtajaga subjektiivsele aegumise süsteemile, kus nõude aegumine hakkab kulgema alates nõudest teada saamisest. Sel juhul oleks ka tehingust tuleneva kahju hüvitamise nõude aegumise sõltuvuses kahju tekkimisest teadasaamisest. Nii oleks tagatud võlausaldajale reaalne võimalus kahju avastada ja nõue esitada. Lühike aegumistähtaeg subjektiivse süsteemi puhul ei ole ka võlgnikule ülemäära koormav. Kui ka tehinguliste nõuete aegumist reguleeriks subjektiivne süsteem, siis peaks aegumise kohaldamise vajaduse tõusetumise tõenäosus olema oluliselt väiksem.

Seadusest tulenevate nõuete, sh deliktiõiguslike ja alusetu rikastumise nõuete aegumise kohaldamata jätmise kohtupraktika analüüsi tulemusel jõuti järgmiste järeldusteni (vt alaptk 2.2).

- 1) Hea usu põhimõttega on vastuolus lugeda (pankrotis) äriühingu teadmist kahju tekkimisest selle juhatuse liikme teadmise järgi, kes ise osales kahju tekitamisel. Aegumine hakkab kulgema kahju kannatanud äriühingu pankrotihalduri teada saamisest kahju tekkimisest. Sellise käsitlusega ei saa nõustuda. Tõlgendusega, millega otsustatakse hakata nõudest teadasaamist lugema pankrotihalduri teadmisest ja mitte juriidilise isiku esindaja teadmisest, irdutakse seaduses sätestatud aegumise kulgema hakkamise algushetkest, mis võib tähendada materiaalõiguse ebaõiget kohaldamist. Analüüsi pinnalt järeldati, et materiaalõiguse ühetaolise kohaldamise huvides oleks saanud lähtuda seaduses kirjapandud aegumise kulgema hakkamise reeglist (lähtuda juhatuse liikme teadmisest), kuid jätta aegumine hea usu põhimõtte alusel kohaldamata.²⁸⁴
- 2) Aegumise kohaldamata jätmine võib olla põhjendatud, kui kriminaalmenetluses on kannatanu esitanud ekslikult teise isiku nimel tsiviilhagi ja selle tõttu tema suhtes tsiviilhagis esitatud nõude aegumine ei peatunud ning sama nõude esitamisel

---

²⁸³ Vt pikemalt alapeatükist 2.1.3; RKKKo 1-17-2359/122 ja samas asjas tehtud eriarvamus 1-17-2359/123.

²⁸⁴ Vt pikemalt alapeatükist 2.2.2; RKTko 2-19-3736/84.

tsiviilkohtumenetluses tugineb kostja aegumisele. Kui kriminaalmenetlus lõpetatakse ja tsiviilkohtumenetluse korras on hagi esemeks olev nõue aegumise peatumata jäämise tõttu aegunud, saab hea usu põhimõttest tulenevalt tulla kõne alla võimalus jätta aegumine kohaldamata. Ka võib aegumise peatumisele tuginemine olla hea usu põhimõttega vastuolus, kui kriminaalmenetluse lõppemise korral enne süüdistusakti koostamist ei edastatud tsiviilhagi koopiat kohustatud isikule. Kriminaalmenetlusega seotud aegumise kohaldamata jätmise põhjus ei seisne otseselt puuduses aegumise regulatsioonis, vaid elulistel asjaoludel, mille põhjal peeti aegumise kohaldamist hea usu põhimõttega vastuolus olevaks.²⁸⁵

- 3) Alusetu rikastumise nõude aegumise võib jätta kohaldamata, kui soorituse saaja on loonud alusetute soorituse tegijale ebaõige ettekujutuse soorituse tegijale kuuluva õiguse olemasolust, mida tegelikult ei eksisteeri (käitunud vastuoluliselt). Olukorras, kus soorituse saaja on soorituse tegijale loonud ebaõige ettekujutuse, et soorituste tegemise järgselt sõlmitakse tulevikus notariaalse vorminõudega leping, on tegemist on õiguste kuritarvitamisega. Kui seaduse järgi hakkab alusetu rikastumise nõude aegumine kulgema nõude tekkimisest teadasaamisest, siis kehtiv praktika sisustab seda alusetu rikastumise nõude aluseks olevatest asjaoludest teada saamisega. Teisisõnu tähendab see, et juba sooritus(t)e tegemise ajal on soorituse tegija nõude aluseks olevatest asjaoludest teadlik ja sealt hakkab ka nõude aegumine kulgema. Sellise tõlgendusega ei saa nõustuda, sest soorituse tegemise ajal ei tea veel soorituse tegija nende alusetusest. Aegumise kohaldamata jätmise põhjus on tõusetunud seaduse mõttest irduvast tõlgendusest ega ole seotud konkreetse aegumise süsteemiga.²⁸⁶
- 4) Aegumisele tuginemine (seadusjärgse nõude korral) ei pruugi olla hea usu põhimõttega kooskõlas, kui (1) isik, kelle vastu nõue esitati on vastuolulise käitumisega loonud nõude esitajale ebaõige näiliku olukorra, (2) selle ebaõige näiliku olukorra tõttu on nõude esitaja esitanud varasemalt hagi ebaõige isiku vastu ning (3) ebaõige isikuga vaidluse pidamise aja jooksul on tegelikult kohustatud isiku (kes tugineb aegumisele) vastu nõue aegunud. Olles teadlik enda õigusest kantud omanikuna kinnistusraamatusse, on vastuoluline lükata enda kui tegelikult kohustatud isiku suhtes hagi esitamist edasi seni, kuni see aegub. Aegumise kohaldamata jätmine on sellisel juhul põhjustatud õiguste kuritarvitamisest ja juhtumipõhistest asjaoludest, mitte probleemist aegumise regulatsioonis.²⁸⁷

---

²⁸⁵ Vt pikemalt alapeatükist 2.2.3; RKTko 3-2-1-135-14 ja 3-2-1-7-16.

²⁸⁶ Vt pikemalt alapeatükist 2.2.4; RKTko 2-18-7948/81 ja 3-2-1-169-15.

²⁸⁷ Vt pikemalt alapeatükist 2.2.5; RKTko 3-2-1-100-12.

5) Tehingust tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmisel võiks enamikul juhtudel subjektiivse süsteemiga aegumise reegel välistada aegumise kohaldamata jätmise vajaduse. Teoreetiliselt peaksid subjektiivse süsteemiga nõuete aegumise puhul olema välistatud olukorrad, kus nõudest pole võimalik aegumistähtaaja jooksul teada saada. Ometi on Riigikohtu praktikas mitmel korral jaatatud võimalust jätta aegumine alusetu rikastumise nõuete korral kohaldamata, kuid ometi lähtuvad just alusetu rikastumise nõuded subjektiivsest süsteemist. Põhjus, miks subjektiivse süsteemiga alusetu rikastumise nõuete aegumise kohaldamata vajadus on siiski Riigikohtule kõneainet pakkunud, seisneb vastava nõude liigi aegumise reegli tõlgendusel, mis irdub seaduse sõnastusest ja/või mõttest ning vastav tõlgendus on pikema aja jooksul praktikas juurdunud.

Üldistatult saab kohtupraktika analüüsi tulemusel jaotada aegumise kohaldamata jätmise põhjused kolmeks:

- 1) aegumise vastuväite esitaja õiguste kuritarvitamine;
- 2) aegumise regulatsioon ise, eelkõige objektiivse süsteemi seatud takistus võlausaldaja võimalusele oma nõue reaalselt esitada;
- 3) seaduses sätestatud aegumise reeglile antud tõlgendus, mis irdub seaduse sõnastusest ja/või eesmärgist.

KOKKUVÕTE

Aegumise kohaldamata jätmise juhtumeid, kui sellele tuginemine on hea usu põhimõttega vastuolus, ei pruugi tsiviilkäibes ega kohtupraktikas sageli ette tulla. Samas olukorras, kus nõude esitamine aegumistähtaja jooksul oli raskendatud või võimatu, võib hea usu põhimõtte tõttu olla nõude aegumise kohaldamine lubamatu.

Magistritöö põhieesmärgiks oli selgitada välja, millistel juhtudel võib aegumisele tuginemise lugeda hea usu põhimõttega vastuolus olevaks ja mis on aegumise kohaldamata jätmise vajaduse peamised põhjused. Eesmärgiks oli sõnastada õigusteoreetilise käsitluse ja Riigikohtu lahendite analüüsi pinnalt abstraktsed suunised aegumise kohaldamata jätmiseks. Võimaluse korral oli lisaeesmärgiks pakkuda analüüsi põhjal soovitusi aegumise kohaldamise vajaduse põhjuste kui probleemide lahendamiseks. Lahenduseni jõudmiseks tuli esmalt selgitada välja, milline seos on aegumise regulatsioonil endal aegumise kohaldamata jätmise vajaduse tõusetumisega. Nõude aegumine tsiviilseadustiku üldosa seaduse tähenduses on peamiselt loodud võlgniku ja õiguskindluse kaitsmise huvides. Aegumise kulgema hakkamise algus ja aegumistähtaeg on otseses sõltuvuses seadusandja valikutega aegumise regulatsiooni loomisel, sh millisest aegumise süsteemist lähtuv reegel konkreetsele nõudele kohaldub. Aegumise objektiivse süsteemi puhul on aegumise kulgema hakkamise hetk seotud objektiivselt tuvastatava sündmusega ja aegumistähtaeg reeglina pikk, näiteks kümme või kaksikümmend aastat. Subjektiivse süsteemi korral hakkab aegumine kulgema õigustatud isiku teadmisesest nõude tekkimisest, mis allub lühikesele aegumistähtajale, näiteks kolm aastat.

Kehtivat tsiviilseadustiku üldosa seaduse aegumise regulatsiooni ja erinevatele nõuetele erinevate aegumise süsteemide kohaldamist on kritiseeritud. Mõistagi on teatud erandid vajalikud ja põhjendatud, kuid liigne aegumise reeglite killustatus võib ühtlast aegumise kohaldamise praktikat ja materiaalõiguse arengut ebasoodsalt mõjutada. Nii loodi näiteks Saksa tsiviilõiguses mitme erineva asemel üks ühtne aegumise reegel – kõikidele nõuetele kohaldub lühike subjektiivse kriteeriumiga seotud aegumistähtaeg. Lisaks on ka Hollandi õiguses olemas üks ühtne üldreegel nõuete aegumisele – muidugi teatud eranditega. Ka riigikohtunike eriarvamuses kohtuasjas nr 1-17-2359 on pooldatud sarnase ühe üldise aegumise reegli kasutuselevõtmist, sest praegune erinevate aegumise süsteemide kombinatsioonina kehtiv regulatsioon ei ole mõistlik ega jätkusuutlik. Näiteks puudub mõistlik põhjus tehingust tulenevate kahju hüvitamise nõuete ja õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise nõuete aegumise põhireegli eristamiseks: mõlemad on seotud kahju tekkimisega ja ka lepingupool ei pruugi vaatamata lepingulises suhtes olemisele olla kohustuse rikkumisest oluliselt varem

teadlik kui näiteks õigusvastaselt tekitatud kahju tekkimisest. Kokkuvõttes võib olemuslikult samale eesmärgile suunatud ja konkureerivatele nõuetele erineva aegumise reegli sätestamine põhjustada n-ö lihtsamat teed pidi mineku, valides nõude esitajale soodsama aegumisega nõude aluse. Selle tulemusel võib aga lõpuks kannatada materiaalõiguse areng.

Järelikult võib vajaduse aegumise kohaldamata jätmise järele tingida aegumise regulatsioon ise, kui võlausaldaja nõudele kohalduv aegumise reegel ei võimalda aegumistähtaja jooksul nõuet esitada. Näiteks võib selline olukord tekkida, kui aegumistähtaeg hakkab kulgema objektiivselt tuvastatavast sündmusest, kuid võlausaldaja ei ole sellest kui nõude aluseks olevast asjaolust aegumistähtaja jooksul teadlikuks saanud. Seega on aegumise kohaldamata jätmisel määrava tähtsusega aegumise regulatsioon ja konkreetsele nõudele kohalduv aegumise reegel, mis lähtub kas subjektiivsest või objektiivsest süsteemist.

Õiguslik alus aegumise kohaldamata jätmiseks võlasuhetes on VÕS § 6 lg 2, kui selle kohaldamine oleks hea usu põhimõttest tulenevalt vastuvõtmatu. Teoreetiliselt võimaldab aegumise jätta kohaldamata ka TsÜS § 138 lg 2, kui nõude aegumise vastuväitele tuginev isik on oma õigusi kuritarvitanud. Samas tuleb arvestada, et aegumise kohaldamata jätmise saab ette tulla üksnes erandlikel juhtudel. Hea usu põhimõtte üks funktsioonidest on õiguste piiramine, kui õigusi teostatakse halvas usus. Aegumise vastuväite esitamise saab teatud juhtudel lugeda ka õiguste kuritarvitamiseks. Seega, kui aegumise vastuväite esitamine kujutab endast võlgniku õiguste kuritarvitamist, saab aegumise jätta hea usu põhimõttest tulenevalt kohaldamata. Selliselt piirab hea usu põhimõtte võlgnikule seaduse tasandil tagatud aegumise vastuväite esitamise õigust ja tõkestab aegumisele tuginemist kui õiguste kuritarvitamist.

Aegumise kohaldamata jätmise õigusliku aluse eeskujusätted leiduvad Saksa ja Hollandi õiguses. Hollandi tsiviilseadustiku art 6:2 lg 2 võimaldab jätta aegumise kohaldamata, kui see on vastuolus mõistlikkuse ja õigluse põhimõttega (Eesti õiguses on selle vaste hea usu põhimõtte). Sarnaselt Hollandi eeskujusättega tagab VÕS § 6 lg 2 võlausaldaja põhiõigust kohtusse pöördumisel, et nõue vaatamata aegumisele võlgniku vastu esitada. Sellisel juhul peab aga võlausaldaja põhiõigus kohtusse pöörduda kaaluma üles võlgniku õiguskindluse, et viimase vastu nõuet ei esitata. Ka Saksa õiguses on kinnitatud võimalust jätta hea usu põhimõttele tuginedes (BGB § 242) aegumine kohaldamata.

Madalmaade ülemkohtu praktikas on lahendatud mõistlikkuse ja õigluse põhimõttele tuginedes pikaajaliste nõuete aegumisele tuginemise lubamatuse probleem. Välja on kujunenud põhimõtte, et kui kahju tekkimine ei olnud nõude aegumistähtaja jooksul võimalik, s.t kahjustatud isikul

oli võimalik saada kahjust teada alles pärast nõude aegumist, võib aegumisele tuginemine olla vastuolus mõistlikkuse ja õigluse (hea usu) põhimõttega. Tegemist on märkimisväärse järeltulekuga, kus õiguskindlusest peetakse olulisemaks mõistlikkuse ja õigluse (hea usu) põhimõttega kooskõlas olevat lahendust. Madalmaade ülemkohus on aegumise kohaldamata jätmisel töötanud välja seitse kriteeriumi (vt lk 34), millega võiks sarnaste nõuete puhul arvestada ka Eesti kohtupraktikas aegumise kohaldamata jätmise hindamisel.

Magistritöö eesmärgi saavutamiseks analüüsiti Riigikohtu lahendites aegumise kohaldamata jätmise juhtumeid ja õiguslikke käsitlusi. Kuivõrd Eesti õiguses ei ole ühtset reeglit kõikide nõuete aegumisele kehtestatud, vaadati eraldi kahes grupis tehingust ja seadusest tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmise juhtumeid.

Tehingust tulenevate nõuete aegumise regulatsioonile on iseloomulik objektiivne aegumise süsteem. Sellisel juhul võib aegumise kohaldamata jätmise olla põhjendatud, kui kahju ei ole võlausaldajale tavapärasest hoolsust rakendades aegumistähtaja jooksul mõistlikult äratuntav. Aegumise kohaldamata jätmise võib olla põhjendatud ka lepingulises suhtes võlgniku õiguste kuritarvitamise korral. Näiteks, kui töövõtja tugineb tema vastu esitatud puuduste kõrvaldamise nõude aegumisele, kui ta lubas puudused kõrvaldada, aga tellija tasu maksmisega viivitamise tõttu on puuduste kõrvaldamise nõue aegunud. Ka võib olla aegumise kohaldamata jätmise õigustatud, kui juhatuse liige kuritarvitab oma õigusi, põhjustades äriühingule kahju ning rikkumisega seotud kahju avastamine on raskendatud või äriühing ei avasta rikkumist enne nõude aegumist. Kokkuvõttes on sageli tingitud tehingust tulenevate nõuete aegumise kohaldamata jätmise vajaduse just objektiivne süsteem, mille tõttu ei ole võlausaldajal võimalik aegumistähtaja jooksul saada nõudeõigusest teada. Kui tehinguliste nõuete aegumist reguleeriks subjektiivne süsteem, siis võiks olla aegumise kohaldamise vajaduse tõusetumise tõenäosus oluliselt väiksem. Probleemi lahendamiseks tuleks kaaluda subjektiivsele aegumise süsteemile üleminekut.

Seadusest tulenevate nõuete aegumise üldreegel lähtub samuti objektiivsest süsteemist, kuid sätestatud on ka erandid, näiteks deliktiõiguslikele ja alusetu rikastumise nõuetele. Nii võib osutada hea usu põhimõttega vastuolus olevaks lugeda pankrotis äriühingu teadmist kahju tekkimisest selle juhatuse liikme teadmise järgi, kes ise osales kahju tekitamisel – teadmist tuleb lugeda alates pankrotihalduri teadmises kahjust ja kahju põhjustanud isikust. Taoline tõlgendus ei ole põhjendatud, kuna see irdub seaduses sätestatud aegumise kulgema hakkamise reeglist. Vältimaks materiaaõiguse ebaõiget kohaldamist saaks sellistel asjaoludel jätta aegumise kohaldamata, kuna juhatuse liige on oma õigusi kuritarvitanud. Samuti võib aegumise

kohaldamata jätmise olla põhjendatud, kui kriminaalmenetluses on kannatanu esitanud ekslikult teise isiku nimel tsiviilhagi ja selle tõttu tema suhtes tsiviilhagis esitatud nõude aegumine ei peatunud ning sama nõude esitamisel tsiviilkohtumenetluses tugineb kostja aegumisele. Kui kriminaalmenetlus lõpetatakse ja tsiviilkohtumenetluse korras on hagi esemeks olev nõue aegumise peatumata jäämise tõttu aegunud, saab hea usu põhimõttest tulenevalt tulla kõne alla võimalus jätta aegumine kohaldamata. Lisaks, kriminaalmenetlusega seotud juhtudel võib aegumisele tuginemine olla hea usu põhimõttega vastuolus, kui kriminaalmenetluse lõppedes enne süüdistusakti koostamist ei edastatud tsiviilhagi koopiat kohustatud isikule.

Alusetu rikastumise nõuete korral võib jätta aegumise kohaldamata, kui soorituse saaja on loonud alusetute soorituste tegijale ebaõige ettekujutuse soorituse tegijale kuuluva õiguse olemasolust, mida tegelikult ei eksisteeri (käitunud vastuoluliselt). Samas selgus, et aegumise kohaldamata jätmise põhjus on tõusetunud seaduse mõttest irduvast tõlgendusest ega ole seotud konkreetse aegumise süsteemiga: kehtiva praktika järgi loetakse aegumist kulgema hakanuks alates alusetu soorituse tegemise aluseks olevatest sündmustest. Sellise tõlgendusega ei saa nõustuda, sest soorituse tegemise ajal ei tea soorituse tegija reeglina nende alusetusest. Lisaks ei pruugi aegumisele tuginemine olla hea usu põhimõttega kooskõlas, kui võlgnik on loonud ebaõige näiliku olukorra, mille tõttu on võlausaldaja esitanud nõude ebaõige isiku vastu ja selle vaidluse ajal on tegelikult kohustatud isiku (kes tugineb aegumisele) vastu nõue aegunud. Kuna sellisel juhul on tegemist õiguste kuritarvitamisega, võiks see järeldus kohalduda ka teist liiki nõuete puhul.

Üldistatult jäi mulje, et aegumise kohaldamata jätmise juhtumeid on seadusjärgsete nõuete (mis mh lähtuvad subjektiivsest aegumise süsteemist) puhul Riigikohtu praktikas käsitletud enam kui tehinguliste korral. Teoreetiliselt peaks subjektiivne aegumise süsteem vähendama vajadust aegumise kohaldamata jätmise järele. Põhjus, miks subjektiivse aegumise süsteemiga nõuete aegumise kohaldamata jätmise on olnud põhjendatud, võib tulla aegumise reegli ebaõigest tõlgendusest, eelkõige esineb see alusetu rikastumise nõude aegumise korral.

Eeltoodule tuginedes saab teha üldistuse, et aegumise kohaldamata jätmise põhjuseid on laias laastus kolm. Esiteks on selleks aegumise vastuväite esitaja õiguste kuritarvitamine, teiseks aegumise regulatsioon ise (eelkõige objektiivse süsteemi seatud takistus võlausaldaja võimalusele oma nõue reaalset maksma panna) ning kolmandaks seaduses sätestatud aegumise reeglile antud tõlgendus, mis irdub seaduse sõnastusest ja/või eesmärgist. Viimast ilmestab teravalt kehtiv tõlgendus alusetu rikastumise nõude aegumise kulgema hakkamise hetkest.

Kokkuvõttes aitab aegumise kohaldamata jätmise hea usu põhimõttele tuginedes küll tõkestada õiguste kuritarvitamist, kuid silmas tuleb pidada, et tegemist on ainult erandlikel juhtudel rakendatava lahendusega. Kindlasti ei ole käesoleva magistr töö eesmärk soodustada praktikat, kus hea usu põhimõtte alusel jäetakse aegumine kergekäeliselt kohaldamata – teisisõnu tekitada olukord, kus erandist saab reegel. Sellest erandist ei tohiks saada lahendust aegumise regulatsiooni n-ö vigade ravimisele. Aegumise kohaldamine peab olema võimalikult läbipaistev ja õiguskindluse tagamiseks ootuspäraste tulemustega. Kui aegumise regulatsioon oleks selline, kus on tasakaalus nii võlausaldaja, võlgniku kui ka avalik huvi õiguskindluse tagamiseks, ei tohiks tekkida aegumise kohaldamata jätmise vajadust näiteks seetõttu, et võlausaldajal ei ole üldse aegumistähtaaja jooksul mõistlikku võimalust oma nõudest teada saada ja see maksma panna. Näiteks aegumise kohaldamata jätmise põhimõtteline praktika Hollandi õiguses on tekkinud põhjusel, et ka pika maksimaalse objektiivse aegumistähtaaja jooksul ei olnud lihtsalt kahju väga hilise ilmumise tõttu kannatanul võimalik kahjust teada saada enne, kui nõue aegub. Samas on Eesti kohtupraktikas peamiselt aegumise kohaldamise vajaduse tinginud valdavalt objektiivse süsteemi kasutamine. Lisaks on üks märkimisväärne põhjus nõude aegumise kulgema hakkamise hetke ebaõige tõlgendus, kusjuures subjektiivse süsteemi korral, mis teoreetiliselt peaks tagama võlausaldajale mõistliku võimaluse nõudest teada saada enne selle aegumist.

Vaatamata aegumise kohaldamata jätmise aluseks olevate probleemide aktuaalsusele ei ole nendega põhjalikumalt tegeletud. Loodetavasti on käesolevas magistr töö tõusetunud probleemid aegumise regulatsioonis ja ka õiguskirjanduses esitatud kriitika aegumise regulatsiooni ning teatud kohtupraktika seisukohtade suhtes ajendiks edaspidi aegumise problemaatikaga põhjalikumaks tegelemiseks.

DECLARING THE EXPIRY OF THE LIMITATION PERIOD INAPPLICABLE ON THE BASIS OF THE PRINCIPLE OF GOOD FAITH

Summary

Usually a creditor files their claim against the debtor before the limitation period expires. The definition of the expiry of the limitation period²⁸⁸ in Estonian legal system is provided in An Act on the General Part of the Civil Code (AGPCC). According to AGPCC § 142 (1) the right to require performance, or omission, of an act from another person (claim) lapses on expiry of a period of time provided by law (limitation period) (first sentence). Once the limitation period has expired, the obligated person may refuse to perform the obligation (second sentence). Therefore, the satisfaction of the creditor's claim is precluded when the debtor uses their statutory right to rely on the expiry of the limitation period of the claim. That brings out the usual consequence where the limitation period restricts the exercise of the claimant's rights because they filed their claim after the expiry of the limitation period.

Although, it is not irregular that the creditor files a claim after the expiry of the limitation period. On the other hand, the expiry of the limitation period of a claim does not necessarily provide the debtor with a right to refuse to perform the obligation. In some cases, the principle of good faith may prevail over the legal certainty. Under Estonian law, the application of the expiry of the limitation period may in such cases be impermissible on the basis of the principle of good faith under § 6 (2) of the Law of Obligations Act (LOA). The possibility of opting for such a solution has been repeatedly confirmed by the Supreme Court. Thus, being a general principle of law, the principle of good faith makes it possible to disapply any provision of law if its application would be contrary to the principle of good faith. In other words it means declaring the expiry of the limitation period inapplicable on the basis of the principle of good faith. The case of non-application of the expiry of the limitation period is one of the situations where the expiry of the limitation period and good faith are in conflict. This thesis focuses on such exceptional situations.

Declaring the expiry of the limitation period inapplicable is an exceptional solution to resolve disagreements. However, the Supreme Court has repeatedly pointed out that such solution may be relevant, it has not been generally discussed or cleared out which should be the criteria taken

---

²⁸⁸ The term „expiry of the limitation period“ is used in An Act of the General Part of the Civil Code. „Limitation period“ itself means the period provided by law after its lapse the claim expires. Also terms „prescription“ and „limitation period“ are used in other author's works, but in this thesis the legal definition used in Estonian law is used.

into account when court decides whether the expiry of the limitation period should not be applied because of the principle of good faith. Understandably the resolution of such situations depends a lot on the circumstances of each individual case. At the same time, it should be possible to formulate some abstract guidelines on the basis of the statements and work of legal experts and case law. Analysing them may provide more harmonised guidance when it comes to the non-application of the expiry of the limitation period, taking into account the purpose of the institute of expiry of the limitation period and the principle of good faith. Since submitting the objection of the expiry of the limitation period is a right provided by law, it should also be possible to identify the main reasons why declaring the application of the limitation period has become necessary.

The main purpose of this thesis was to identify the criteria on the basis which the application of the expiry of the limitation period may be unacceptable (because it would be contrary to the principle of good faith) and the reasons why such solution has arisen. The aim was to formulate abstract guidelines for assessing the non-application of the limitation period and provide main reasons for non-application on the basis of case law. An additional purpose was to make suggestions if apparently the reasons for non-application in legal practice might be addressed and solved on the basis of the issues discussed in this thesis.

In order to achieve the beforementioned purposes, the thesis was divided into two chapters. The first chapter examined the criteria for non-application of the expiry of the limitation period mostly on the basis of legal theory and the works of legal experts. Therefore it was possible in the subsequent work to assess different cases discussed in case law with the conditions and grounds for non-application of the expiry of the limitation period in individual cases. In the first chapter, the functions and systems of the expiry of the limitation period and their impact on the non-application were assessed. As the legal basis for the non-application of the expiry of the limitation period (LOA § 6 (2)) in Estonian law is based on German and Dutch law, the focus was mostly on the legal basis provided by article 6:2 of the Dutch Civil Code (*Burgerlijk Wetboek*, BW) and related case law. Firstly, the focus was on Dutch regulation and legal practice because there are mostly references to German law regarding the principle of good faith stated in § 242 BGB (*Bürgerliches Gesetzbuch*) in Estonian legal literature. Secondly, the examination of the legal basis in BW was vital since Dutch civil law has had a great impact on the development of Estonian civil law alongside German civil law.

In the second chapter the Supreme Court's case law was analysed, regarding the question of the non-application of the expiry of the limitation period to transactional claims and claims

provided by law (statutory claims) in case there is a conflict with the principle of good faith. The case-law of the Supreme Court was in focus because its case law lays down the main fundamental guidelines on the non-application of the expiry of the limitation period.

Therefore, the first and second chapters are based on different methodologies. The first chapter used theoretical legal literature and also comparative methodological analysis concerning the legal basis for declaring the expiry of the limitation period inapplicable, taking into account case law and implementation of the legal basis of the model countries. In the second chapter empirical analysis of case law was used. The individual court cases discussed by the Supreme Court made it possible to find out abstract guidelines as to when non-application of the expiry of the limitation period could be justified and what are the main reasons that cause non-application. In conclusion, a combined method is used.

As for fulfilling the purposes of the thesis, it was firstly important to clarify what the connection between the regulation of the expiry of the limitation period and the reasons for its non-application were. It was concluded that the moment at which the limitation period starts to run and the length of the limitation period have a significant impact on the non-application of the expiry of the limitation period. These rules (the beginning of the limitation period and the length of the limitation period) are established by the legislator on the basis of the system of the expiry of the limitation period that has been chosen for a particular type of claim. There are two main systems of the expiry of the limitation period: objective and subjective. As for the objective system, the moment at which the limitation period begins to run depends on an objectively ascertainable event and the limitation period is, as a rule, longer (for example ten or twenty years). In the subjective system, the limitation period depends on the knowledge of the creditor. For example when there has been an unlawful causing of harm, then the limitation period begins from the moment the entitled party becomes or should have become aware of the harm and of the person obligated to compensate for the harm (AGPCC § 150 (1)). Subjective system is subject to a short limitation period, for example three years.

If the legislator lays down a wide variety of rules of different limitation periods, then that may have an adverse effect on the uniform application of the expiry of the limitation period and also the development of substantive law. In order to avoid overly complex limitation rules and unjustified distinctions between different types of claims, German and Dutch law, for example, have a single uniform rule for the expiry of the limitation period. Apparently, there is no single general rule of the expiry of the limitation period in Estonian law. Current Estonian civil law contains many different rules for expiry of the limitation period that are connected with different

systems or combination of these systems, which is neither reasonable nor perspective. For example, there is no reasonable explanation for distinction between claims for damages arising out of a transaction and the basic rule of the expiry of the limitation period for claims for unlawful damage. Both of them are related to the occurrence of the damage, but the limitation period starts to run despite the fact whether the creditor is aware of it when it comes to damage arising from a contractual breach. On the other hand, as for the claim arising from causing unlawful damage the limitation period will not start to run if the person harmed is not aware of it. Whether or not the creditor is a party to a contract, they may not become aware of the breach of an obligation that causes damage significantly earlier than for example, the occurrence of the unlawful damage. Therefore, it might not be justified to distinguish these rules for expiry of the limitation period, at least when it comes to claiming damages.

Thereupon, the reason to disapply the expiry of the limitation period may be caused by the regulation itself, in case the applicable rule of the expiry of the limitation period deprives the creditor of filing a claim within the limitation period. For example, that kind of situation may arise where the limitation period begins from an objectively ascertainable event, but the creditor has not had a reasonable chance to become aware of their claim within the limitation period. Thus, the rule of limitation period applicable to a particular claim, based on either subjective or objective system, has a significant impact on the non-application of limitation.

The legal basis for non-application of the limitation period is § 6 (2) of the LOA, and it is also possible under § 138 (2) of the AGPCC. However, it should be borne in mind that non-application can only occur in exceptional cases. One of the functions of the principle of good faith is to limit rights when they are exercised in bad faith. If the lodging of an objection to the expiry of the limitation period constitutes an abuse of the debtor's rights, the expiry of the limitation period can be disapplied on the basis of the principle of good faith. In this way the principle of good faith restricts the debtor's statutory right to object to the expiry of the limitation period and prevents the limitation period from being invoked as an abuse of rights.

The Supreme Court of the Netherlands (*Hoge Raad der Nederlanden*) has found a solution for the problem of long-standing claims (claims that become expired before the injured person becomes aware of the damage and therefore the right to file a claim) on the basis of the principle of reasonableness and fairness (practically the same as the principle of good faith). The Supreme Court of the Netherlands has created a rule that if the damage could not have occurred within the limitation period (the injured party could only have become aware of the damage after the claim had become expired), then application of the expiry of the limitation period may

be contrary to the principle of reasonableness and fairness. Therefore, the Supreme Court of the Netherlands opted for a solution that considered the principle of reasonableness and fairness (good faith) to be more important than legal certainty. The criteria developed by the Supreme Court of the Netherlands that must be taken into account when deciding the non-application of the expiry of the limitation period could also be considered when assessing the non-application of the expiry of the limitation period to similar claims in Estonian case law.

In the second chapter, the following conclusions on the basis of the decisions of the Supreme Court of Estonia were made. The regulation of the expiry of the limitation period for claims arising from transactions is characterised by objective system. Firstly, the non-application of the expiry of the limitation period may be justified if the damage is not reasonably ascertainable within the limitation period for a creditor exercising necessary care. Secondly, non-application of the expiry of the limitation period may also be justified in the case of the debtor's abuse of rights in a contractual relationship. For example, when a claim for remedy has been brought against the debtor and the latter has promised to pay remuneration, but then the claim for remedy becomes expired because of the debtor's delay in paying the remuneration, then the objection of the expiry of the limitation period can be declared inapplicable. Thirdly, the expiry of the limitation period may be declared inapplicable when a member of the management board abuses his rights by causing damage to the company and the damage is hardly discoverable or not discovered by the company before the expiry of the claim for damages against the member of the management board.

In conclusion, the need for non-application of the expiry of the limitation period for claims arising from transaction arises from the objective system where the creditor may not be able to become aware of the claim within the limitation period. It was suggested in the thesis that the probability of the need for non-application of the expiry of the limitation period would be significantly lower if the rule of the expiry of the limitation period of transactional claims was governed by subjective system. In order to address this problem, an amendment in the regulation of the expiry of the limitation period regarding transactional claims should be considered and taking subjective system into use.

The general rule of the expiry of the limitation period for claims provided by law (statutory claims) is also based on the objective system. On the other hand, there are some significant exceptions provided for rules concerning limitation periods, for example for claims arising from the unlawful causing of damage (tort claims) and for unjustified enrichment.

Firstly, when damage has been caused to a bankrupt company and a member of the management board participated in causing the damage, then the bankrupt company should not be deemed to be aware of the damage on the basis of the knowledge of the member of the management board (it would be contrary to the principle of good faith), since the member of the management board themselves participated in causing the damage. The bankrupt company shall be deemed to be aware of the knowledge of damage and the person who caused the damage on the basis of the knowledge of the trustee in bankruptcy. It was suggested that such interpretation is not entirely justified as it departs from the statutory rule that states when the limitation period begins. Therefore, in order to avoid an incorrect application of substantive law, there is another solution: the expiry of the limitation period could be disapplied in such circumstances because the member of the management board had abused his rights (participated in causing damage to the company).

Secondly, the non-application of the expiry of the limitation period may be justified when the victim has mistakenly brought a civil action on behalf of another person in criminal proceedings, but as a result the limitation period for the same civil action is not suspended for the person who filed the claim, the criminal proceedings end and they wish to file the same claim in civil proceedings.

Thirdly, in case of claims arising from unjustified enrichment, the expiry of the limitation period may be disapplied if the beneficiary of unjustified enrichment (recipient) has created an incorrect impression to the transferor by acting in a contradictory manner that the transferor has a right that actually does not exist. However, the reason for non-application of the expiry of the limitation period in such case is based on an interpretation which does not entirely conform with the purpose of the law. To be more clear, then in case law the limitation period is deemed to begin from the event which gave rise to the wrongful act. That kind of interpretation should not be acceptable because while fulfilling an obligation that does not exist the transferor cannot yet be aware of the fact that they did not actually have an obligation to do so.

Fourthly, it may not be in accordance with the principle of good faith to rely on the expiry of the limitation period when the debtor has created a false appearance for the creditor, which has caused the creditor to bring a claim against a wrong person and during the dispute (between the creditor and the person who was not in case obligated), the claim against the real debtor (who is relying on limitation) is expired according to the law.

It was suggested that theoretically the subjective system should reduce the need for non-application of the expiry of the limitation period. However, the reason for the non-application of the expiry of the limitation period to claims which expiry depends on the subjective system may come from a misinterpretation of law. In particular, as mentioned before, when it comes to the expiry of the limitation period of unjustified enrichment claims.

According to the analysis of the thesis, there were discovered three general reasons why the question of non-application of the expiry of the limitation period has arisen:

- 1) the abuse of rights of the person who relies on the objection of the expiry of the limitation period;
- 2) the regulation of the expiry of the limitation period itself, in particular, for example, the obstacle imposed by the objective system on the creditor's ability to actually bring their claim;
- 3) an interpretation of the rule for expiry of the limitation period provided by law which does not conform with its wording and/or purpose.

In conclusion, the non-application of the expiry of the limitation period on the basis of the principle of good faith prevents the abuse of rights. On the other hand, it should be borne in mind that this is a solution that can only be applied in exceptional cases. The aim of this thesis was certainly not to encourage an excessive practice of the non-application of the expiry of the limitation period on the basis of the principle of good faith. It should still be deemed as an exception. In other words, the aim of this thesis is not to support a solution where the exception becomes the rule. This exception should not be seen as a cure for deficiencies in the regulation of the expiry of the limitation periods.

The application of the expiry of the limitation period must be as transparent as possible and reasonably foreseeable to ensure legal certainty. Furthermore, most of the time there should not be a need to disapply the expiry of the limitation period if the regulation was balanced enough between the interests of the creditor, the debtor and the public interest in legal certainty, for example in case the creditor had no reasonable opportunity to become aware of their claim and enforce it within the limitation period. As for Dutch case law, the solution of non-application of the expiry of the limitation period has arisen because even during the long maximum objective limitation period, the creditor simply did not have the opportunity to become aware of the damage before the claim expired – the damage occurred after the expiry. However, in Estonian case law, the need for the application of the expiry of the limitation period is mainly

caused by the objective system which is mostly inherent to the rules of the limitation periods of transactional claims.

Despite the topicality of the problems underlying the non-application of the limitation period, they have not been addressed in depth yet. Hopefully the problems addressed in this thesis regarding the legal system of the expiry of the limitation periods, the need for non-application of the expiry of the limitation period and the criticism by legal experts referred in the thesis, will be an incentive for more in-depth discussion of the expiry of the limitation periods and the reasons for their non-application in the future.

LÜHENDITE LOETELU

AGPPC	An Act on the General Part of the Civil Code
AÕS	Asjaõigusseadus
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch, Saksa tsiviilseadustik
BW	Burgerlijk Wetboek, Hollandi tsiviilseadustik
CESL	Common European Sales Law
DCFR	Draft Common Frame of Reference
EIÕK	Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon
KarS	Karistusseadustik
LOA	Law of Obligations Act
PECL	Principles of European Contract Law
PankrS	Pankrotiseadus
RKo	Riigikohtu otsus
RKTKm	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi määrus
RKTKo	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus
RKÜKo	Riigikohtu üldkogu otsus
TlnRnKo	Tallinna Ringkonnakohtu otsus
TsMS	Tsiviilkohtumenetluse seadustik
TsÜS	Tsiviilseadustiku üldosa seadus
VÕS	Võlaõigusseadus
ÄS	Äriseadustik

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. de Graaff, R. Prescription. A private-law concept at the forefront of fundamental rights protection. – Breedveld-de Voogd, C. G. jt (toim). Core Concepts in the Dutch Civil Code. Continuously in Motion. Leiden Yearbook of Private Law, 2006, nr. 30, lk 141–165.
2. de Graaff, R. Something old, something new, something borrowed, something blue? Applying the general concept of concurrence on European sales law and international air law. Meijers-reeks nr. 230. Haag/Leiden: Jongbloed 2014.
3. *Dutch Civil Code: Dutch Civil Law (DCL)*. Dutch Civil Code (Civil Code of the Netherlands). <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm> (18.04.2023).
4. Euroopa Komisjon. Maksundus ja tolliliit. SAMANCTA. Asbest. Töötervishoid ja tööohutus. https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/SAMANCTA/ET/Safety/Asbestos_ET.htm (18.04.2023).
5. Hartkamp, A. S. Judicial Discretion Under the New Civil Code of the Netherlands. – American Journal of Comparative Law 1992, Vol. 40, Issue 3, lk 551–572.
6. Kull, I. Hea usu põhimõte kaasaegses lepinguõiguses. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2002.
7. Käerdi, M. Regulation of Limitation Periods in Estonian Private Law: Historical Overview and Prospects. – Juridica International, VI/2001, lk 66–77.
8. Lando, O. Is Good Faith an Over-Arching General Clause in the Principles of European Contract Law? – European Review of Private Law, 2007, Vol. 15, Issue 6, lk 841–854.
9. Lando, O., Beale, H. Principles of European Contract Law: Parts 1 and 2. Combined and Revised. The Hague: Kluwer Law International, 1999.
10. *MüKoBGB*: Schubert, C. (Red.). Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1. §§ 1–240. 9. Auflage. München: C. H. BECK 2021.
11. Pereira, A.G. D. Limitation Periods – A Comparative Study: Law of the Member States and International Documents: Searching for Recent European Trends. Boletim da Faculdade de Direito da Universidade de Coimbra, 2006, lk 583–612.
12. Pormeister, K. Juhatusel liikme vastu esitatavate nõuete aegumise erandlik viieaastane tähtaeg: kas õigustatud anomaalia või põhjendamatu kõrvalekalle? Juridica V/2013, lk 339–345.

13. Pormeister, K. Teadmine ja teadma pidamine: mis hetkest ikkagi algab kahju õigusvastase tekitamise ja alusetu rikastumise puhul subjektiivse aegumistähtaja kulgemine? *Juridica* 2/2003, lk 160–172.
14. Saare, K., Volens, U., Vutt, A., Vutt, M. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015.
15. Smits, J. *Law in the Netherlands: A Very Concise Overview*. Maastricht University Faculty of Law, 2022.
16. Smits, J. The German Schuldrechtsmodernisierung and the New Dutch Civil Code: A Study in Parallel. – Remien, O. (ed.). TICOM Working Paper on Comparative and Transnational Law, 2008, No. 2008/7, lk 117–131.
17. Smits, J. The Principles of European Contract Law and the Harmonisation of Private Law in Europe. – Vacquer, A. (ed.). *La Tercera Parte de Los Principios de Derecho Contractual Europeo*, 2005, lk 567–590.
18. *Staudinger*: Schilken, E. jt. (Red. Herrler, S). J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB – Buch 1: Allgemeiner Teil: §§ 164–240 (Stellvertretung, Zustimmung, Fristen, Verjährung, Selbsthilfe, Sicherheitsleistung). Berlin: Sellier-de Gruyter 2019.
19. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. 121 SE. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse eelnõu seletuskiri. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/56e364a7-3ea9-3b57-80f7-7736809cdf05/Tsiviilseadustiku+%C3%BCldosa+seadus> (18.04.2023).
20. Tuulmägi, K. Aegumistähtajad ja teised seaduses sätestatud tähtajad ning nende eristamise probleeme praktikas. *Juridica* V/2009, lk 267–275.
21. van Boom, W. H., van Doorn, C. J. M. Productaansprakelijkheid en productveiligheid. – Hondius, E. H., Rijken, G. J. (Eds.). *Handboek Consumentenrecht: een overzicht van de rechtspositie van de consument*. Zutphen: Uitgeverij Paris 2006, lk 261–280.
22. Varul, P. jt (koost). *Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1–207)*. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2016.
23. Varul, P. jt (koost). *Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40. ptk - 10. osa (§-d 703–1067)*. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2020.
24. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. *Tsiviilseadustiku üldosa seadus*. Komm. vlj. Tallinn: Juura 2010.
25. Volens, U. *Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid*. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2011.
26. von Bar, C., Clive, E., Schulte-Nölke, H. and others (ed.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition*. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group

- on EC Private Law (Acquis Group). Based in part on a revised version of the Principles of European Contract Law. <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dfcr.pdf> (18.04.2023).
27. Vutt, M. Aegumine tsiviilõiguses. Kohtupraktika analüüs. Riigikohtu õigusteabe osakond. Tartu, 2009. https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyysid/2009/aegumine_margit_vutt.pdf (18.04.2023).
28. Väisa, S. Tähtajad eraõiguses. Magistritöö. Tartu Ülikool 2022.

Kasutatud õigusaktid

29. Asjaõigusseadus. – RT I, 23.12.2022, 5.
30. Burgerlijk Wetboek Boek 3. Gelden van 01-07-2021 t/m 03-11-2022. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005291/2021-07-01> (18.04.2023).
31. Burgerlijk Wetboek Boek 6. Gelden van 01-10-2022 t/m 31-12-2022. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005289/2022-10-01/0> (18.04.2023).
32. Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 15. Juli 2022 (BGBl. I S. 1146) geändert worden ist. <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (18.04.2023).
33. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.
34. Karistuseseadustik. – RT I, 06.08.2022, 27.
35. Pankrotiseadus. – RT I, 20.06.2022, 22.
36. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 10.11.2022, 3.
37. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 20.06.2022, 32.
38. Võlaõigusseadus. – RT I, 15.03.2022, 15.
39. Äriseadustik. – RT I, 20.06.2022, 40.

Kasutatud kohtupraktika

Riigikohtu lahendid

40. RKo 3-2-1-145-04.
41. RKo 3-2-1-9-03.
42. RKTkm 2-16-8446/32.
43. RKTkm 2-20-4765.
44. RKTkm 3-2-1-151-14.

45. RKTkm 3-2-1-8-17.
46. RKTko 2-14-25115.
47. RKTko 2-16-11889/42.
48. RKTko 2-16-14644/50.
49. RKTko 2-16-4918/86.
50. RKTko 2-17-3860/34.
51. RKTko 2-18-7948/81.
52. RKTko 2-18-8695/140.
53. RKTko 2-18-8699/180.
54. RKTko 2-19-3736/84.
55. RKTko 2-19-5601/61.
56. RKTko 2-20-331.
57. RKTko 3-2-1-100-12.
58. RKTko 3-2-1-102-107.
59. RKTko 3-2-1-103-08.
60. RKTko 3-2-1-103-16.
61. RKTko 3-2-1-105-08.
62. RKTko 3-2-1-118-15.
63. RKTko 3-2-1-128-14.
64. RKTko 3-2-1-129-16.
65. RKTko 3-2-1-13-04.
66. RKTko 3-2-1-132-09.
67. RKTko 3-2-1-135-14.
68. RKTko 3-2-1-137-06.
69. RKTko 3-2-1-137-10.
70. RKTko 3-2-1-145-08.
71. RKTko 3-2-1-146-13.
72. RKTko 3-2-1-161-16.
73. RKTko 3-2-1-162-13.
74. RKTko 3-2-1-169-15.
75. RKTko 3-2-1-177-12.
76. RKTko 3-2-1-180-14.
77. RKTko 3-2-1-18-08.
78. RKTko 3-2-1-191-12.
79. RKTko 3-2-1-199-13.

80. RKTko 3-2-1-21-16.
81. RKTko 3-2-1-29-05.
82. RKTko 3-2-1-35-07.
83. RKTko 3-2-1-49-17.
84. RKTko 3-2-1-65-08.
85. RKTko 3-2-1-70-09.
86. RKTko 3-2-1-7-09.
87. RKTko 3-2-1-7-16.
88. RKÜko 1-17-2359/122.

Riigikohtunike eriarvamus

89. Riigikohtunike Henn Jõksi ja Ants Kulli eriarvamus Riigikohtu otsuse kohta tsiviilasjas nr 2-16-14644 (2-16-14644/51).
90. Riigikohtunike Henn Jõksi ja Ants Kulli eriarvamus Riigikohtu otsuse kohta tsiviilasjas nr 2-17-3860 (2-17-3860/35).
91. Riigikohtunike Peeter Jerofejevi, Ants Kulli ja Villu Kõve eriarvamus kohtuasjas nr 1-17-2359 (1-17-2359/123).

Ringkonnakohtu lahendid

92. TlnRnKo 30.10.2020, 2-18-7948/93.
93. TlnRnKo 27.02.2008, 2-07-2348/41.

Välisriikide kohtupraktika

94. HR, ECLI:NL:HR:1999:ZC2934, 25.06.1999, NJ 2000/16.
95. *Van Hese/De Schelde*: HR, ECLI:NL:HR:2000:AA5635, 28.04.2000, NJ 2000/430.
96. *Soolsma/Hertel*: HR, ECLI:NL:PHR:2000:AA7688, 20.10.2000, NJ 2001/268.
97. *Erven Horsting/Eternit*: HR, ECLI:NL:HR:2005:AT8782, 25.11.2005, NJ 2009/103.